

Knjižničarske novice

letnik 30; številka 1/2, 2020

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

- 3 **Uporaba ustrezne zaščitne opreme lahko bistveno pripomore k ohranjanju dragocenega knjižničnega gradiva**
- 6 **Četrta elektronska izdaja tabel Univerzalne decimalne klasifikacije – UDCMRF12**
- 12 **Jesen odprtega dostopa v Univerzitetni knjižnici Maribor**
- 14 **Delavnica Odprta znanost**
- 16 **(Raziskovalne) knjižnice za dobro družbe**
- 18 **Knjižnica kot inkluzivni prostor: srbska srčnost in sproščenost**
- 20 **dLib.si v domoznansko raziskovalne namene**
- 22 **Razvijanje bralne kulture pri osebah s posebnimi potrebami**
- 24 **Uspešno sodelovanje Knjižnice Makse Samsa z javnim zavodom Park Škocjanske jame, Slovenija**
- 26 **8. šahovski turnir UKM**
- 31 **Prejeli priznanje modela kakovosti CAF**
- 32 **Intervju z mag. Heleno Krampf Nikač**
- 34 **Intervju z dr. Antonom Vorino**
- 36 **Obogatitev stroke in znanstveni doprinos magisterijev na področju bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva**
- 38 **Knjižnica Dravograd kot partner v projektu »Zdravo mesto«**
- 40 **Kolumna: »Smo (še) dovolj spoštljivi do kulture, knjig in jezika?«**
- 42 **Društvo bibliotekarjev Maribor – v znano ali neznano**
- 44 **Obisk Teozofske knjižnice in bralnice Alme M. Karlin in božičnega Celja**
- 45 **V NUK iščemo nadomestila za knjige, ki so poškodovane**
- 46 **Budimpešta**
- 49 **Razpis za podelitev Goropevškovi priznanj in listin v letu 2020**

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: **Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana**; Za knjižnico: **Viljem Leban**; Odgovorna urednica: **Mojca Trtnik** (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si); Uredniški odbor: **Branka Kerec Prekoršek, Ines Grlj, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar, Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk**; Oblikoval in tehnično uredil: **Matej Zorec**; Tisk: **COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana**; Ilustracija na naslovnici: **Matej Zorec: 30 let Knjižničarskih novic**; Naklada: **260 izvodov**

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic: <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>
Za nenamerne tiskarske napake se vam že vnaprej iskreno opravičujemo. Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic **knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si** oz. tel. št. **01/2001-148** Naročnina za leto 2016: **50,00 EUR** za tiskano obliko & **1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR** za dostop do elektronske oblike.

»Viziji mora slediti konkreten podvig. Ni dovolj, da zremo v stopnice pred sabo, moramo zakorakati po stopnicah.«

(Vance Havner)

Spoštovane knjižničarke, spoštovani knjižničarji,

pred nami je jubilejna številka – z letošnjim letom proslavljamo 30. letnico Knjižničarskih novic! Dolga pot je za nami. S spoštovanjem do svojih predhodnikov, ki so s svojo vizijo stopili na prvo stopnico in začeli graditi podobo Knjižničarskih novic, z uredniškim odborom nadaljujemo njihovo pot. Ni vedno ravna in lahka. Pogostokrat je ovinkasta in strma, z vsemi ovirami na poti, preizkuša našo zavzetost in nam pomaga, da utiramo nove smeri. Za Vas.
»Delati s strastjo, pomeni delati dobro.«, pravi naša tokratna intervjujanka Helena Krampf Nikač. Jaz pa dodajam misel Churchilla, ki lepo ponazarja našo tridesetletnico: »Skrivnost uspeha v življenju ni v tem, da človek dela tisto, kar ljubi, temveč da ljubi tisto, kar dela.«

Ostanimo v stiku še naprej,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Uporaba ustrezne zaščitne opreme lahko bistveno pripomore k ohranjanju dragocenega knjižničnega gradiva

Meta Kojc

Narodna in univerzitetna knjižnica
meta.kojc@nuk.uni-lj.si

Večina knjižnic v svojih zbirkah hrani tudi gradivo, ki je za skupnost izjemnega pomena, predstavlja našo kulturno dediščino in je kot tako predmet posebne obravnave. To je gradivo, ki ga zaradi njegove vrednosti in edinstvenosti želimo trajno ohraniti, zato zahteva nekoliko drugačen pristop k rokovanju in hranjenju.

Med javnimi knjižnicami vlogo varuhinje pisne kulturne dediščine prvenstveno opravlja Narodna in univerzitetna knjižnica, ki ima za to tudi organizirano službo – Oddelek za zaščito in restavriranje. Ta svetuje in skrbi za pripravo smernic in navodil za varno hranjenje in razstavljanje gradiva, uporabo primerne zaščitne opreme ter po potrebi tudi konserviranje-restavriranje dokumentov, ki jih zaradi njihove poškodovanosti ni več mogoče varno uporabljati ali reproducirati. V ostalih javnih knjižnicah najdragocenejše gradivo hranijo v sklopu posebnih zbirk, največkrat na domoznanskih oddelkih.

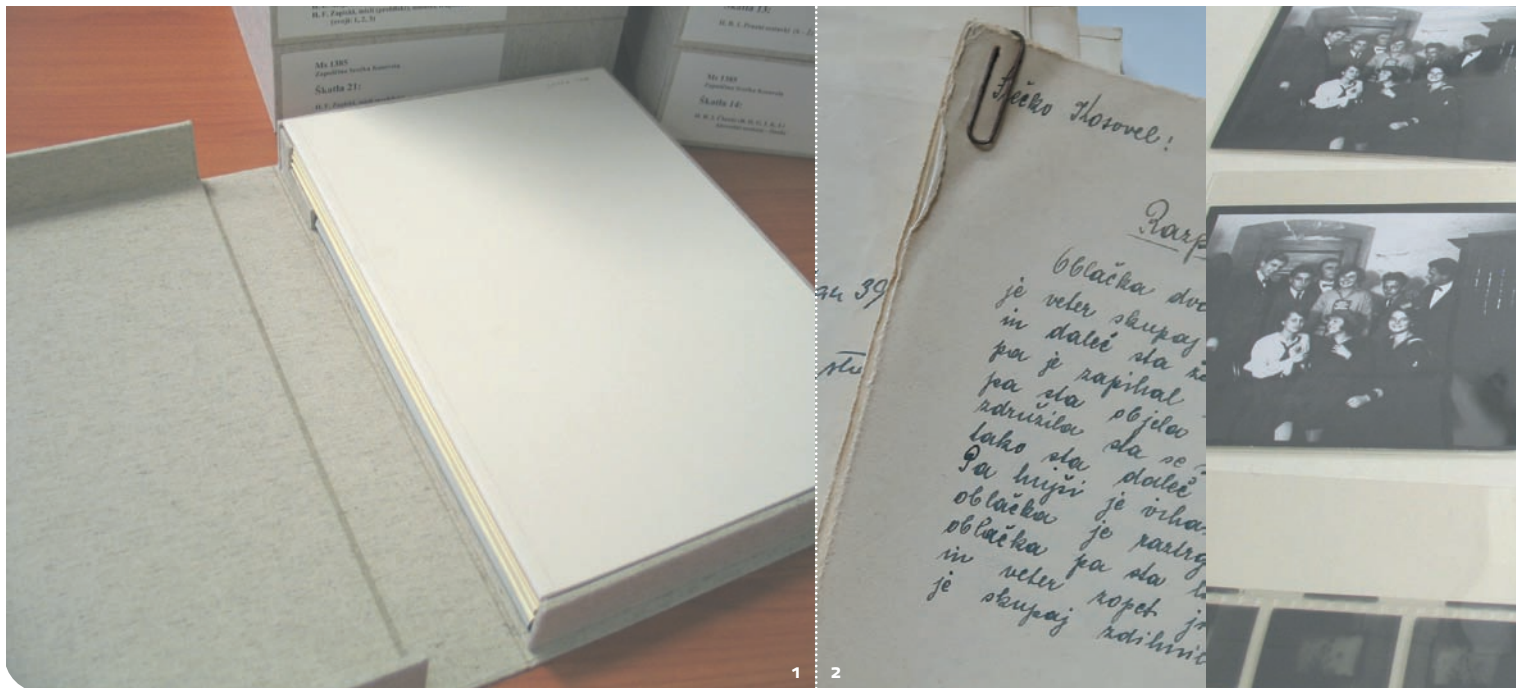
Knjižnično gradivo ogroža več dejavnikov, med katerimi so: sama sestava gradiva – materiali iz katerih je gradivo izdelano, naravne nesreče, nezgode, ki jih povzroči človek, neustrezno okolje in klimatski

pogoji, v katerih je gradivo hranjeno ter način rokovanja z njim. Nosilec večine najdragocenejšega gradiva, ki ga hranijo knjižnice, je papir, zato se bom v nadaljevanju osredotočila predvsem na zaščito tovrstnega gradiva. Papir je organski material in kot tak neusmiljeno podvržen procesu staranja. Z nekaterimi postopki, ki so nam na voljo, lahko procese staranja upočasnimo, ne moremo pa jih popolnoma zaustaviti. Posebno pozornost je treba nameniti prostorom, kjer gradivo shranjujemo, zaščitni opremi, ki jo za ta namen uporabljamo in pravilnemu rokovanju z dokumenti – to je pogosto največ, kar lahko storimo.

V Narodni in univerzitetni knjižnici med drugim dragocenim gradivom, kot so rokopisni kodeksi, inkunabule, redki tiski, atlasi, zemljevidi, stare fotografije

■ Dokumenti, zaščiteni z ovoji iz papirja in kartona. (foto: Fotoarhiv NUK)

in zvočni zapisi na različnih nosilcih, hranimo tudi rokopisne zapuščine naših literarnih ustvarjalcev, ki zaradi svoje edinstvenosti predstavljajo pomemben del naših posebnih zbirk. To je predvsem nevezano gradivo na papirju kot so osebni dokumenti, korespondence, literarna dela in fotografije, ki osvetlujejo mnoge še neraziskane aspekte življenja in dela naših ustvarjalcev. Kakovost papirjev iz različnih razlogov zelo variira. Po letu 1850 se je zaradi povečanih potreb začela strojna proizvodnja papirja, njegova kakovost pa se je zaradi tega močno poslabšala, predvsem zaradi manj kvalitetnih surovin in spremenjenih postopkov izdelave. Takšen papir propada mnogo hitreje kot ročno izdelan papir, zato je gradivo, ki je nastalo v zadnjih 200 letih dosti bolj ogroženo kot starejše gradivo, ki ga hranimo v knjižnici.

Najdragocenejše primerke kodeksov, inkunabul in knjig hranimo v po meri narejenih in ročno izdelanih škatlah. Materiali, uporabljeni za njihovo izdelavo, so primerni za trajno hranjenje. Škatle knjigam nudijo ustrezno mikroklimo, jih varujejo pred svetlobo, prahom, umazanijo in mehanskimi poškodbami, hkrati pa so primerne tudi za prenašanje knjig iz trezorja v čitalnico. Knjige na policah ležijo, saj tako preprečimo mehanske poškodbe na vezavah. Hranimo jih v posebnem prostoru, trezorju, ki je ognjevaren in ima urejene konstantne klimatske pogoje – temperatura 20 °C in relativna vlažnost okrog 50%.

Nevezano gradivo hranimo v ovojih (prepognjen list) iz trajno obstojnega papirja. Če so na njih prisotni kovinski delci – različne sponke in podobno, jih odstranimo, saj povzročajo poškodbe na papirju. Ovoj mora biti po vseh treh zunanjih robovih od dokumenta večji vsaj 10 mm, saj mu le tako nudi ustrezno mehansko zaščito. Velikost ovojev vedno prilagodimo največjemu dokumentu v

sklopu, ki ga želimo zaščititi. Dokumente praviloma shranjujemo zravnanе (ne prepognjene). V ovojih hranimo od enega do največ deset dokumentov skupaj, odvisno od stanja papirnega nosilca in vrste zapisa. Najbolj ogroženi so dokumenti, ki imajo že močno razgrajen papirni nosilec in črnila/barvila, v katerih so prisotni ioni prehodnih kovin. Takšno kombinacijo hitro prepoznamo, saj zapis prehaja na hrbtno stran dokumenta, lahko pa je oksidiran že do mere, da se pojavljajo razpoke v nosilcu in črke praktično 'padajo' s papirja. Obstajajo kemijski postopki za stabilizacijo tovrstnih črnil/barvil, ki pa žal niso primerni za vse dokumente, zato je velikokrat največ, kar lahko storimo, da te dokumente digitaliziramo (posebno pozornost moramo nameniti tudi opremi za reproduciranje) in vsakega posebej hranimo v zaščitnem ovoju. Poleg mehanske, ovoji dokumentom nudijo tudi kemijsko zaščito, saj vsebujejo alkalno zalogo, ki z njih prehaja na gradivo. To je zelo pomembno, saj kisline pospešujejo procese razgradnje v papirju, na ta način pa jih vsaj do neke mere upočasnimo.

Tako pospravljene dokumente zaščitimo še z ovoji iz trajno obstojnega kartona enake velikosti, ki imajo prilagojen hrbtni del glede debelino nanosa dokumentov. Tako opremljeno gradivo pospravimo v ročno izdelane škatle, ki morajo biti enake velikosti kot ovoji, da se gradivo v njih ne premika. Namesto škatel lahko uporabimo tudi že narejene mape, ki morajo biti izdelane iz materialov, ki so primerni za trajno hranjenje. Bistveno je, da ovoje, v katerih so dokumenti, prilagodimo velikosti teh map in da imajo mape prilagodljiv hrbtni del. Vsi ovoji z gradivom znotraj ene škatle/mape morajo biti enake velikosti, saj sicer lahko nastanejo mehanske poškodbe na dokumentih. Na enak način hranimo tudi tanjše vezano gradivo (zvežčiči in podobno).

Fotografsko gradivo na papirnem nosilcu hranimo v ovojih iz poliestrske folije ali v ovojih iz papirja, ki pa mora biti primeren za hranjenje fotografskega gradiva (imeti mora oznako PAT – Photographic Activity Test). V večini primerov so za hranjenje primernejše poliestrske folije, saj so

■ 1 Zaščiteni dokumenti, vstavljeni v po meri izdelano zaščitno škatlo.; 2 Kovinske sponke je treba z dokumentov odstraniti.; 3 Fotografije in negativi, zaščiteni z ovoji iz poliestrske folije.; 4 Pogled v trezor NUK. Škatle z gradivom na policah ležijo.

prozorne in nam fotografije ob ogledu ni treba jemati iz ovoja. Neprimerne so takrat, kadar je slikovna plast že poškodovana do te mere, da odpada, saj se zaradi elektrostatične sile ustvari privlak, ki lahko te poškodovane delce veže nase. Tako zaščiteno fotografsko gradivo lahko hranimo skupaj z ostalimi dokumenti iz papirja.

Vse gradivo moramo hraniti v čistih, prezračevanih prostorih, pomembno je, da niso prisotna velika klimatska nihanja. Gradivo mora biti zaščiten pred svetlobo. V primeru razstavljanja gradiva moramo upoštevati standarde varnega razstavljanja.

Pogoji razstavljanja se razlikujejo glede na vrsto gradiva. Tudi pri razstavljanju je treba uporabljati ustrezno zaščitno opremo. Posebno pozornost je treba nameniti tudi rokovanju z gradivom. Če je le mogoče, se gradiva ne dotikamo, rokujemo samo z zaščitno opremo. Če to ni mogoče, lahko uporabimo bele bombažne rokavice ali pa si pred delom vsaj dobro umijemo roke.

Ko rokujemo s knjigami, moramo uporabiti knjižna naslonila, saj tako preprečimo poškodbe na vezavi.

V prispevku so podani osnovni primeri hranjenja in rokovanja s knjižničnim

gradivom, ki ima status kulturne dediščine oz. ga želimo trajno ohraniti. V sklopu izobraževanj za knjižničarje organiziramo tečaj osnov varovanja in zaščite knjižničnega gradiva ter izvajamo delavnico za osnovne postopke popravila knjig. Za kakršne koli nasvete v zvezi s hranjenjem, zaščitnimi materiali in opremo, razstavljanjem ter rokovanjem s posebnim knjižničnim gradivom, se lahko obrnete na oddelek za zaščito in restavriranje NUK, kjer vam bomo po najboljših močeh svetovali in vam pomagali ohraniti naše skupno bogastvo. ●

Za kakršnekoli nasvete v zvezi s hranjenjem, zaščitnimi materiali in opremo, razstavljanjem ter rokovanjem s posebnim knjižničnim gradivom, se lahko obrnete na oddelek za zaščito in restavriranje NUK, kjer vam bomo po najboljših močeh svetovali in vam pomagali ohraniti naše skupno bogastvo.

Četrta elektronska izdaja tabel Univerzalne decimalne klasifikacije – UDCMRF12

Boris Rifl, Špela Zupanc
Narodna in univerzitetna knjižnica
boris.rifl@nuk.uni-lj.si
spela.zupanc@nuk.uni-lj.si

Od 29. februarja 2020 je na razpolago nova, četrta elektronska izdaja tabel Univerzalne decimalne klasifikacije UDCMRF12. Do nje lahko dostopajo vsi naročniki elektronske izdaje UDK na povezavi <http://udcmrf.nuk.uni-lj.si/>.

Slovenski prevod je narejen po angleškem izvorniku srednje izdaje UDCMRF12 in zajema 72.000 vrstilcev UDK.

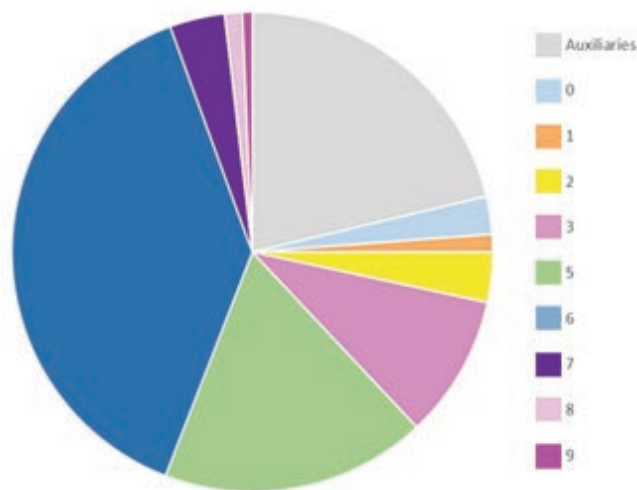
Prenovljen uporabniški vmesnik UDCMRF12 se v osnovi ni spremenil. Izboljšali smo samo nekatere funkcionalnosti pri iskanju. Iskanje je kot do sedaj razdeljeno na iskanje po vrstilcih UDK in na iskanje po opisu (po besedilu) vrstilca UDK. Iščemo lahko samo po vrstilcih UDK ali samo po besedilu ali pa s kombinacijo obeh. Iskanje po izboru vrstilcev UDK s pomočjo znaka za razširitev »/«, za razliko v tretji izdaji, zopet pravilno deluje, npr. 021/022; tako se izpišejo vsi vrstilci UDK, ki pripadajo navedeni razširitvi. Črna črta ob vrstilcih

UDK v glavnih tabelah označuje posebne privesne vrstilce in nas, kot že v prejšnjih izdajah UDK, opozarja, da jih smemo uporabljati le v omejenem obsegu. Še vedno je omogočena uporaba t. i. e-beležke UDK. Tako lahko sami sestavite, shranite vrstilce UDK, k vrstilcem pišete komentarje in dodatna pojasnila k uporabi, jih razvrščate, gradite nove itd. E-beležka UDK je vezana na uporabniško ime in geslo, ki si ju ob registraciji določite sami. Do e-beležke lahko dostopate samo z uporabniškim imenom in geslom, ki vam v novi izdaji ostaneta enaka. Seveda pa vse vas, ki že uporabljate e-beležko, vabimo na ažuriranje obstoječih vrstilcev v lastnem uporabniškem profilu in uskladitev z izdajo UDCMRF12.

Od leta 1993 naprej je UDK doživljal večje revizije. V tem času so se številne skupine v celoti prestrukturirale in posodobile. Dodano je bilo na tisoče novih konceptov in mnoge zastarele skupine so bile izbrisane. Četrta izdaja bo vsebovala tudi seznam izbranih vrstilcev UDK in bo zajemala izdaje od leta 1993 do leta 2018. Tako bomo lahko sledili vrstilcem, ki so bili preklicani/izbrisani, premeščeni v druge skupine, nove skupine. Po izbranih vrstilcih bo moč tudi iskati in pri vsakem vrstilcu bo zapisano, kdaj je bil ukinjen oz. spremenjen.

Od tretje do četrte slovenske izdaje UDK

Slovenski prevod UDK za četrto elektronsko izdajo UDK upošteva nadgradnjo izvornika v obdobju 2012-2019 in je tako nadgradnja tretje elektronske izdaje z letnico izida 2011. Uredništvo

■ **Graf Pokritost skupin UDK** (Vir: UDCC: <http://www.udcc.org>) prikazuje pokritost posameznih skupin in privesnih vrstilcev. Zaradi analitično-sintetične narave število podskupin UDK ne daje resnične podobe, s katero je mogoče opisati vsebino dokumenta. Šele z grafičnim prikazom (1) dobimo pravo predstavo o tem, koliko prostora v sistemu npr. zavzemajo čiste znanosti in tehnologija, to sta skupini 5 in 6. Sivo barvo predstavljajo privesni vrstilci, ki jih je mogoče kombinirati z vsemi področji znanja. Tako je kombinacij in opisov vsebine še veliko več.

Od leta 1993 naprej je UDK doživiljal večje revizije. Dodano je bilo na tisoče novih konceptov in mnoge zastarele skupine so bile izbrisane. Četrta izdaja bo vsebovala tudi seznam izbranih vrstilcev UDK in bo zajemala izdaje od leta 1993 do leta 2018.

izvirnika, Konzorcij UDK s sedežem v Haagu, je v preteklosti pripravljalo letne tiskane izdaje, v katerih so obravnavali novosti in dopolnitve glede na stanje v prejšnjem letu, hkrati pa so vsako leto izdali tudi datoteko za nacionalne distributerje z vsemi spremembami. Za obdobje 2012-2019 je Konzorcij konec leta 2018 izdal dve dopolnitvi v dvojnih številkah, tj. E34/35 in E36/37. Teoretično bi celotna datoteka sprememb zahtevala le prevod iz angleščine v slovenščino, a je semantika elektronskih tabel nekoliko bolj kompleksna. Pri nastajanju slovenske elektronske izdaje v celoti upoštevamo vse spremembe izvirnika in praviloma s slovenskim prevodom ne posegamo v strukturo formata izvornega UDK. Specifičnih slovenskih vsebin, ki bi bile dobrodošle slovenskemu uporabniku tabel, kot so npr. imena krajev ali rek, neposredno v slovensko izdajo tabel ne dodajamo slovenski uredniki, ampak jih samo pripravimo in pošljemo neposredno Konzorciju z opombami v angleškem jeziku in po potrditvi vključimo v novo slovensko izdajo. Izvozni podatki matične datoteke so po reviziji iz leta 2012 za prevajanje po standardu ISO 2709 strukturirani s podatki, ki vsebujejo:

- vrstilec UDK;
- pripadajočo osnovno razlago;
- ID-ključ;
- oznako tabele, v katero spada vrstilec UDK;
- oznako za posebni privesni vrstilec;
- opombo »vrstilec x se deli kot vrstilec y«;
- opombo o obsegu konceptov in stvari, ki pripadajo vrstilcu in jih bo morda uredništvo kasneje razvilo v samostojne vrstilce;

- opombo o obsegu rabe vrstilca glede na druge vrstilce pri morebitnih razhajanjih v naravi vsebine in semantiki sistema UDK;
- tehnične opombe o sintaksi vrstilca in navodilo k sestavljanju vrstilca; različne tipe primerov k vrstilcu;
- povezane podskupine ali vodilke »glej tudi«;
- številko publikacije Extensions & Corrections, v kateri je bil vrstilec prvič objavljen ali brisan (npr. E&C16) – podatek nameravamo uporabiti pri nadgradnji slovenske izdaje;
- rabo posebnih znakov, kot so grške črke, podpisano besedilo, nadpisano besedilo itd.;
- revizijske in uredniške opombe Konzorcija ter dodatne vsebinske (leksikografske) napotke glede snovanja vrstilca; slednjo opombo smo v četrti izdaji izpostavili zamaknjeno v desno, v sivi barvi z iztočnico »Opomba ur.«; gre za manj pomembne podatke, ki bi jih po navodilih Konzorcija lahko izpustili ali objavili v »opombah pod črto«, kar smo tudi upoštevali.

Vse katalogizatorje želimo posebej opozoriti, da se z uporabo četrte elektronske izdaje v podpolju 675\$*v* kot podatek o izdaji UDK navaja **UDCMRF12**, saj je glede na spremembe v zgodovini UDK in staranje kataloga COBISS le tako možna kasnejša natančna identifikacija, konverzija ali analiza podatkov po vseh podpoljih polja 675. Po podrobnem pregledu sprememb in primerjavi z obstoječim šifrantom v podpolju 675\$c predvidevamo nekaj manjših popravkov šifranta in predvsem uvedbo nekaterih novih vrstilcev (npr. 070 Medij. Množični mediji. Množična

komunikacija. Študije medijev in komunikacij; morda tudi uvedba bolj podrobnega vrstilca 077.5 Študije družbenega omrežja. Pojavi družbenih medijev). V redakcijski skupini že preučujemo spremembe in novosti, ki jih prinaša nova izdaja UDK. O morebitnih spremembah in dopolnitvah šifranta 675\$c boste pravočasno obveščeni.

Glede na prejšnje izdaje UDK opazamo v četrti slovenski izdaji predvsem dva izrazita trenda. Prvi je temeljita hierarhična razširitev že obstoječih vsebin in podskupin, drugi trend pa se kaže v temeljiti prenovi obstoječe semantične strukture izvirnika, pri kateri želimo opozoriti na povzemanje že obstoječih vsebin z uvajanjem novih vrstilcev UDK z razširitvijo. Takšne na novo uvedene povzete vsebine predstavlja kar 147 vrstilcev UDK, npr.:

=411.15/.16 Kanaanski jeziki

Iskanje takšnih vrstilcev UDK v iskalniku pomožnih tabel vrne zgoraj navedeni rezultat, kadar iščemo po poljubnem ali natančnem nizu iskanja, in vrne vse vrstilce UDK za navedene razširitve v primeru iskanja po začetnem nizu znakov, npr. hebrejščina, izumrli kanaanski jeziki itd.

Pri splošnih privesnih vrstilcih za jezik =... (tabela 1c) so bili v tretji izdaji nekateri jeziki tvorjeni po navodilu iz privesnih vrstilcev in prikazani v primerih, v četrti izdaji pa so definirani in samostojno izraženi na novo, kar ponazarja primer 1. Podobno so preurejeni tudi vrstilci UDK za grščino in hebrejščino.

3. izdaja UDK	4. izdaja UDK
=124 Latinščina Primeri: 124'01 Latinščina, stara 124'06 Latinščina, moderna =...'01/'08 Posebni privesni vrstilci za izvore in dobe ter razvojne stopnje	124.1 Stara latinščina 124.6 Moderna latinščina

■ **Primer 1:** Posebni privesni vrstilci za jezik v tabelah splošnih privesnih vrstilcev =...'01/'08 so v četrti izdaji še vedno v veljavi in uporabi. Tako zasledimo tudi obraten pojav. Pri splošnem privesnem vrstilcu za nemščino =112.2 se v četrti izdaji UDK pojavijo primeri vrstilcev:

=112.2'01 Stara visoka nemščina med 8. in 14. st.

=112.3'04 Srednje nizka nemščina (12. 17. st.)

=112.4'04 Srednja frizijščina (16. 19. st.)

Podskupina =112 v tretji izdaji UDK ni predvidevala navedenih primerov, hkrati pa opažamo razširitev podskupine =112 iz 11 v tretji izdaji na 14 v četrti izdaji eksplicitno izraženih splošnih privesnih vrstilcev za zahodnogermanske jezike. Ob novih izdajah opažamo tako hierarhično razširjanje tabel za bolj pogosto rabljene vrstilce UDK kot tudi uvajanje novih možnosti, pa tudi navodil in primerov za tvorbo faset. Glede na številne navedene primere v tabelah vsakršno preurejanje vrstilca UDK hkrati pomeni preurejanje celotne podskupine ali določenega pravila, kar posledično zahteva poseg na več vrstilcih v različnih tabelah. V preteklih izdajah smo tako opažali porast navedbe primerov določenega pravila ali ilustracijo določene vsebine, v naslednjih izdajah so predvsem črtali kompleksne primere in se posvečali pretežno fasetnemu razvoju klasifikacije. Izhodišče matičnega uredništva Konzorcija UDK v Haagu je v tem smislu predvsem ponuditi številne možnosti v izražanju vsebin s klasifikacijskimi oznakami, medtem ko je prioriteta slovenskega uredništva ponuditi kvaliteten prevod in hkrati izkoristiti vse bogate možnosti UDK z enostavno in pregledno rabo v elektronskem okolju.

Največ sprememb v zadnji izdaji UDK je v pomožnih tabelah med novimi vrstilci za jezik in kraj. V tabeli 1 navajamo le večjespremembe, ki omogočajo natančnejšo določitev vsebine in največkrat razširjajo manj razdeljen vrstilec iz prejšnjih izdaj UDK.

V glavnih tabelah so zanimivi posamezni na novo uvedeni vrstilci, ki so odraz razvoja znanosti in pomanjkljivosti vsebin v prejšnjih izdajah UDK. V zadnji izdaji tako najdemo poglobljene vsebine za prenosne računalnike, socialne in druge množične medije, številne vrstilce za različne oblike spolnega življenja, brezpilotnike in digitalno fotografijo.

■ **Obširne in zanimive novosti glavnih vrstilcev UDK skupin od 0 do 9 in posebnih privesnih vrstilcev UDK**

Vrstilec/skupina vrstilcev UDK	Novosti, spremembe, dopolnitve
004.382.73/.77 Prenosni računalniki in mobilne naprave	Nov vrstilec UDK kot prikaz razširitve, v kateri je 7 novih vrstilcev za prenosne, peresne, tablične računalnike, pametne telefone, mobilne podatkovne terminale ipd.
004.76 Računalništvo v oblaku	Novi vrstilci UDK za programje, infrastrukturo in storitve računalništva v oblaku
004.773.4 Internetna in širokopasovna telefonija. Glasovni protokoli IP (VoIP)	Nov vrstilec UDK. Vsi novi vrstilci UDK iz računalništva so popolnjeni in razširjene, hierarhično nakazane vsebine v 3. izd.
004.774.1 Socialni splet/splet sodelovanja	Nov vrstilec UDK
004.96 Oblikovanje video iger	Nov vrstilec UDK
07 Množični mediji. Študije medijev in komunikacij	Nov vrstilec UDK. Bolj splošni, glavni vrstilec od že obstoječega 070 Časopisi. Tisk. Novinarstvo
075 Radio in televizija (kot sredstvi obveščanja)	Novi vrstilci UDK. Ostajajo veljavni vrstilci UDK za radijski in TV-prenos signala na 654.19
077 Internet	Novi vrstilci UDK za internet kot medij, površinski vidni splet, globoki splet, študije družbenih omrežij in pojav družbenih medijev. Ostaja vrstilec 004.738.5 za internet kot računalniško omrežje
128.5 Filozofska antropologija	Nov vrstilec UDK
23... Hinduizem	Novi posebni privesni vrstilci za duhovna bivališča, verske kraje, obredno umivanje, uporabo olja, odpoklic božanstva v hinduizmu
24... Budizem	Novi posebni privesni vrstilci za kitajski budizem in budo v kitajskem budizmu
26... Judovstvo	Novi samostojni posebni privesni vrstilci za judovsko poroko, čaščenje v judovstvu, sinagogo, rabinsko sodišče in pravne zadeve. Delna preureditev verstev glede na 3. izd.
27-452.2 Poročni sporazum v krščanstvu	Nov vrstilec UDK. Prej 27-452.5 Poročne pogodbe

Vrstilec/skupina vrstilcev UDK	Novosti, spremembe, dopolnitve
28... Islam	Novi in delno preurejeni vrstilci UDK za pridiganje, branje besedil, religijsko pravo, izobraževanje, misijonarsko dejavnost, spreobrnitev v islam, džihad in sekte, ki se razhajajo z islamom
304.35 Dobro počutje kot način življenja	Nov vrstilec UDK. Obširno opisan pomen vrstilca
336.7... Denar. Denarni sistem. Bančništvo. Trg vrednostnih papirjev	Številni novi vrstilci UDK za ustanoviteljske delnice, trgovanja z opcijami, prenos, tečajni odbitek, trgovanje, borzne posle, blokirane račune, odlog plačila, plačilne storitve ipd.
37.011.2... Pismenost. Sposobnosti. Kompetence. Veščine	Novi posebni privesni vrstilci za računsko in bralno pismenost
37.013.321 Neformalno izobraževanje 37.091.12 Organizacija učiteljev, drugih zaposlenih 37.091.267 Evidence, kartoteke učencev ...	Nov vrstilec UDK z opisanimi primeri
395.5... Pozdravljanje	Novi vrstilci UDK za rokovanje, poljubljanje, priklanjanje
512.7... Algebraična geometrija	Številni novi vrstilci UDK s področja algebraične geometrije (uporaba, algebraične raznoterosti, klasična in kvantna topologija itd.)
536-2... Procesi prenosa toplote (endotermni, eksotermni)	Novi vrstilci UDK, premaknjeni iz 54 v 53; prej v fizikalni kemiji 544-971...
54-30... Organske spojine brez kisika	Novi vrstilci UDK. Prej 547-30...
54-311... Oksi spojine v organski kemiji	Novi vrstilci UDK. Prej 547-311...
54.022.1... Struktura organskih spojin	Novi vrstilci UDK. Prej 547.022.1...
546.798.37... Supertežki sintetični elementi z atomskim številom 110 in več	10 novih vrstilcev UDK za nove kemijske elemente
549.91... Dragi kamni. Gemologija	Novi vrstilci UDK za lastnosti, obdelavo, razvrščanje, metode preverjanja dragih kamnov
58... Botanika	Preurejeno s številnimi novimi vrstilci UDK, skupaj 152 novih vrstilcev UDK in 236 popravkov na obstoječih vrstilcih
582.28... Glive	74 novih vrstilcev UDK s številnimi navedbami latinskih imen rodov v opombi rabe obsega, kar velja tudi za sledeče vrstilce podskupin 58 in 59
582.3... Rdeče in zelene alge. Bryophyta. Pteridophyta	72 novih vrstilcev UDK, tudi izumrle praproti
582.63... Šipkovci	Nova vrstilca UDK za fikus benjamin in gumovec
59... Zoologija	Preurejeno s številnimi novimi vrstilci UDK, skupaj 359 vrstilcev in 266 popravkov na obstoječih vrstilcih
593.4... Porifera (spužve)	8 novih vrstilcev UDK
593.5/.7 Cnidaria (ožigalkarji)	25 novih vrstilcev UDK (klobučnjaki, koralnjaki, trdoživnjaki)
594.1... Školjke	Školjke: 39 novih vrstilcev UDK, npr. ostrige, leščurji, pokrovače, morska kopita, venerke, koritnice, volovska srca, živi svedri ...
594.3 Gastropoda. Polži	41 novih vrstilcev UDK, npr. predškrjarji, blatarji, pljučarji ...
595.1... Platyhelminthes. Annelida. Aschelminthes. Sipuncula. Nemertea. Lophophorata. Chaetognatha	36 novih vrstilcev UDK, npr. tričrevniki, pijavke, maloščetinci, kotačniki, nematode, mahovnjaki, podkovernjaki, ščetinočeljustnice ...
595.2/.7 Arthropoda (členonožci)	157 novih vrstilcev UDK (raki, pajkovci, stonoge, šesteronožci ...)
595.8 Echinodermata (iglokožci)	23 vrstilcev UDK, npr. morske zvezde, morski ježki, morske lilije ...
613.88/.89 Seksologija. Spolno življenje. Spolna higiena. Človeška spolnost na splošno	59 novih vrstilcev UDK, npr. pomanjkanje privlačnosti do moških, heteroseksualnost, homoseksualnost, spolna fantazija, spogledovanje, sadizem, spolno zdravje in celibat ...

Vrstilec/skupina vrstilcev UDK	Novosti, spremembe, dopolnitve
616.89-008.441.2 Narcisizem. Narcistična osebnostna motnja 616.89-008.441.32 Patološki sadizem 616.89-008.441.33 Patološki mazohizem	Preurejeno, patološki pojavi pri 616.89 Psihijatrija; v 3. izd.: 616.89-008.442.332 Sadizem 616.89-008.442.335 Mazohizem
621.874.04... Posebni privesni vrstilci za mostne žerjave in dvigala	6 novih vrstilcev UDK za dvigala, vozičke, verižne poteznike itd.
626/627.01/.09 Posebni privesni vrstilci za hidroinženirstvo in gradbeništvo	29 novih vrstilcev UDK za opremo, metode dela, inženirske konstrukcije, vodne poti, pristanišča itd.
629.014.9 Brezpilotniki. Vozila brez pilota. Droni	Nov vrstilec UDK
779 Digitalno slikanje. Digitalna fotografija	Nov vrstilec UDK
793.21 Cirkusi. Razstave. Menažerije. Predstave. Potujoči sejmi, šovi	Nov vrstilec UDK
795 Elektronske igre	Nov vrstilec UDK
811.84/.88 Srednje- in južnoameriški domorodni jeziki	Dodani vrstilci UDK
82.01 Literarna teorija	Dodani vrstilci UDK
821.134.2(720) Španska književnost v Mehiki 821.411.46 Književnost v gizu 821.432.4 Književnost v jezikih kwa in ijoid 821.432.54 Književnost v jezikih gbe 821.432.57 Književnost v jezikih igboid 821.432.58 Književnost v jezikih edoid 821.433 Književnost v jezikih mande	Novi, dodani kot glavni vrstilci UDK v 4. izd., ki se sicer sestavljajo po opisanem navodilu iz glavnega vrstilca za književnost in splošnega privesnega vrstilca za jezik
902.3 Metode in tehnike terenske arheologije	3 novi vrstilci UDK za iskanje, določitev arheološkega najdišča, izkopavanje in stratigrafijo
902.33 Izkopavanje	Nov vrstilec UDK
903.36 Tipologija. Primerjalna študija forme. Združenja	Nov vrstilec UDK za prazgodovinska bivališča
94(467) Zgodovina Andore 94(720) Zgodovina Mehike	Novo definirana vrstilca UDK v glavnih tabelah

■ Bolj obširne in zanimive novosti pri splošnih privesnih vrstilih za jezik (tabela 1c) in splošnih privesnih vrstilih za kraj (tabela 1e), na koncu tabele še nekaj o novostih pri splošnih privesnih vrstilih s črtico. Lastnosti. Materiali. Osebe -o... (tabela 1k)

Vrstilec/skupina vrstilcev UDK	Novosti, spremembe, dopolnitve
=432 Nigrsko-kongovski jeziki	V 4. izd. razširjena podskupina z več kot 100 novimi vrstilci UDK (bantujski jeziki, igboidski jeziki, gurski jeziki itd.)
=433 Mandeski jeziki	V 4. izd. razširjena podskupina z novimi vrstilci UDK
(364... Območja Keltov. Transalpinska Galija	V 4. izd. je 5 novih vrstilcev z uredniškimi opombami zgodovinskega razvoja politične definicije ozemlja
(37... Italija	V 4. izd. so novi vrstilci UDK za italijanska ozemlja, za Ligurijo, Galijo, Starodavno Venetijo, Umbrijo itd.

Vrstilec/skupina vrstilcev UDK	Novosti, spremembe, dopolnitve
(460.41... Kanarski otoki	V 4. izd. novi vrstilci UDK za Kanarske otoke
(470.231) Sankt Peterburg	V 4. izd. nov vrstilec UDK, v 3. izd. primer (470.23-25)
(470.232) Leningrajska oblast (pokrajina)	V 3. izd. (470.23) Leningradska oblast
(470.310) Moskva	Nov vrstilec UDK. V 3. izd. (282.247.412.2) in kot primer (470-25)
(476.12) Minsk	Nov vrstilec UDK. V 3. izd. (476.1) Minsk s pokrajino
(477.411) Kijev	Nov vrstilec UDK. V 3. izd. (477.41) Kijevska pokrajina
(477.54/.62) Vzhodna Ukrajina	Nov vrstilec UDK. Obstoječim štirim vrstilcem dodana razlaga
(480... Finska (481... Norveška (489... Danska	Številni novi vrstilci UDK za finske, norveške, danske pokrajine, podpokrajine, občine in mesta, otoke in zgodovinska okrožja
(649.8) Madeira kot otočje in (649.81) Madeira (otok) (649.9) Azorsko otočje	Nov vrstilec UDK. Za pokrajino v 3. izd. že obstajajo vrstilci UDK, novi so za otočje
(680... Južna Afrika	Številni novi vrstilci UDK za pokrajine, občine, mesta Južne Afrike z obširnimi navedbami krajev k osnovni razlagi
(720... Mehika	72 novih vrstilcev za mesta držav, pokrajine ...
(728... Gvatemala, Belize, Honduras, Salvador, Nikaragva, Kostarika in Panama	Razširjeno z več novimi vrstilci UDK za pokrajine, mestna okrožja, glavna mesta in kantone
(729... Karibske države in ozemlja. Antili	211 novih vrstilcev UDK za manjša ozemlja
(829.1) Falklandski otoki	Razširjen z dodatnimi 4 vrstilci UDK in s pojasnilom (prej: (Velika Britanija) zdaj (Velika Britanija; argentinske ozemeljske zahteve)
(992... Subantarktični otoki	Razširjeno s 47 novimi vrstilci UDK
(995... Antarktična ozemlja	Razširjeno z 52 novimi vrstilci UDK za otoke in otočja
-026.781... Kislost	Splošni privesni vrstilec za lastnost; splošni privesni vrstilec za kislost je razširjen z vrstilci UDK za kisel, bazičen, nevtralen
-026.786... Koncentracija, nasičenost	Nov UDK z bolj razdeljenimi vrstilci za razredčeno, koncentrirano, nasičeno, prenasičeno
-028.274 Digitalno elektronsko (binarno)	Razširjen -028.27 Elektronsko
-028.4 Lastnosti predstavitvenega sloga	Novi dodani vrstilci UDK za naučeno, kritično, nekritično, radikalno, alternativno
-055.1/.4 Osebe glede na spol, spolno usmerjenost, spolno identiteto	V 3. izd. 10 vrstilcev UDK, v 4. izd. še 9 novih splošnih privesnih za: interspolne osebe, cispolnost, nebinearne osebe, osebe brez spola, transseksualce, evnuhe, tretji spol itd.
-056.845 Vegani	Nov vrstilec UDK
-056.843 Vegetarijanci -056.84 Osebe s posebno prehransko držo, izbiro in navadami	V 3. izd. samo -056.84 Vegetarijanci

V glavnih tabelah so zanimivi posamezni na novo uvedeni vrstilci, ki so odraz razvoja znanosti in pomanjkljivosti vsebin v prejšnjih izdajah UDK.

Vabimo vas k rabi vrstilcev UDK, tudi vse tiste, ki ste morda doslej menili, da jih ne potrebujete. Poleg najbolj pogoste uporabe v označevanju knjižničnih polic, omenimo še rabo v razvoju terminologije, načrtovanju knjigotrštva, oblikovanju, pri statističnih meritvah in njegov osnovni univerzalno prepoznavni mednarodni značaj. ●

Jesen odprtega dostopa v Univerzitetni knjižnici Maribor

Dunja Legat

Univerzitetna knjižnica Maribor
dunja.legat@um.si

Kot že vrsto let zapored se Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM) pridružuje in organizira vrsto dogodkov posvečenih mednarodnemu tednu odprtega dostopa, ki je bil letos od 21. do 27. oktobra 2019. Teden odprtega dostopa je globalni dogodek, ki za akademsko in raziskovalno skupnost predstavlja zdaj že deseto leto priložnost spoznavati prednosti odprtega dostopa, pomen deljenja informacij in biti del širšega gibanja, ki spreminja norme v znanstvenem komuniciranju. Odprti dostop do informacij - prost, takojšen spletni dostop do rezultatov znanstvenih raziskav, pravica do uporabe in ponovne uporabe teh rezultatov, ko jih potrebujete - lahko preoblikujejo način izvajanja raziskav in znanstvenih raziskav. To ima neposredni vpliv na razvoj znanosti, industrijo in družbo kot celoto.

Zraven delavnic za raziskovalce z naslovom »Kaj moram vedeti o odprtem dostopu?«, ki so jo sodelavci UKM izvedli v treh zaporednih terminih, je bil osrednji dogodek tedna odprtega dostopa v UKM ogled dokumentarnega filma Paywall in okrogla miza »Odprimo: UM«. Dokumentarni film Paywall: The

Business of Scholarship se ukvarja s temo odprtega dostopa na področju raziskovanja in znanosti ter prikazuje, kako vodilne založbe znanstvene literature na račun raziskovalcev in knjižnic kujejo večje dobičke kot marsikatero tehnološko podjetje, kot so npr. Apple, Facebook in Google. Avtor filma Jason Schmitt

(producent in režiser) je profesor na Univerzi Clarkson v Potsdamu, NY, pa tudi filmski ustvarjalec in novinar. Schmitt je avtor številnih člankov o odprtem dostopu do rezultatov raziskav, o trendih v visokem šolstvu in novih tehnologijah, ki spreminjajo globalno učenje in to v publikacijah, kot so Forbes, Huffington Post, Slate in EdSurge.

Na okrogli mizi na temo odprtega dostopa so sodelovali red. prof. dr. Janja Hojnik, prorektorica za kakovost, kadre in pravne zadeve Univerze v Mariboru, red. prof. dr. József Györkös, direktor Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), red. prof. dr. Zoran Ren, prorektor za znanstveno-raziskovalno dejavnost Univerze v Mariboru, izr. prof. dr. Andraž Stožer,

ARRS, ki sofinancira nabavo mednarodne znanstvene literature, že zahteva, da se rezultati raziskav, financirani iz javnih sredstev, objavijo v odprtem dostopu.

profesor in raziskovalec na Medicinski fakulteti Univerze v Mariboru in mag. Miro Pušnik, direktor Centralne tehniške knjižnice, ki je koordinator konzorcijev za nakup mednarodne znanstvene literature najpomembnejših založnikov le-te. Okroglo mizo je moderirala mag. Dunja Legat. Dr. József Györkös se je zaradi obveznosti opravičil, vendar je omizje nagovoril s posnetkom. Poudaril je, da ARRS jemlje odprti dostop zelo resno, agencija je sodelovala pri pripravi Nacionalne strategije odprtega dostopa do znanstvenih publikacij in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020, pristopili so h Koaliciji S in podpisali Plan S, ob tem pa poudaril, da ta plan ni več zgolj pobuda evropskih držav članic Evropske skupnosti temveč so pristopili tudi zasebni financerji raziskovalne dejavnosti ter tudi npr. Kitajska. ARRS, ki sofinancira nabavo mednarodne znanstvene literature, že zahteva, da se rezultati raziskav, financirani iz javnih sredstev, objavijo v odprtem dostopu. Ob tem je tudi izpostavil, da je pomembno, da se založniški trg spremeni. Vzporedno z razvojem odprtega dostopa, pa je pomembna še ena dimenzija, namreč deklaracija DORA o kvalitativni presoji znanstvenih rezultatov, ki je ponovno stopila v ospredje in h kateri je pristopil tudi ARRS.

Film, ki je bil odlična iztočnica za razgovor, je najprej nagovoril mag. Miro Pušnika, ki je spregovoril o svojih izkušnjah pri pogajanjih z založniki in naporih, ki jih pogajalska skupina z založniki vlaga v uveljavljanje odprtega dostopa pri nakupu paketov znanstvenih časopisov, kot so npr. popusti pri plačilu APC za raziskovalce. Opozoril je na trenutno situacijo, ko se pravzaprav založniki na račun odprtega dostopa še bolj bogatijo (ang. double-dipping), saj je odprto dostopno znanstveno komuniciranje

v tranziciji. Dr. Ren je predstavil trud Rektorske konference na tem področju, hkrati pa opozoril, da je prehod na novo paradigmo odprtega dostopa dolgotrajen proces, ki vključuje tudi spremembe pri vrednotenju znanstvene odličnosti. Prav dr. Janja Hojnik je bila pobudnica, da je Univerza v Mariboru letos pristopila k Deklaraciji o vrednotenju raziskovalnega dela (DORA) iz leta 2013.¹ S tem je bila Univerza v Mariboru prva slovenska raziskovalna institucija, ki je pristopila k tej globalni pobudi za izboljšanje načinov vrednotenja raziskovalnega dela in ustrezno dopolnitev bibliometričnega vrednotenja s kvalitativno presojjo. Do danes je prerasla v globalno pobudo, ki zajema vsa raziskovalna področja in naslavlja vse ključne deležnike, vključno s financerji, založbami, profesionalnimi združenji, institucijami in raziskovalci. Izpostavila je, da DORA poudarja potrebo po izboljšanju načinov, kako se vrednotijo znanstvene objave, in da podaja različna priporočila v tej smeri. Svetuje odmik od vrednotenja na osnovi faktorja vplivanja znanstvenega časopisa. Univerza v Mariboru se je zavezala tudi načelom Leidenskega manifesta o odgovorni rabi metrike, ki je poleg DORE druga zelo odmevna mednarodna pobuda za izboljšavo kakovosti raziskovalnega dela. Zanimivo izkušnjo z objavo svojega prvega znanstvenega članka je opisal dr. Andraž Stožer, saj je članek revija z visokim faktorjem vplivanja zavrnila. Danes je ta članek, objavljen drugje, pogosto bran in je zelo citiran. Na vprašanje, ali ima pri objavljanju tudi izkušnje z objavo raziskovalnih podatkov, je odgovoril, da je do odprtih raziskovalnih podatkov nekoliko zadržan. Deliti raziskovalne podatke in jih odpreti za strokovno javnost še ni vsakodnevna praksa. Dr. Zoran Ren vidi v tem prihodnost razvoja s podatki podprte znanosti.

Opozoril je na vzpostavitev nacionalnega superračunalniškega centra, ki se pravkar vzpostavlja v Mariboru. Zmogljivosti superračunalnika bodo svetovno primerljive in tam bo gostil tudi digitalni repozitorij znanstvenih podatkov v Sloveniji. Zanimiva razprava se je dotaknila tudi vzporednih tem in ne le odprte znanosti. Razpravljalci so spregovorili tudi o razmerah v slovenski znanosti in njenem financiranju.

Univerzitetna knjižnica Maribor je cikel dogodkov na temo odprte znanosti nadaljevala v novembru, saj je bila soorganizatorica in gostiteljica dvodnevne konference Odprti raziskovalni podatki v Sloveniji in delavnice za raziskovalce. Pri organizaciji letošnjega dogodka Odprta znanost 2019 so moči združili Mlada akademija, RDA vozlišče Slovenija, ki ga koordinira Arhiv družboslovnih podatkov, ter Univerzitetna knjižnica Maribor in Arnes, ki sta slovenska predstavnika v mednarodnem projektu »National Initiatives for Open Science – Europe« (NI4OS). Dogodek je potekal v okviru pobude Mesec znanosti, ki jo pripravlja Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Več o dogodku lahko preberete na spletni strani Mlade akademije (<https://www.mladaakademija.si/2019/11/21/mlada-akademija-je-v-mariboru-soorganizirala-dogodek-o-odprtih-raziskovalnih-podatkih-in-drugih-temah-povezanih-z-odprto-znanostjo/>), predstavitev pa preberete na spletnih straneh RDA (<https://www.rd-alliance.org/open-science-2019-presentations>). ●

¹<https://www.um.si/univerza/medijsko-sredisce/novice/Strani/novice.aspx?p=28024> V slovenskih knjižnicah ima pri izboru imena za enotno značilno prednost slovenska oblika imena.

Delavnica Odprta znanost

Barbara Bizilj

Inštitut za kriminologijo
pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani - knjižnica
inst.crim@pf.uni-lj.si

Pravna fakulteta, 23. januar 2020

V zadnjih letih so vse bolj pogosta predavanja in izobraževanja na temo odprtega dostopa in odprte znanosti. Večina raziskovalcev se je s sistemom odprtega dostopa že seznanila, eni bolj drugi manj podrobno, če ne drugače, pa vsaj pri objavljanju svoji znanstvenih člankov. Raziskovalcem in bibliotekarjem pa na splošno manjka predvsem znanja o tem, kako urejati in upravljati podatke, kako objavljati podatke v oprtem dostopu, za kateri dostop se odločiti in kako dostopati do njih. S temi problemi se skupaj z raziskovalci soočamo tudi bibliotekarji, zlasti v visokošolskih in specialnih knjižnicah. Zato je bila več kot dobrodošla delavnica o odprtem dostopu, ki jo je organizirala Univerza v Ljubljani, potekala pa je 23. januarja 2020 v prostorih Pravne fakultete v Ljubljani.

Predavanja je bilo možno spremljati tudi preko video prenosa. Poslušalce, večinoma raziskovalce, je pozdravil dr. Gregor Majdič (VF UL), predsednik Komisije za raziskovalno in razvojno delo, ki je na kratko povzel bistvo odprte znanosti in težave s katerimi se soočajo raziskovalci pri objavljanju svojih člankov in izsledkov raziskav. Predvsem je izpostavil pomen odprtega dostopa in težav, ki jih povzročajo plenilske založbe in revije, ki obvladujejo trg in imajo monopol na področju znanstvenega publiciranja. Raziskovalci so vse bolj pod pritiskom zahtev založnikov revij, kaj bodo storili s svojimi podatki, ali jih bodo ponudili v odprtem dostopu, za katero vrsto odprtega dostopa se bodo odločili. Na te odločitve pa vpliva tudi strošek, saj lahko stroški takega dostopa presega znesek 5.000,00 \$. Dr. Majdič je na kratko predstavil tri vrste dostopa; Zeleni odprti dostop, ki ne bo več dolgo v veljavi; Zlati odprti dostop, ki dovoljuje objavo v repozitoriju (avtorji odprti dostop za svoj članek plačajo), in pa hibridni model revije (revije avtorjem

omogočajo takojšnjo odprto dostopnost posamičnih člankov od plačila APC). Dr. Majdič je omenil tudi, da Nacionalna strategija odprtega dostopa zahteva, da morajo biti vsi recenzirani članki, ki so bili napisani v okviru projektov financiranih z javnimi sredstvi, javno dostopni. Prav tako program Obzorje 2020 že zahteva odprto dostopne raziskovalne podatke, nacionalna strategija pa tega še nima natančno urejenega.

Po uvodnem nagovoru je sledilo predavanje dr. Zorana Rena (UM), ki je predstavil izgradnjo nacionalnega superračunalniškega centra v Sloveniji. Odprta znanost niso le podatki, objave, viri, ampak tudi javno odprta dostopna raziskovalna infrastruktura. Predstavil je, kako naj bi v prihodnje v Sloveniji do take infrastrukture dostopali, pri čemer je ravno izgradnja nacionalnega superračunalniškega centra najlepši vzor, kako se to lahko primerno izvede. Projekt finančno podpirata Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Tak nacionalni superračunalniški center s primernimi zmogljivostmi, naj bi dokončali do konca marca 2021. S tem bo Slovenija dobila podatkovno skladišče za slovensko raziskovalno in informacijsko dejavnost. Zaključil je s tem, da bo to platforma, ki bo sistematično omogočala hranjenje raziskovalnih podatkov kakršnihkoli oblik (tudi metapodatkov), na voljo pa bo vsem raziskovalcem.

Dr. Uroš Kerin (ELES) je predstavil diagnostični analitski center (DAC). Osrednje naloge DAC so analitična podpora upravljanju s sredstvi, analitična podpora nosilcem odločanja, posredovanje referenčnih podatkov, raziskave in razvoj in nenazadnje promocija osnovne dejavnosti družbe ELES. DAC je center, ki predstavlja vez med realnim in digitalnim svetom, zato je predavatelj še posebej poudaril povezovanje vseh ved, ki so ključne pri dobrem sodelovanju med raziskovalci, tehnologijo in infrastrukturo.

Dr. Anusuriya Devaraju (Univerza v Bremnu) je predavanje začela z vprašanjem, kako dobro poznamo načela FAIR. Načela FAIR so koncept upravljanja raziskovalnih podatkov. Glavni namen načel FAIR je olajšati izmenjavo raziskovalnih podatkov med raziskovalci po svetu in zagotoviti njihovo trajno dostopnost, uporabnost in njihovo ponovno uporabo. Z uveljavljanjem načel FAIR se ukvarjajo knjižnice, repozitoriji znanstvenih del in specializirane institucije

(v Sloveniji ADP). FAIR deluje pod okriljem Evropskega oblaka odprte znanosti. Kratica FAIR je sestavljena iz besed Findable (indeksiranost podatkov, da jih lahko najdemo), Accessible (dostopnost podatkov), Interoperable (interoperabilnost) in Reusable (ponovna uporaba), ki pomenijo štiri zahteve, ki jih morajo podatki izpolnjevati, da bi bili splošno in dolgotrajno uporabni. Predstavila je načine in tudi probleme s katerimi se ukvarjajo pri vzpostavljanju takih načel.

Dr. Andrea Grisilla (Technopolis Group) je kot koordinator projekta predstavil Evropski oblak odprte znanosti (EOSC), njegov pomen in pomen sodelovanje v sistemu tega oblaka. Obrazložil je kaj EOSC sploh je, kako nastaja, kako je organiziran, kdo in kako lahko sodeluje pri njegovem nastajanju. EOSC je varno prosto dostopno virtualno okolje, namenjeno raziskovalni skupnosti, ki je začel nastajati leta 2015. Je servis za iskanje, dostopanje, združevanje, analiziranje in obdelovanje podatkov z načeli FAIR. Poudaril je, da morajo raziskovalci izkoristiti moč spleta pri povezovanju raziskovalnih skupnosti, da bo delitev raziskovalnih podatkov hitrejša in lažja. Jedro EOSC predstavlja 1,7 milijona raziskovalcev Evropske unije, širitev izven meja EU ostaja njihova glavna ideja.

Mag. Vipavc Brvar (FDV UL) je predstavila projekt SSCHOC, pri katerem sodeluje 47 držav, financiran pa je s strani programa Obzorje 2020. Cilj projekta je ustvariti humanistično-družboslovni del Evropskega oblaka za odprto znanost, povečati ponovno rabo podatkov v skladu z odprto znanostjo in FAIR načeli, ter povezati obstoječe in nove infrastrukture. Tudi ona je poudarila povezovanje in prehajanje ločenih e-infrastruktur v raziskovalne infrastrukture v oblaku (skupni katalog, usposabljanje).

Dr. Branimir L. Leskošek (MF UL) je v svojem predavanju predstavil odprti oblak za evropske raziskave v biomedicinskih vedah (EOSC-Life), ki je eden od številnih projektov EOSC. EOSC bo dovolil splošen dostop do podatkov in omogočil nove

konkurenčne pogoje za raziskovalce v EU. Tudi on je poudaril pomembnost sodelovanja EOSC-Life z drugimi sistemi znotraj strukture Evropskega oblaka odprte znanosti (EOSC) kot je SSHOC.

Po odmoru za kosilo so predavanja potekala v vzporednih sklopih (družboslovje, humanistika ter naravoslovje, tehnika, biotehnika, medicina). V vzporednem sklopu družboslovje, humanistika so predavatelji predstavili tematska orodja in storitve v EOSC (CESSDA ERIC, CLARIN ERIC, CLARIN.SI, DARIAH ERIC, DARIAH-SI), moderatorica je bila dr. Maja Bučar (FDV UL).

Vzporedni sklop se je pričel s predstavitvijo ZRS Koper in projekta MiCREATE, predavatelj Peter Čerče. Gre za prvi projekt s področja družboslovnih ved v okviru programa Obzorje 2020 Raziskave in Inovacije, v katerem slovenski raziskovalni zavod nastopa kot vodilni partner. Izpostavljene so bile posebnosti ravnanja z raziskovalnimi podatki, s katerimi so se soočali pri samem načrtovanju aktivnosti projekta, o strogih pravilih glede ravnanja z raziskovalnimi podatki in o dilemah odprtega dostopa, predvsem zaradi občutljivosti raziskovalnih podatkov omenjenega projekta (podatki, ki vključujejo ranljive skupine). Kot največjo pomanjkljivost, s katero so se soočili, je bilo izpostavljeno pomanjkanje poznavanja metodologije raziskovanja v družboslovju.

CESSDA organizacijo je predstavil dr. Janez Štebe (FDV UL). CESDA je krovna organizacija evropskih arhivov družboslovnih podatkov, katere član je tudi Arhiv družboslovnih podatkov, ki je del Inštituta za družbene vede pri Fakulteti za družbene vede UL. CESSDA kot taka nudi strokovno pomoč svojim članicam, obenem pa preko portala uporabnikom podatkov omogoča dostop do gradiva evropskih arhivov. Cilj CESSDA je ohranjanje in delitev raziskovalnih podatkov, ne glede na to, kdo je uporabnik in kje se nahaja, ter izobraževanje uporabnikov. V zaključku predavanja je na kratko predstavil delo ADP-ja in njegovo vlogo v okviru CESSDA.

Vizija CLARIN - ERIC je dolgotrajno in obsežno hranjenje in dostopanje do jezikovnih virov in tehnologij ter njegov prispevek k ohranjanju in podpiranju večjezične evropske kulturne dediščine z omogočanjem dostopa do teh podatkov učiteljem, raziskovalcem, študentom, zlasti vsem možnim uporabnikom. Kot je izpostavila dr. Darja Fišer (FF UL), je predvsem pomembno pri celotnem konceptu odprtega dostopa, spodbujanje k odgovornosti podatkovne znanosti.

CLARIN Slovenija je slovenski nacionalni center v mreži evropske raziskovalne infrastrukture CLARIN. Kot je povedal dr. Tomaž Erjavec (IJS), začetki projekta segajo v leto 2014, organiziran kot konzorcij 11 partnerjev. Gre za certificiran repozitorij jezikovnih virov in orodij, katerih namen je dolgotrajno hranjenje podatkov z načeli FAIR. Nato je predstavil še nekaj tehničnih podrobnosti repozitorija. Zaključil pa je s stavkom, da je potrebno spodbujati raziskave, ki potrebujejo dostop do jezikovnih podatkov in omogočiti odprt dostop do virov, orodij in storitev.

Dr. Jurij Hadalin (INZ) in dr. Andrej Pančur (INZ) sta predstavila omrežje DARIAH. Dr. Hadalin je izpostavil humanistiko kot zelo široko polje, kjer DARIAH deluje kot distribuirana infrastruktura, ki za razliko od večine ostalih infrastruktur ni orientirana zgolj na eno samo disciplino. Končni cilj DARIAH je zagotavljanje boljšega okolja za digitalne raziskave v humanistiki, posledično večji dostop in uporabo digitalnih orodij. Dr. Pančur pa je v predavanju bolj kot samo infrastrukturo predstavil pomen raziskovalnih podatkov ter katere metapodatkovne standarde in formate, ki se jih uporablja v digitalni humanistiki (TEI, CIDOC, Dublin Core). Posebnost podatkov v humanistiki je, da se lahko večinoma uporabo kulturnih objektov, kot so rokopisi, slike, besedila, posnetki, kot digitalne substitute, še dodatno obdeluje, označuje, povezuje, vizualizira.

Vzporedni sklop naravoslovje, tehnika, biotehnika, medicina je moderiral dr. Gregor Majdič (VF UL). Predavanja so

bolj podrobno predstavila načrt ravnanja in upravljanja z raziskovalnimi podatki, ter določen pregled tematskih orodij in storitev v EOSC.

Predavatelj dr. Sebastian Dahle (BF UL) je predstavil načrt ravnanja z raziskovalnimi podatki, načela FAIR in odprto dostopne raziskovalne podatke. Dr. Ana Slavec (InnoRenew CoE) je v okviru svojega predavanja predstavila tehnične izzive pri ravnanju z raziskovalnimi podatki na področju tehnike. Njen predlog za izboljšanje stanja na področju odprte znanosti, temelji na vključitvi izobraževanj o odprti znanosti v programe doktorskega izobraževanja, na podpori področjem, ki še nimajo razvitih svojih podatkovnih infrastruktur, ter zaposlovanje in usposabljanje podpornega osebja. Vse to bi pripomoglo k izboljšanju stanja pri ravnanju z raziskovalnimi podatki. Dr. Branimir L. Leskošek pa je v svojem drugem predavanju predstavil infrastrukturo in strukturo Elixir, ki združuje vodilne Evropske organizacije na področju znanosti o življenju, ki skrbijo za varnost podatkov generiranih s strani javno financiranih raziskav. Elixir koordinira, integrira in vzdržuje bioinformacijske vire znotraj vozlišč in omogoča raziskovalcem ter industriji dostop do ključnih podatkov, orodij, standardov, računalniške moči za procesiranje in učenje nad podatki, kar je ključno za njihove raziskave.

Udeleženci delavnice smo se razšli zadovoljni s pridobljenim znanjem, v prihodnosti pa pričakujemo in si želimo še več takih predavanj in delavnic, zlasti s poudarkom na konkretnem izobraževanju raziskovalcev in bibliotekarjev. Le tako bomo namreč dosegli cilj "Načrta S", to je popoln in takojšnji odprti dostop. Da bi pa dosegli ta cilj, moramo delovati skupaj (financerji, raziskovalci, univerze, avtorji in založniki), kar je bil tudi glavni poudarek vseh predavateljev. ●

(Raziskovalne) knjižnice za dobro družbe

Barbara Kavčič
Ministrstvo za kulturo RS
barbara.kavcici@gov.si

LIBER 2019, Dublin, 26.-28. junij

Letošnja konferenca LIBER se je odvijala v Dublinu v mednarodno znanem in zgodovinsko impresivnem Trinity College-u. Konferenca je potekala pod naslovom »Knjižnice za dobro družbe«. Socialni naboj in zavedanje, da so knjižnice prostor kjer se lahko zanetijo spremembe je bil prisoten skozi vse dni konference.

Tokratna konferenca se je začela s predkonferenčnimi delavnicami, ki so zanetile debate in spodbudile udeležence k komunikaciji in izpostavitvi (dobrih) praks ter deljenju izkušenj. Vsak dan je bil del časa namenjen plenarnim predavanjem na katerih so predavatelji vzbudili veliko zanimanja. Prvi dan je s svojim predavanjem navdušila domača dr. Linda Doyle, ki je odlično postavila knjižnice v kontekst. Kako je ključno, da so knjižnice tiste, ki podpirajo razvoj in izboljšave v družbi same. So buditeljice in izobražujejo ter podpirajo razvoj, kulturo in t.i. citizen science, ki ključno prispeva k aktivaciji družbe za skupno dobro.¹ Drugi dan je dr. Astrid Söderbergh Widding govorila o prehojeni poti Švedske pri implementaciji odprte znanosti.² Zadnje plenarno predavanje je pripadlo vodji Bodleinske knjižnice (Univerza v Oxfordu) Richardu

Ovendenu, ki je s politizacijo našega dela močno razburkal prisotne in nekaterim ponovno navdušil za družbeno kritično delo, ki zahteva aktivacijo in produktivno sodelovanje.³

Vseskozi je konferenco močno prevevala ideja o združevanju in povezovanju udeležencev. Poleg predkonferenčnih delavnic in plenarnih predavanj pa so konferenco sestavljali še plakatna sekcija in različne serije predavanj. Povzeti vsa predavanja je skoraj nemogoče, a nekaterih nikakor ne gre spregledati.

Knjižničarji načeloma dojemamo naše zbirke, kot nedotakljive; še posebej če govorimo o specialnih knjižnicah katerih je že zgodovinsko primarna naloga ohranjanje gradiva. Predavanje o tem, kako so knjižnico kirurgov Irske, ki se je zaradi različnih naključij znašla na robu propada,

Odprta znanost ni zgolj besedna zveza s katero mahamo takrat, ko nam ustreza, ampak stališče, ki močno vpliva na vse naše aktivnosti in ne dovoljuje polovičarstva.

bolj kompetentne pri pripravi gradiva za digitalizacijo, pravila so enotna in možnosti za napake manjše.⁵

Tretje predavanje je obravnavalo gradivo ki ga akademiki ustvarjajo dnevno. Običajno se z zapuščinami ukvarjamo po principu ad hoc. V tem predavanju pa je bil predstavljen način, da se z akademiki sodeluje že veliko prej. Na primeru je bilo prikazano kako lahko pridemo do dogovora že v času nastajanja gradiva in s tem omogočimo učinkovitejšo organizacijo zbirk, ki so v nastajanju.⁶

Med drugim je bilo precej govora tudi o nevtralnosti, pomembnosti zavedanja kako močno na naše vsakdanje življenje vplivajo algoritmi in dejstvu da odprta znanost ni zgolj besedna zveza s katero mahamo takrat, ko nam ustreza, ampak stališče, ki močno vpliva na vse naše aktivnosti in ne dovoljuje polovičarstva.

Organizatorji so močno spodbujali vse udeležence, da so sodelovali tudi pri družabnem programu. Organizirali so druženje t.i. »novincev«, ogled razstave »The book of Kells« in razstavo politične

karikature ter ogled različnih knjižnic po mestu. Ob vsem tem smo imeli priložnost poslušati tudi nagovor dr. Mary Robinson, prve irske predsednice in prve predavateljice prava podnebne pravičnosti ter eno od vodilnih avtorjev Pariške konvencije.

Poleg močno natrpanega programa, vzporednih predavanj, diskusij in plakatov pa ne gre pozabiti omeniti tudi iniciativ, ki so bile predstavljene (npr. Open science roadmap, Europe's Digital Humanities Landscape, ipd.).⁷

Video posnetke plenarnih predavanj si lahko ogledate na Youtubu kanalu Trinity library.⁸ Avdio zapisi vseh predavanj, članki in predstavitve so dostopne na platformi Zenodo.⁹ Odzive pa si lahko ogledate tudi na Twitterju (ključnik #LIBER2019).¹⁰

Konferenca LIBER je z različnimi predavanji, predstavami sponzorjev in navezovanjem stikov ena tistih konferenc, ki lahko ključno vpliva na spremembe v družbi in katere se je zelo smiselno udeleževati, še posebej, ker bo prihodnje leto v sosesčini, saj leta 2020 LIBER prihaja v Beograd!¹¹ ●

obnovili, restavriral zaklade in jo dvignili na nivo, ki ga še nikoli ni uživala – vse to s pomočjo lastne zbirke, je nekaj posebnega. Projekt informirane in načrtne odprodaje dela lastnega fonda je odličen primer, kako lahko z dobro zastavljenim in odgovornim ravnanjem omogočimo razvoj knjižnic v katerih delujemo.⁴

Naslednje predavanje, ki si zasluži izpostavitve je produkt dela dveh knjižnic. Publiko pritegnejo visoko tehnološke rešitve, ki pa so redkokdaj dosegljive. Kolega iz Angleške in Škotske narodne knjižnice sta oblikovala model ocene ogroženosti gradiva, ki služi, kot vodnik pri digitalizaciji gradiva. Vodnik je v obliki tabele in je enostaven za uporabo. Ker je enostaven za uporabo sta dosegla da ga uporabljajo vsi v obeh institucijah. To pa posledično pomeni, da se vsi, ki rokujejo s krhkim gradivom čutijo

¹<https://www.youtube.com/watch?v=FSFMMSdJ6Mk&feature=youtu.be>

²<https://www.youtube.com/watch?v=gw-9quabyeA>

³<https://www.youtube.com/watch?v=wHsISfDKWPI&feature=youtu.be>

⁴<https://zenodo.org/record/3260203#.Xes5gOhKgwF>

⁵<https://zenodo.org/record/3259719#.Xes5SW-hKgwF>

⁶<https://zenodo.org/record/3258198#.Xes5n-hKgwF>

⁷<https://libereurope.eu/resources/>

⁸<https://www.youtube.com/channel/UCFw-OrXPxSEUduFiaJ03oVg>

⁹<https://zenodo.org/communities/liber2019/?page=1&size=20>

¹⁰ Predstavitev z izbranimi povezavami je dostopna na http://www.zbds-zveza.si/kongres2019/data/29_Kavcic_Kongres_ZBDS_2019.pdf

¹¹<https://libereurope.eu/events/liber-2020-annual-conference/>

Knjižnica kot inkluzivni prostor: srbska srčnost in sproščenost

Marinka Kren,
Karin Servatzy,
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
karin.servatzy@kmj.si
marinka.kren@kmj.si

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto se je v 2019 odločila sodelovati v programu Erasmus+ s projektom Inkluzivna kultura: pot do knjižnice kot univerzalnega prostora, v okviru katerega bomo izvedli tri izobraževalne obiske pri sorodnih organizacijah v tujini, ki pri svojem delu uresničujejo univerzalno-inkluzivne prakse.

Želimo si knjižnico, ki bi bila univerzalni inkluzivni prostor s kompetenčnim centrom za delo z ranljivimi skupinami. Zato je namen mobilnosti, da se zaposleni dodatno usposobimo za delo z ranljivimi skupinami odraslih in prenesemo primere dobrih praks v naše okolje. Zavedamo se pomembnosti vključevanja

ranljivih skupin v vsa okolja, še posebej v prostore in dejavnosti ter storitve kulturnih ustanov, prilagojene njihovim sposobnostim.

V obdobju naslednjih dveh let se bomo udeležili treh mobilnosti v obliki spremljanja in opazovanja na delovnem mestu, ena od teh je potekala v novembru 2019.

■ Maketa nacionalne knjižnice v braillovi pisavi; foto: KMJ.

Udeleženke smo se odpravile v Srbijo. Naša gostiteljica in partnerska knjižnica je bila Narodna biblioteka Požega, kjer nas je prijazno sprejela Daniela Skoković. Predstavila nam je Narodno knjižnico Užice, ki je matična knjižnica za vse javne, specialne in šolske knjižnice v zlatiborskem okrožju. Njihov program za slepe in slabovidne uporabnike vključuje:

- *Storitve za vse*: priprava in razvoj knjižničnih storitev za slepe in slabovidne
- *Korak k enakosti – storitve za vse*
- *Razstava Dotakni se in občuti* – 10 umetniških del iz kolekcije Pavla Beljanskega
- *Predavanje Spremljevalne tehnologije in osebe z motnjami vida*
- *Braillova pisava*: filmski festival, kjer je program posvečen temam iz življenja oseb z invalidnostjo
- *Seminar Nadgradnja knjižničnih storitev za osebe z motnjami vida* in tekmovanja v družabnih igrah
- *Projekt Inkluzivna kultura 2018: Tudi jaz imam pravico do branja*. Organizirali so okroglo mizo *Kako izboljšati dostopnost kulturnih vsebin osebam z invalidnostjo* in natečaj za izdelavo taktilne makete *Dotaknimo se užičkega Starega gradu*.

Ogledale smo si tudi specialno knjižnico Čigota, ki deluje v sklopu Specialne bolnice za bolezni ščitnice in metabolizma na Zlatiboru. Največji del fonda sestavljajo publikacije iz raznih simpozijev in strokovnih srečanj. Njegovi uporabniki so zaposleni, zdravniki, strokovni delavci, znanstveniki, pacienti in gostje zdravilišča in letovišča. Bibliotekarka Mirjana Drnčević je edina zaposlena in poleg vsakodnevnega knjižničarskega dela ureja tudi strokovni zbornik, ki ga izdaja njihova ustanova.

Narodna biblioteka Požega je osrednja narodna in matična knjižnica za Požeško - slavonsko županijo. Knjižnica je s svojim programom in storitvami podpora družbenemu vključevanju marginaliziranih skupin prebivalcev ter s promocijo književnosti in kulturne dediščine krepi medkulturno sodelovanje. Nekaj njenih zanimivih programov:

- *Knjiga vsak dan*: javni fotografski natečaj in razstava, ki se organizira na *Noč knjige*
- *Biti upokojenec – Berem. Učim se. Družim se*: bralni klub za starostnike
- *Knjižnica brez zidov*: izvaja se vsako leto. Poteka na različnih javnih mestih s ciljem približati knjižnico, knjigo in branje prebivalcem.
- *Mednarodni festival ilustracij Čigra*: promocija in popularizacija slikanic kot prvega bralnega materiala za otroke, kot tudi potrditev knjižnice kot prostora za razvoj bralnih navad najmlajših otrok. Festival traja tri dni. Vanj je vključena tudi strokovna javnost.

Zvečer so nam predstavili še sodelovanje knjižnice in prostovoljcev v Domu starejših občanov Požega. Srečanja potekajo v obliki branja krajših tekstov ali pesmi in pogovorov o tematiki izbranega teksta.

Naslednji dan smo si na poti v Beograd ogledale novo Gradsko biblioteko Čačak.

V Narodni biblioteki Srbije nas je najbolj zanimal njihov program biblioterapije, ki nam ga je podrobno predstavila Jelena Mitrović. Ob tem se postavlja vprašanje, ali je knjižničar sploh lahko razvojni biblioterapevt. Lahko, če ima široko strokovno izobrazbo, ustrezne osebnostne lastnosti, posebna znanja in če se je usposabljal za razvojnega biblioterapevta. Ogledale smo si še njihove posebne zbirke redkih knjig, rokopisov in zemljevidov.

Naš zadnji postanek in obisk je bil namenjen Biblioteki grada Beograda, kjer so nam predstavili programe in storitve za ranljive skupine:

- *Dramske delavnice za otroke s posebnimi potrebami*
- *Delavnice za srednješolce o pravicah invalidov*
- *Projekcija filmov o invalidnosti ob mednarodnem dnevu invalidov*
- *Družabni dogodki (glasba, film, projekcije, pogovori, likovne delavnice ...)* v sodelovanju s centrom za avtistične osebe *Kornelije*
- *Delavnice ljudske tradicije (tkanje, ročno delo, stare obrti)* v sodelovanju s centrom za nastanitev in dnevno varstvo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

Invalidi so velik del naše skupnosti, ki se pogosto sooča z ekonomsko nepravilnostjo, nepismenostjo, kulturno izolacijo in diskriminacijo v izobraževanju in zaposlovanju. Socialno vključevanje invalidov je najbolje doseči s kulturno integracijo. Ker nismo večji ali se morebiti celo bojimo komunikacije z osebami z invalidnostjo, se pre malo trudimo, da bi jih pripeljali v knjižnico. Nekaj dobrih primerov praks so nam na tem področju pokazali naši srbski kolegi.

Njihova zagretost in srčnost daleč presega njihove delovne pogoje. Samo predstavljamo si lahko, kako bi šele ustvarjali in izražali svojo kreativnost v ustreznih razmerah. ●

■ Pripomočki za slepe in slabovidne v knjižnici Užice; foto: KMJ.

Primer uporabe Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si v domoznansko raziskovalne namene

Nejc Perko

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič
nejc.p1@gmail.com

V članku predstavljam domoznanski projekt, ki smo ga izpeljali v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja ter pomen, ki ga je pri tem imela Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si, ter le-tega tudi ovrednotil.

Konec leta 1926 je bil Tržič povzdignjen iz trga v mesto. 90-letnica tega dogodka je bila osrednja tema slavnostne akademije ob prazniku občine Tržič decembra 2016. S to tematiko so se že ukvarjali raziskovalci lokalne zgodovine, vendar se ozadja tega pomembnega dogodka za naše mesto doslej še ni osvetlilo. Pisnih virov praktično ni, za ustne vire je časovna razdalja (pre)velika. Tudi na domoznanski oddelek naše knjižnice so prišli pozivi za raziskavo dogodka, vendar depo domoznanskega oddelka ni dal odgovorov.

O tem dogodku je nekaj iztočnic napisal Ivan Mohorič¹, avtor pomembnih del o zgodovini Tržiča. Piše, da je do teženj po povzdignjenju v mesto prišlo po prvi svetovni vojni, da je bila želja podana na obisku regenta (vladarjevega namestnika) 28. 6. 1920 in da je bilo glede na produktivnost in gospodarski razvoj mesta to upravičeno. Občinski svet (mandatno obdobje 1921-1933) je sestavil spomenico s predlogom, da se Tržič povzdigne v mesto. 21. decembra 1926 so Službene novine Kraljevine SHS objavile ukaz št. 3524 z datumom 28. 11. 1926, s katerim se je ta želja uresničila. Okoliš mesta se je po tem ukazu kril z okolišem krajevne občine Tržič. Originalna listina je bila pod okupacijsko oblastjo med drugo vojno odtujena.

Obisk prestolonaslednika v Tržiču je bil dogodek, o katerem so mediji obširno

pisali. Zahvaljujoč *Digitalni knjižnici Slovenije dLib.si* je dostop do tovrstnih dokumentov enostaven. Enostavna je tudi uporaba portala, saj iskalnik sproti išče približke iskanim besedam, sem pa iskanja preusmerijo tudi internetni brskalniki (npr. Google.si). To je zelo uporabno v primerih, ko naslovov gradiva ne poznamo in iščemo po ključnih besedah. Digitalna knjižnica se je tako pokazala za ključno pri razreševanju naloge. Uporabil sem članke iz naslednjih časopisov in revij, dostopnih na portalu: *Cerkveni glasnik za Tržiško župnijo*²; *Ilustrirani Slovenec*³, *Tedenska priloga Slovenca*; *Jutro, dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*⁴; *Slovenec, političen list za slovenski narod*⁵; *Tedenske slike, Priloga domovini*⁶. Prav tako je dosegljiva knjiga Ivan Mohorič: *Zgodovina obrti in industrije v Tržiču*.

Kralj Aleksander je Tržič obiskal v okviru turneje po Sloveniji, tu se je ustavil 3. dan obiska, 28. junija. Ob 10. uri je krenil iz Ljubljane, se ustavil v Kranju, mimo Radovljice šel do Bleda, kjer so ga odpeljali tudi na otok. Nato se je skozi Begunje odpeljal pod gorami in ob 16. uri končno prispel v Tržič, od tu pa se vrnil v Ljubljano. Mediji so obširno poročali o tem dogodku, predhodno so objavili natančen urnik turneje in hkrati pisali točna navodila protokola. *Slovenec* je 1. julija 1920 obširno poročal o pravkar končani turneji po Gorenjski in Štajerski. Od gorenjskih krajev je samo o sprejemu na Bledu pisal več kot o Tržiču. Takrat je bil zastavljen projekt

povzdignjenja Tržiča iz trga v mesto, kar se je uresničilo dobrih šest let kasneje, 1. 12. 1926, na praznik zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo.

Kako se je imenovanje v mesto odslikavalo v medijih? Tedenske slike so 27. 1. 1927 posvetile Tržiču praktično celo številko, pisali o njegovi zgodovini in objavili fotografije. Isti časopis je 10. 12. 1926 predstavil tri glavne može občinskega sveta. Očitno je bil Tržič te pozornosti deležen prav zaradi slavnostnega dogodka. Dvakrat mu je pozornost posvetil *Ilustrirani Slovenec*, tudi s sliko na naslovnici in pripisom »naša slovenska mesta«. Edini takratni lokalni medij, *Cerkveni glasnik za tržiško župnijo*, v januarski številki temu posveča naslovnico in obenem omenja, »da sicer to ni bogve kako pomemben dogodek, ampak dogodek je pa le« in da »koristi posebne ne bomo imeli od tega, razen državni uradniki, ki bodo dobivali večje doklade pri svoji plači«, čeprav »moramo pozdravljati ta dogodek, ker od njega bomo imeli pač le korist, gotovo pa ne nikake škode.«

Imenovanje v mesto se zgodi pod županovanjem Ivana Lončarja (mandat 1921-1933), ki je bil izredno spoštovana osebnost. »Ugled in simpatije uživa tako v Tržiču kot v celem kranjskem okraju, kjer je bil poznan kot mož resnega in stvarnega dela ter požrtvovalni javni delavec,« pišejo *Tedenske novice*. Naredil je tudi lepo politično kariero. Časopis *Jutro* opisuje volilni shod Samostojne demokratske stranke (SDS) dne 20. 1. 1927 v dvorani kina v Tržiču, ki sta se ga udeležila tudi dr. Gregor Žerjav in dr. Albert Kramer,

■ Kopija razglasa povišanja v mesto (Vir: Tržiški muzej)

pomembni politični osebnosti. Župan Lončar kot organizator shoda se zahvaljuje dr. Žerjavu za zasluge za povišanje Trziča v mesto. Zanimivo, saj bi prej pričakovali obratno. To dokazuje, da je pri imenovanju v mesto šlo za širšo akcijo, ki jo je župan Lončar dosegel s svojimi političnimi

poznanstvi znotraj stranke. Da je imel dobro mesto v njej, dokazuje tudi njegovo nadaljnje politično udejstvovanje. Leta 1930 je bil imenovan v svet Dravske banovine za mesto Trzič. 1931 je bilo leto skupščinskih volitev. Za Kranjski okraj je kandidiral duhovnik Janko Barle, njegov

namestnik pa je bil prav takratni tržiški župan. Sredi leta 1932 je moral zaradi političnih pritiskov Barle odstopiti in tako je mesto narodnega poslanca zasedel Ivan Lončar. S tem lahko povežemo prenehanje županovanja z letom 1934. Zanimivo bi bilo izvedeti več o njegovih dejavnostih.

Tako lahko zasluge za povišanje trga v mesto iščemo v političnem udejstvovanju takratnega župana Lončarja. Očitno so prav njegove ambicije in poznanstva odločilno pripomogli k temu priznanju. Mediji pri njegovi omembi redno navajajo zasluge za povišanje Trziča v mesto, kar govori, da ne gre za majhno stvar. Ignorance nekaterih medijev pa ne gre iskati v nepomembnosti dogodka, ampak moramo pogledati širše in se postaviti v čas neprestanih strankarskih bojev, ki se odlikavajo v medijih. Zato je tudi razumljivo mlačno poročanje lokalnega *Cerkvenega glasnika*, saj je bila klerikalna stran nasprotna županovi politični usmeritvi. Popolnega mrka pa si glasnik vseeno ni mogel privoščiti, saj je bil takratni tržiški župnik in glavni urednik glasila Matija Škerbec član občinskega odbora. Ni pa tudi izključeno, da ni občina Trzič sofinancirala izdajanje *Cerkvenega glasnika* kot edinega lokalnega medija.

Če ovrednotimo še enkrat pomen *Digitalne knjižnice Slovenije d.Lib.si* v tem projektu, lahko poudarimo naslednje tri točke:

- zagotavljanje enotne točke spletnega dostopa do slovenskih e-vsebin s področja kulture in znanosti
- zagotavljanje prostega in odprtega dostopa do digitalnih vsebin in razvijanje orodij za njihovo uporabo in izmenjavo v Sloveniji in zunaj njenih meja
- zagotavljanje pogojev za trajno ohranjanje slovenske kulturne in znanstvene dediščine v digitalni obliki

S tem smo omenili samo tri v tem primeru najbolj opazne točke *Strateške usmeritve Digitalne knjižnice Slovenije* (<http://www.dlib.si/About.aspx>). Z javno predstavitvijo rezultatov raziskave na domoznanskem večeru *Trzičan je postal meščan* v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja in objavo v lokalnem časopisu *Trzičan* in spletnem portalu *Kamra.si*. pa obenem tudi sami dodali svoje k promociji *d.Lib-a*. ●

1 Ivan Mohorič: Zgodovina obrti in industrije v Trziču, Mestni muzej v Trziču, 1957

2 Cerkveni glasnik za Trziško župnijo, Januar, 1927

3 Ilustrirani Slovenec, Tedenska priloga Slovenca, 22. VII. 1928, št. 30, letnik IV

4 Jutro, dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko, 21. januar 1927

5 Slovenec, političen list za slovenski narod, XLVIII, 1920 (številke: 141-146)

6 Tedenske slike, Priloga domovini, 10. december, 1926, letnik 1, št. 54; 27. januar 1927, letnik 3, št. 4; 2. junij 1932, št. 22. leto VIII

Razvijanje bralne kulture pri osebah s posebnimi potrebami

Vera Muha

Knjižnica Brežice

vera.muha@knjiznica-brezice.si

Beremo vsak dan. Branje je pomembno orodje za reševanje vsakodnevnih nalog otrok in odraslih. Sodobne raziskave vedno pogosteje opozarjajo na pomen pismenosti, slednja je vključena v različne strateške dokumente¹. Bralna pismenost je temelj za razvoj ostalih pismenosti. Vlada Republike Slovenije je v decembru 2019 sprejela Nacionalno strategijo za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030, kjer beremo, »pomemben del pismenosti je bralna kultura, opredeljena kot odnos (splet pojmovanj in vrednot) posameznika in posameznice ter družbe do knjige«. (Vlada Republike Slovenije, 2019, 4) V nadaljevanju je navedeno, da je treba »povečati družbeno skrb za razvoj bralne pismenosti ranljivih skupin prebivalstva«. (Vlada Republike Slovenije, 2019, 6) Med ranjive skupine prebivalstva so vključene osebe z večjim tveganjem za socialno izključenost in z neenakimi možnostmi, kot so revni, manj izobraženi odrasli, priseljenci, begunci, Romi, otroci in odrasli s posebnimi potrebami idr. (Operativni program razvoja človeških virov, 2008)

Zakon o knjižničarstvu v 16. členu navaja, da »splošne knjižnice, ki izvajajo knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju, zagotavljajo storitve tudi za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami« in v nadaljevanju dodaja, da knjižnice »organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami«. (Zakon o knjižničarstvu, 2017)

V Knjižnici Brežice smo se pričeli povezovati z enoto Varstveno delovnega centra (krajše VDC) Leskovec – Enota Brežice že pred dvema desetletjema in nekaj let pozneje z oddelki Osnovne šole s prilagojenim programom (krajše OŠPP) Brežice. Oblikovala se je posebna oblika biblio-pedagoške dejavnosti, imenovana Kekčeva bralna pot, ki je z leti postala reden program mladinskega oddelka knjižnice. Ime programa pove, da je osrednji lik naših druženj in povezovanj Kekec – literarni junak, ki ga je davnega leta 1918 ustvaril Josip Vandot. Kakor se

pesem glasi, da kdor vesele pesmi poje, gre po svetu lahkih nog, tako velja tudi za naša srečanja. So poučna in hkrati zabavna. Srečujemo se od septembra tekočega leta do junija prihodnjega leta, saj so srečanja vezana na šolsko leto. Z vsako skupino (tako osnovnošolci kot uporabniki varstveno delovnega centra) se v tem času v knjižnici družimo v povprečju 3-krat, ob koncu šolskega leta pripravimo zaključno srečanje (v knjižnici ali v prostorih Osnovne šole Brežice oziroma Varstveno delovnega centra Krško – Leskovec, Enota Brežice), kjer sodelujoče simbolično nagradimo in jim izročimo priznanja za sodelovanje. Spodnja tabela prikazuje število srečanj in udeležencev v predstavljenem programu v preteklih petih letih. Opažamo, da se naših srečanj udeležujejo različno pogosto v letu, velikokrat je obisk odvisen od ostalih aktivnosti in zdravja udeležencev ter njihovih spremljevalcev (učiteljev v OŠPP ter zaposlenih v VDC-ju).

V sklopu naših srečanj učencem in varovancem razložimo osnovne pojme, kot so knjižnica, knjigarna, pojasnimo, kaj pomeni knjigo kupiti in kaj knjigo izposoditi. Predstavimo jim različne oblike leposlovja, ki se nahajajo v knjigah (pravljica, ljudska pripovedka, pesmica, uganka). Pokažemo jim tudi različne poučne knjige in neknjižno gradivo, primerno njihovi starosti. Pogovorimo se o ravnanju s knjigami in o obnašanju v knjižnici. Namen biblio-pedagoških in drugih dejavnosti v knjižnici je uporabnikom vseh starosti prikazati branje kot kakovosten način preživljanja prostega časa, zato jim želimo pomagati pri oblikovanju bralnih navad za samostojno branje. V ta namen »knjižnica izvaja promocijske in motivacijske dogodke za predstavitev branja in sveta literature kot možnosti kakovostnega preživljanja prostega časa, razvoja bralnih interesov, za krepitev statusa branja.« (Nacionalni svet ..., 2018, 35) V preteklih letih smo ob slovenskem kulturnem prazniku in ob dnevu slovenskih splošnih knjižnic vse, ki so bili vključeni v program Kekčeva bralna pot, povabili na ogled gledališke predstave, namenjene osnovnošolskim otrokom. Občasno srečanja oblikujemo drugače in vanje vključimo kviz o prebranem, izdelamo okraske in skupaj okrasimo knjižnico, knjižničarka s pomočjo različnega gradiva predstavi določeno vsebino in temu sledijo naloge po skupinah, udeleženci dobijo gradivo, v katero so vstavljeni listi z nalogami in te rešujejo samostojno ali v pari. Opažamo, da je dobro, če srečanja niso vedno enako zasnovana, treba je poskrbeti, da so udeleženci aktivno vključeni v delo.

Z vsemi srečanji v knjižnici in izven njenih prostorov želimo k branju spodbuditi

¹Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji iz leta 2011, Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017, Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022.

LETO \ SKUPINA	OŠPP		VDC	
	število srečanj	število udeležencev	število srečanj	število udeležencev
2015	6	183	4	36
2016	4	126	4	40
2017	3	80	5	43
2018	4	104	3	30
2019	5	128	0	0

■ Statistika izvedb Kekčeva bralne poti za zadnjih 5 let

skupino uporabnikov s posebnimi potrebami in jih motivirati za obiskovanje knjižnice. Pri prvem obisku se vsi udeleženci Kekčeva bralne poti vpišejo v knjižnico in prejmejo člansko izkaznico. Ob vsakem naslednjem obisku knjižnice najprej vrnejo izposojeno knjigo, nato pa si izposodijo knjigo naslednjega branja. Na ta način jih navajamo na samostojno uporabo knjižnice. Ob vračilu gradiva jih spodbujamo k uporabi knjigomata za vračilo gradiva. Vsa razpoložljiva tehnologija pritegne njihovo pozornost. Ob izposoji gradiva pa kot rok za vračilo upoštevamo datum njihovega naslednjega obiska knjižnice. S temi majhnimi prilagoditvami jim želimo približati uporabo knjižnice in se izogniti zamudni, ki bi lahko nastala, če bi gradivo vračali samostojno, izven šolskega časa.

Na tekočem srečanju se dogovorimo o temi prihodnjega druženja. Pred prihodom skupine v knjižnico jim pripravimo knjižno

gradivo, pri tem pazimo, da je raznolika po obsegu in zahtevnosti. Učenci OŠPP-ja so med seboj zelo različni, saj pridejo hkrati na srečanje vsi od 1. do 9. razreda osnovne šole, ob tem pa imajo tudi različne sposobnosti in primanjkljaje. Ob koncu našega srečanja si lahko izberejo knjigo izmed vnaprej pripravljenih, če pa izrazijo lastne želje, jim pomagamo pri iskanju zelenega gradiva. Vključujemo tudi knjige iz zbirke lahko branje – tj. knjige, ki jih lažje beremo in razumemo. To so prirejena leposlovna in druga besedila, namenjena osebam, ki zaradi različnih razlogov težje berejo ali razumejo originalna besedila. Nastanek teh knjig temelji na osnovni demokratični pravici, da ima »vsakdo pravico dostopa do kulture, literature in informacij v razumljivi obliki« (Smernice za lažje berljivo gradivo, 2007, 7).

Knjižničarji se pri svojem delu dnevno srečujemo tudi s starši, ki pri svojih otrocih opazijo prve znake disleksije in

iščejo nasvete. Mladim bralcem, ki imajo težave, in njihovim staršem svetujemo pri iskanju gradiva. Ni vseeno, kakšne knjige ponudimo takšnim otrokom. Zadostiti morajo namreč nekaterim kriterijem, ki jim omogočajo lažje spopadanje z besedilom. Dislektiki in drugi posamezniki, pri katerih so prisotne bralne težave, nikakor ne smejo biti prikrajšani za bralne užitke. Nudimo jim primerne strokovne in leposlovne knjige, te so na policah naše knjižnice postavljene skupaj z ostalim gradivom. Prepoznali jih boste po zeleno-rumeni črtasti oznaki/nalepki. Enak izbor literature je pogosto primeren tudi za osebe, ki se šele uvajajo v samostojno branje, tiste, katerih materni jezik ni slovenščina in tudi slabovidne osebe.

V knjižnici smo na uporabnike, ki spadajo v ranljivo skupino prebivalstva, mislili tudi ob oblikovanju Strateškega načrta Knjižnice Brežice 2015–2019, saj so se posamezna strateška področja nanašala nanje. Temu bomo sledili tudi ob izpolnjevanju Strateškega načrta Knjižnice Brežice 2020–2024. Za to obdobje smo si zadali organiziranje posebnih oblik dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami ter zagotavljanje in nudenje gradiva za posebne skupine uporabnikov. Ob nabavi knjižničnega gradiva opazimo, da je zelo malo naslovov novega gradiva namenjenega posebnim skupinam uporabnikov (kot so zvočne knjige, gradivo v brajlici, tipne slikanice).

Varovanci VDC-ja in učenci OŠPP-ja so predstavljeni program vzeli zelo resno, vestno berejo knjige, svoja razmišljanja pa predstavljajo skozi risbe ali kratke prispevke. Radi obiskujejo knjižnico in so veseli, da so njeni člani. S predstavljenim programom in spremljajočimi dejavnostmi pa je Knjižnica Brežice vedno bliže ljudem. Je prostor odprtosti in enakopravnosti, medgeneracijskega sodelovanja, vseživljenjskega učenja in druženja. ●

Viri:

- Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. (2018). Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028). Pridobljeno 9. januarja 2019 s spletne strani http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf
- Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013. (2008) Pridobljeno 28. januarja 2020 s spletne strani www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/brosure/OP-RCV.pdf
- Smernice za lažje berljivo gradivo. Smernice za knjižnične programe opismenjevanja: nekaj praktičnih predlogov. (2007). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Pridobljeno 29. januarja 2020 s spletne strani <http://archive.ifla.org/VII/s9/nd1/iflapr-54-sl.pdf>
- Vlada Republike Slovenije. (2019) Nacionalna strategija za razvoj bralen pismenosti za obdobje 2019–2030. Pridobljeno 28. januarja 2020 s spletne strani <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
- Zakon o knjižničarstvu. (2017). Pridobljeno 28. maja 2019 s spletne strani <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442>

Uspešno sodelovanje Knjižnice Makse Samsa z javnim zavodom Park Škocjanske jame, Slovenija

Katarina Škrab
Knjižnica Makse Samsa
katarina.skrab@guest.arnes.si

Knjižnica ne predstavlja več samo knjige oziroma izposoje knjižničnega gradiva, ampak je prostor za druženje, namenjen vsem. Prostor, kjer se srečujemo, klepetamo, izobražujemo, to pravilo velja že nekaj let. V zadnjem času se za knjižnice tako uporablja tudi izraz "tretji prostor", o tem v svojem prispevku razpravlja Ana Vogrinčič Čepič in izraz razloži kot prostor za preživljanje časa med domom in službo (Vogrinčič Čepič, 2017, str. 71). V knjižnicah v želji, da privabijo v svoje prostore čim več uporabnikov, prirejajo ogromno prireditev in različnih projektov. Tako skrbijo za knjižno vzgojo že od malih nog, npr. z urami pravljič za predšolske otroke in z drugimi dejavnostmi za mladino in odrasle. Glavna knjižnična dejavnost je zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva in je v Zakonu o knjižničarstvu (ZKnj-1) v 2. členu navedena na prvem mestu, v zadnjem času pa postaja počasi odrinjena v ozadje. Na prvo mesto sedaj prihaja knjižna vzgoja in informacijska pismenost. Naša najbolj pomembna naloga je torej spodbujanje in motivacija za bralno kulturo.

Knjižnice v vedno večjem obsegu za svoje uporabnike izvajajo različne dejavnosti, ki spodbujajo in razvijajo bralno kulturo in informacijsko pismenost ter vseživljenjsko učenje.

V Knjižnici Makse Samsa za predšolske otroke izvajamo ure pravljič, različne bibliopedagoške ure, knjižničarka obiskuje otroke v vrtcih v okviru projekta Beremo z zajčkom Maksijem, za osnovnošolske otroke in mladino redno pripravljamo knjižne uganke in knjižne kvize, različne ustvarjalne delavnice in poletno počitniško bralno značko Bralni črv, sodelujemo pri projektih Beremo z Rovko črkolovko in Rastem s knjigo, ob kulturnih dnevih pripravimo tudi bibliopedagoške ure in še bi lahko naštevali. Izvajamo tudi ogromno različnih dejavnosti za odrasle, kot so literarni večeri, v okviru katerih potekajo predstavitve knjig, fotografske in slikarske razstave, debatna srečanja, predavanja, bibliopedagoške ure... Prirejamo tudi ustvarjalne delavnice, računalniške tečaje, priložnostne razstave, bralno značko za

odrasle, izobraževanja za odrasle ter številne druge projekte.

Literarni večeri so prav gotovo eden ključnih dejavnikov širjenja bralne kulture za odrasle, saj lahko pomembno vplivajo na bralne navade obiskovalcev. Knjižnica je namreč s tovrstnimi prireditvami pomembna sooblikovalka kulturnega življenja v domačem prostoru. V naši občini so že od vsega začetka literarni večeri v knjižnico privabljali veliko število ljudi. In prav zaradi dobre obiskanosti smo postali cenjeni tudi s strani naših gostov, saj marsikoga preseneti množičen obisk. V okviru literarnih večerov, ki pri nas potekajo ob četrtkih, v glavnem prirejamo predstavitve novih knjig, poudarek pa dajemo na predstavitvi domačih ustvarjalcev oz. domoznanski tematiki. Pri organiziranju naših četrtkovih srečanj uspešno sodelujemo z različnimi društvi. Omeniti je potrebno dobro vpeljeno sodelovanje z Društvom za krajevno zgodovino in kulturo Ilirska Bistrica, s katerim že od leta 2007 organiziramo srečanja pod

imenom *Bistričani Bistričanom*. Na teh srečanjih predstavljamo naše uveljavljene občane, ki so uspeli v Sloveniji ali v tujini na gospodarskem, kulturnem in političnem področju. Med njimi naj omenimo Joa Valenčiča, uglednega ameriškega rojaka, pa vse bolj uveljavljenega glasbenega pedagoga in skladatelja Bojana Glavino, znanega enologa Boštjana Zidarja, univerzitetnega profesorja dr. Antona Proseno in še bi lahko naštevali.

Že peto leto zapored pa uspešno sodelujemo tudi z javnim zavodom Park Škocjanske jame, Slovenija, s projektom *Predavanja o naravi in ljudeh Snežnika in doline Reke, vplivnega območja Parka Škocjanske jame*. Gre za pet let skupnih večerov z zgodbami o naravi in kulturni dediščini naših krajev, stkanih med Knjižnico Makse Samsa, Parkom Škocjanske jame (v nadaljevanju PŠJ) in zvestimi poslušalci. V petih letih se je na 36. predavanjih zvrstilo 44 predavateljev-veliko doktorjev znanosti, magistrstrov in drugih strokovnjakov, iz številnih institucij: Park Škocjanske jame, NP Risnjak, Geološki zavod Slovenije, Inštitut za raziskovanje Krasa Postojna, Notranjski muzej, Društvo za proučevanje ptic Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije, Biotehniška fakulteta, Prirodoslovni muzej Rijeka, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev, Agencija za okolje, Center za kartiranje favne in flore, Pokrajinski muzej Koper, Vodnogospodarsko podjetje Drava ... Obravnavane so bile naslednje teme: hidrologija, meteorologija, kmetijstvo, ornitologija, arheologija, etnologija, arhitektura, divje zveri, botanika, ekologija, arhitektura ...

Plakat »5 let«: Plakat Bistrice se predstavlja, vabilo na prireditve

Gre za odlična, zelo obiskana in dobro sprejeta poučna predavanja, lahko rečemo neke vrste izobraževanja, s katerimi osveščamo naše obiskovalce in tudi ostalo javnost kaj vse nas obdaja, ali poznamo naravo okrog nas, kako skrbeti za okolje, za zaščito naravne in kulturne dediščine. Predavanja redno snema lokalna televizija TV Galeja, tako da si jih lahko tudi ostali, ki niso uspeli priti na predavanje, ogledajo po televiziji. S predavanji ohranjamo kulturo, bonton, odnos do okolja v katerem živimo in se predvsem izobražujemo ter izmenjujemo mnenja. Številni raziskovalci, znanstveniki, strokovnjaki so »okusili« prijetno vzdušje v naši knjižnici in ga prenesli naprej. Marsikaterega obiskovalca, ki je želel še poglobiti znanje o slišnem, pa smo v knjižnici usmerili na polico s knjigami o tem področju ali pa smo jim knjige pripravili mi.

Naj izpostavim samo nekaj predavanj. Spoznali smo Brezno treh src - najgloblje brezno na Snežniku, ki meri preko 700 m; Živalstvo snežniškega podzemlja - gre za najbogatejše območje na svetu po številu jamskih živali, dve vrsti živita samo na Snežniku; v občini Ilirska Bistrica živi kar 21 od 30 v Sloveniji živečih vrst netopirjev, vsi v Sloveniji so zaščitene vrste; poslušali smo o Bistričanu Bogumilu Brinšku - pionirju alpinizma in planinske fotografije, ki je bil prvi slovenski jamski fotograf; Miha Krofel je predaval o volkovih - v Sloveniji živi 11

tropov volkov, predstavil pa nam je tudi raziskovanje risa (največje evropske mačke) v snežniških gozdovih; Janez Tarman nam je predstavil šakala; Ivan Kodrič je predaval o domači češplji, ki jo ogroža šarka, Brkinski slivovec namreč ne bo več isti, ker sadimo druge vrste, ki so odporne na šarko; poslušali pa smo tudi domačina Romea Volka, ki je povedal da smo regija z eno bogatejših in najdaljših tradicij praznovanja pusta na svetu.

Na koncu vsakega predavanja se med obiskovalci in predavateljem vedno razvije pogovor in tudi zaposleni v knjižnici navežemo pristen osebni stik z gostom ter ga povabimo, da nam napiše svoje mnenje, občutje o svojem obisku pri nas, o tem, kako je doživel našo knjižnico, naše obiskovalce. Vselej so presenečeni nad velikim številom obiskovalcev, med drugim pa so tudi navdušeni nad obliko vabil, ki jih pripravimo v sodelovanju z domačo Grafično delavnico Bor in so v obliki razglednice.

Kot sem že omenila, so četrtkovi večeri v občini Ilirska Bistrica namenjeni obisku prireditve - literarnih večerov v Knjižnici Makse Samsa. Prireditve lahko razdelimo na 5 glavnih sklopov in sicer: predstavitev knjig, predavanja v sodelovanju s PŠJ, potopisna predavanja, razstave in ostala

Viri:

- Vogrinčič Čepič, A. (2017). Knjižnica kot (tretji) prostor: družbeni učinki prostorskih praks. Keria, 19(1), 57-80.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). Uradni list RS, št. 87/2001, 96/2002 in 92/2015.

tematska predavanja (zdravje, glasba, predstavitve raziskovalnih nalog ...). Analiza prireditev v Knjižnici Makse Samsa za obdobje petih let (2014 - 2019) nam pokaže, v kakšnem obsegu so obravnavani posamezni sklopi: največ je predstavitev knjig 39 %, sledijo predavanja PŠJ 22 %, ostala predavanja 19 %, razstave 12 % in potopisna predavanja 8 %.

V petih letih smo v sklopu prireditev za odrasle - četrtkovi literarni večeri izvedli 161 prireditev, od tega je bilo 36 oz. 22 % predavanj v sodelovanju s PŠJ. Obiskovalcev na vseh prireditvah skupaj je bilo 7874, od tega je 2012 oz. 26 % obiskovalcev poslušalo predavanja v sodelovanju s PŠJ. Podatki nam potrjujejo, da je sodelovanje s PŠJ zelo uspešno. Povprečno je bilo na predavanju prisotnih 55 obiskovalcev, kar je za tako majhen kraj, kot je Ilirska Bistrica, zelo veliko. Tako Knjižnica Makse Samsa kot tudi Park Škocjanske jame smo zelo ponosni na naše uspešno sodelovanje, kar smo tudi predstavili na septembrski razstavi in prireditvi z naslovom *Bistrice se predstavlja*. Direktorica knjižnice mag. Damijana Hrabar in direktor PŠJ Stojan Ščuka sta se zahvalila obiskovalcem za zvestobo, in potrdila, da bomo s tovrstnimi predavanji nadaljevali. Vsak zadnji četrtek v mesecu ostaja še naprej rezerviran za poučna predavanja v sodelovanju s PŠJ.

Prav tako sta se vsem dosedanjim gostom in obiskovalcem zahvalila glavna povezovalca predavanj, domačina Borut Peric, ki je zaposlen v PŠJ in Dragica Jaksetič, ki že od vsega začetka prostovoljno vodi predavanja. Sklepna misel prireditve je bila, da je tem za predavanja še veliko in da se bodo še dolgo nadaljevala. Marsikatero idejo oz. pobudo za predavanje so podali obiskovalci, ki smo jih organizatorji povabili, da z nami tvorijo vsebino nadaljnjih večerov.

To, da se naši obiskovalci čutijo vpete v delovanje knjižnice in nestrpno pričakujejo, kdaj bo na vrsti njihov predlog oz. kateri strokovnjak bo naš naslednji gost, je za nas velikega pomena. ●

8. šahovski turnir UKM

Bernarda Korez
Univerzitetna knjižnica Maribor
bernarda.korez@um.si

Šahovski turnir UKM je postal tradicionalna prireditev, ki smo jo izvedli že osmič zapored. Prvi šahovski turnirji so bili izvedeni v sklopu projekta Noč raziskovalcev, nato je sledilo leto premora, od leta 2015 pa s Šahovskim turnirjem UKM zaključujemo Študentski oktober v UKM. Ta je letos ob šahovskem turnirju brucem, študentom in drugim obiskovalcem ponudil še tradicionalno Tržnico pod arkadami, predavanje dr. Matjaža Perca »Lepota v umetnosti skozi oči fizike«, odprtje novega usmerjevalnega sistema UKM in koncert, ki ga UKM vsako leto pripravi v sodelovanju z ŠOUM. Letos sta bila literarno-glasbena gosta Ditka in Feri Lainšček.

Namen šahovskega turnirja je popularizirati to miselno zahtevno igro, predvsem pa vsako leto predstaviti ob tem tudi delček naše specializirane knjižnične dediščine. Naši šahovski turnirji so zato vselej obogateni s priložnostnimi razstavami in strokovnimi predavanji.

Skozi leta smo tako predstavili našo šahovsko dediščino na plakatih, razstavili originalne karikature znanih šahistov umetnika Remigija Bratoža, razstavili del redke šahovske literature, ki jo hranimo, letos pa smo predstavili delček iz bogate šahovske zapuščine dr. Milana Vidmarja starejšega, ki jo hrani UKM. Udeleženci

so si z zanimanjem ogledovali šahovske partije, ki jih je zapisal Milan Vidmar starejši.

Šahovski turnir UKM vedno popestrimo tudi s predavanji zgodovinarja in šahista Darka Špelca. V prvem predavanju nam je predstavil zgodovinski razvoj šaha, lani smo spoznali humor v šahu, letos pa se je posvetil prikazu življenja in dela Milana Vidmar st. in njegove družine, pri čemer seveda ni mogel mimo Vidmarjevega vpliva na razvoj šaha v slovenskem prostoru. Ob tem pa je bil Milan Vidmar st. tudi zavedni Slovenec, raziskovalec, dekan in celo predstojnik SAZU.

Veseli nas, da se je pod budnim očesom mednarodnega šahovskega sodnika Branka Vadle, ki z nami sodeluje vse od prvega turnirja, v šahiranju med seboj pomerilo kar 42 igralcev. Lahko se pohvalimo, da je Šahovski turnir UKM po številu udeležencev eden večjih v mariborskem prostoru. Prerasel je v medgeneracijsko in mednarodno prireditev, saj se ga vsako leto udeleži veliko igralcev različnih starosti in narodnosti. Tako so se ga letos udeležili igralci starosti od 7 do 80 let iz kar šestih različnih držav: Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Severne Makedonije, Rusije in Francije.

Napoved turnirja in rezultati so objavljeni tudi na spletni strani Šahovske zveze Slovenije. Zmagovalcem podarimo knjižne nagrade in plakete, zmagovalčevo ime pa je seveda dodano tudi na prehodni pokal turnirja, ki ga hrani UKM. ●

KORISTNI KONTAKTI:

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Narodna in univerzitetna knjižnica

Turjaška 1
1000 Ljubljana, Slovenija
Tel.: 01 2001 209

<https://www.nuk.uni-lj.si>
<https://cezar.nuk.uni-lj.si>
<https://bibisist.nuk.uni-lj.si>

Založniki:

Damijana Kisovec
damijana.kisovec@nuk.uni-lj.si
Tel.: (01) 586 13 06

Muzikalije:

Alenka Bagarič
alenka.bagaric@nuk.uni-lj.si
Tel.: (01) 200 11 51

Knjige in brošure:

Boris Rifič
boris.rifl@nuk.uni-lj.si
Tel.: (01) 586 13 54

KOLOFON:

Besedilo:

Martina Dervarič
Eva Kodrič-Dačić

Oblikovanje:

Oblikoteka, oblikovanje
Alen Ograjenšek s.p.

Grafika: Vectorstock

Tisk: Collegium Graphicum

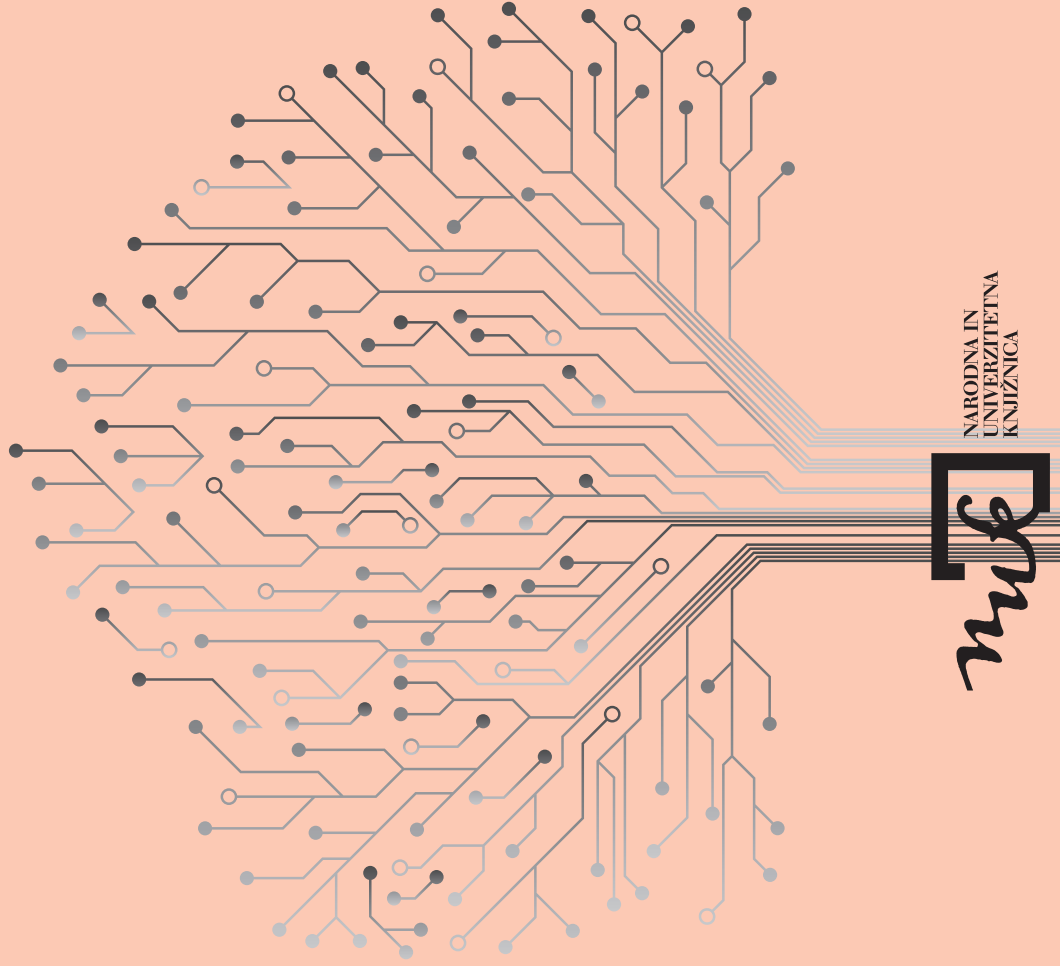
Izdala:

Narodna in univerzitetna knjižnica
Zanjo: Viljem Leban

Serijske publikacije:

Irena Eiselt
irena.eiselt@nuk.uni-lj.si
Tel.: (01) 200 11 87

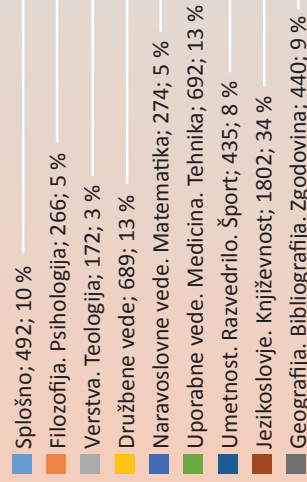
SLOVENSKI ZALOŽNIKI IN NJIHOVA PRODUKCIJA

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

KNJIGE IN BROŠURE PO VSEBINI

Izdaje knjig in brošur leta 2018 po vsebini

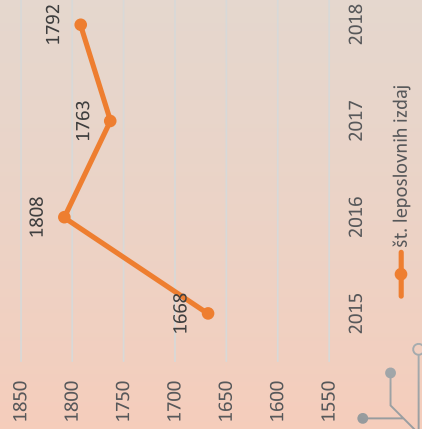
Prikaz števila izdanih knjig in brošur po vsebini je osnovan na univerzalni decimalni klasifikaciji (UDK).

Od 5262 izdanih naslovov tiskanih knjig in brošur jih je bilo leta 2018 največ s področja jezikoslovja in književnosti in sicer 1802 naslova (34 % vseh naslovov). Sledi področje uporabnih ved, medicine in tehnike s 692 (13 %) naslovi ter družbenih ved s 689 (13 %) naslovi. Sledijo dela, ki sodijo v skupino splošno (492 oz. 10 % vseh naslovov), dela s področja geografije, biografije in zgodovine (440 oz. 9 % vseh naslovov) ter publikacije s področja umetnosti, razvedrila in športa (435 oz. 8 % vseh naslovov). Na področju naravoslovnih ved in matematike je bilo zabeleženih 274 (5 %) naslovov, 266 (5 %) naslovov je bilo s področja filozofije in psihologije ter 172 (3 %) naslovov s področij verstev in teologije.

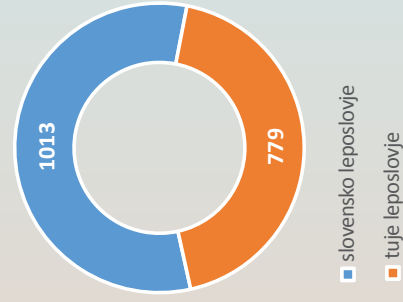
Število izdanih knjig in brošur je v primerjavi z letom 2017 upadlo na vseh področjih, z izjemo filozofije in psihologije ter področja geografije, biografije in zgodovine.

KNJIGE IN BROŠURE – LEPOSLOVJE

Leposlovje 2015-2018

Leposlovje leta 2018 - slovensko in tuje

Leta 2018 je leposlovje obsegalo 1792 (34 %) vseh naslovov. Izšlo je 1013 (57 %) naslovov izvirnega slovenskega leposlovja, prevodov iz tujih jezikov je bilo 779. Število leposlovnih del se je v primerjavi z letom 2017 rahlo povečalo.

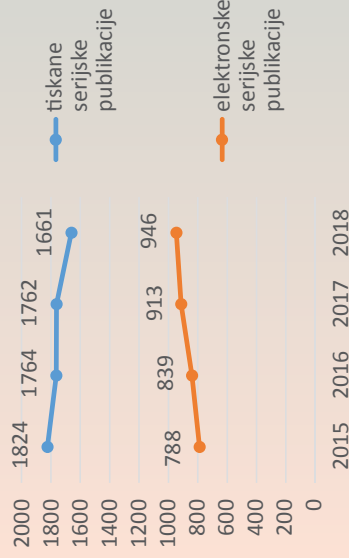
ved, medicine in tehnike s 138 (14 %) naslovi. Manjše število e-knjig je bilo uvrščenih na področje verstva in teologije (16 e-knjig), na področje filozofije in psihologije (31 e-knjig) ter na področje umetnosti, razvedrila in športa (34 e-knjig).

Elektronska knjiga (e-knjiga) je digitalni dokument, primerljiv s tiskano knjigo, v katerem prevladuje besedilo, po katerem je mogoče iskati. E-knjiga je lahko dostopna preko spleta ali shranjena na fizičnem mediju za shranjevanje podatkov v digitalni obliki. V nekaterih primerih je za uporabo e-knjige potrebna posebna programska oprema ali prenosna naprava (bralnik e-knjig).

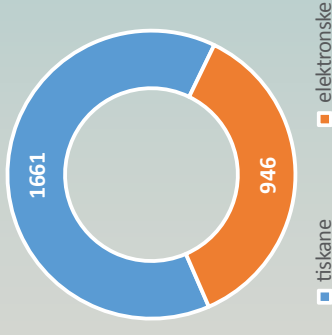
TISKANE IN ELEKTRONSKE SERIJSKE PUBLIKACIJE

Leta 2018 je v Sloveniji izšlo 2607 serijskih publikacij. 1661 naslovov tiskanih serijskih publikacij predstavlja 64 % vseh izdanih serijskih publikacij. Število tiskanih serijskih publikacij zadnja leta upada, medtem ko se število elektronskih serijskih publikacij sorazmerno povečuje.

Tiskane in elektronske serijske publikacije 2015-2018

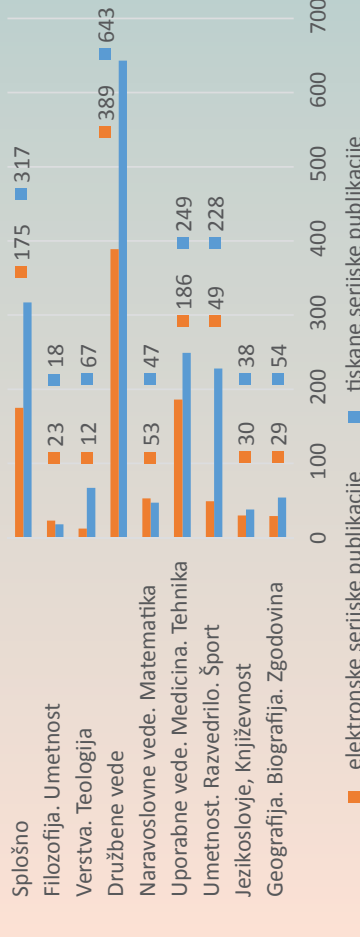

Tiskane in elektronske serijske publikacije, izdane leta 2018

Leta 2018 je izhajalo največ periodičnih publikacij (revij), in sicer 1370 naslovov v tiskani in 745 naslovov v elektronski obliki. Tiskanih časnikov je bilo 122, elektronskih pa 37. Največ serijskih publikacij, tako tiskanih kot elektronskih, je izhajalo na letni ravni (362 tiskanih naslovov in 255 elektronskih naslovov). Mesečno je izhajalo 309 tiskanih in 161 elektronskih serijskih publikacij, tedensko pa 49 v tiskani in 26 v elektronski obliki. V tiskani obliki je izhajalo 6 dnevnikov in 45 v elektronski obliki.

Tiskane in elektronske serijske publikacije leta 2018 razvrščene po vsebini

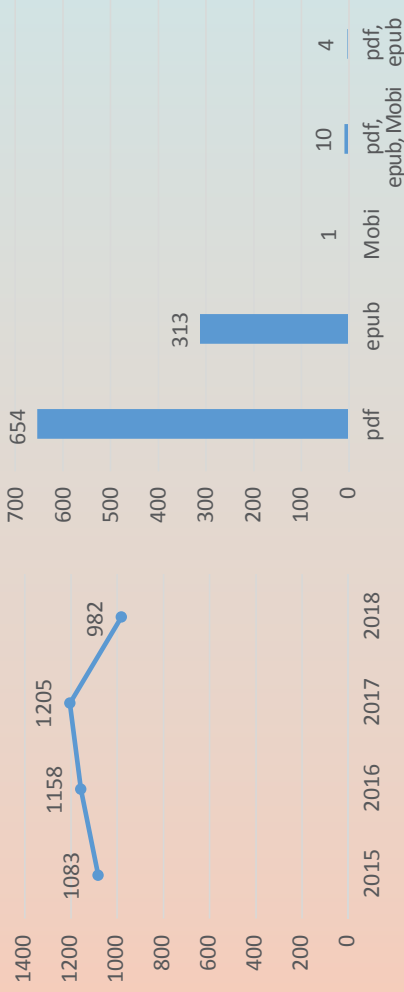

Leta 2018 je bilo izdanih 598 romanov (187 izvorno slovenskih in 411 prevedenih iz drugih jezikov), 260 pesniških zbirk (196 slovenskih in 64 prevodov), 79 naslovov pesništva za otroke in mladino (56 slovenskih in 23 prevodov), 20 knjig dramatike (13 slovenskih in 7 prevodov), 119 knjig kratke proze (85 slovenskih in 34 prevodov), 411 naslovov kratke proze za otroke in mladino (242 slovenskih in 169 prevodov), 305 naslovov je bilo uvrščenih med druge zvrsti (234 slovenskih in 71 prevodov).

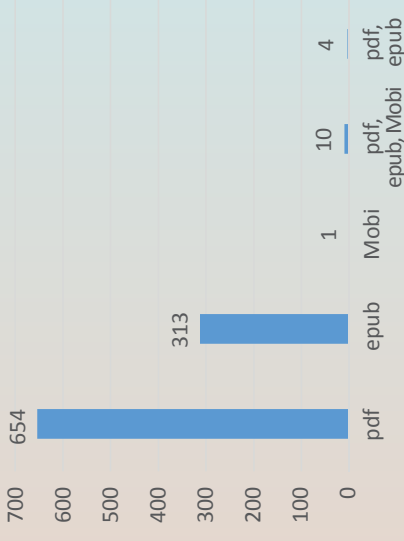
Knjiga je tiskana ali drugače razmnožena monografska publikacija v knjižni vezavi, ki ima 49 ali več strani. Brošura je tiskana ali drugače razmnožena monografska publikacija, ki ima od 5 do 48 strani. Za potrebe tega statističnega pregleda so upoštevane le tiskane knjige in brošure.

E-KNJIGE NA SPLETU

E-knjige na spletu po številu izdanih naslovov 2015 - 2018

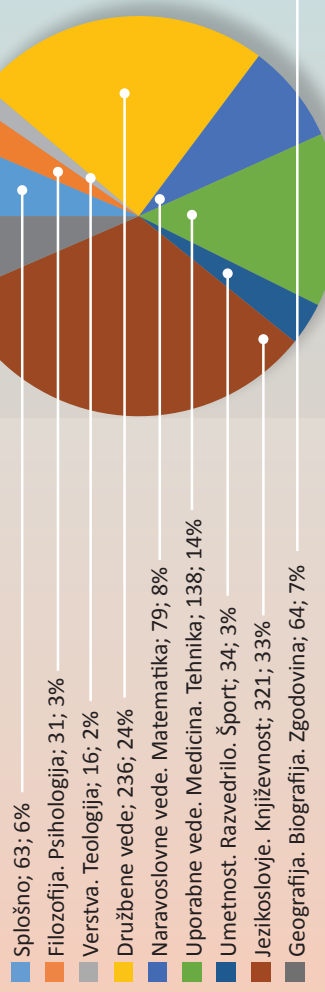

E-knjige na spletu v letu 2018 po formatih

Leta 2018 je izšlo 982 naslovov e-knjig, kar je 223 naslovov manj kot leta 2017. Največ e-knjig je izšlo v formatu Pdf, in sicer 654 (67%) naslovov, sledijo izdaje v formatu Epub – 313 oz. 32%.

E-knjige na spletu leta 2018 razvrščene po vsebini

Največ e-knjig na spletu je bilo leta 2018 po vsebini uvrščenih na področje Jezikoslovja in književnosti, in sicer 321 oz. 33%. 236 (24%) naslovov je bilo s področja družbenih ved, sledi področje uporabnih

Največ serijskih publikacij je izhajalo na področju družboslovja. Na to področje je bilo uvrščenih 643 oz. 39% naslovov vseh tiskanih publikacij in 389 oz. 41% vseh elektronskih serijskih publikacij.

Tiskane serijske publikacije še vedno prevladujejo, razen na področju filozofije in psihologije ter na področju matematike in naravoslovja, kjer je leta 2018 izhajalo več naslovov serijskih publikacij v elektronski kot v tiskani obliki.

Serijske publikacije izhajajo zaporedoma, brez predvidenega konca. Delimo jih na periodične publikacije (znanstvene, strokovne in poljudnoznanstvene publikacije, zabavne revije in magazini), časnike (dnevno časopisje, tovarniške in šolske liste ter glasila društev) in druge serijske publikacije (zborniki, letopisi, koledarji ipd). Za potrebe tega statističnega prikaza smo upoštevali tiste tiskane in elektronske serijske publikacije, ki so izhajale v poročevalskem letu in imajo dodeljeno mednarodno ISSN ali COBIB številko.

MUZIKALIJE IN GLASBENI ZVOČNI POSNETKI

Leta 2018 je bilo izdanih 126 naslovov muzikalij in 161 glasbenih zvočnih posnetkov.

Muzikalije in glasbeni zvočni posnetki leta 2018, razvrščeni po vsebini

Največ muzikalij je bilo leta 2018 izdanih na področju glasbene vzgoje (36 naslovov oz. 28,5% vseh muzikalij). Največji delež muzikalij je izšel v nakladi od 101 do 300 izvodov (55 naslovov oz. 44%). Največ naslovov glasbenih zvočnih posnetkov je izšlo na področju popularnih, tradicionalnih in ljudskih pesmi ter popevk (84 oz. 52%).

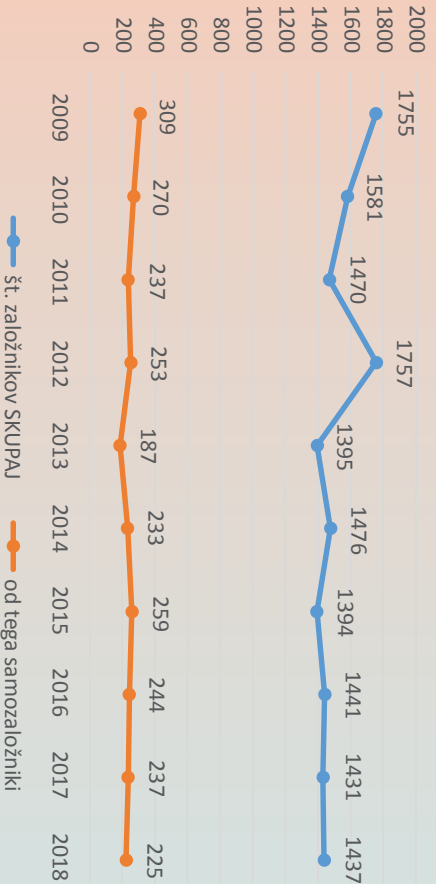
Muzikalije (sin. glasbeni tisk, notno gradivo, tiskano glasbeno gradivo, muzikalije) so publikacije oz. dokumenti, katerih vsebina je zapis glasbe. Lahko so v knjižni obliki ali kot samostojni listi. Glasbeni zvočni posnetek je dokument s prevladujočim zvočnim podajanjem vsebine, ki ga je mogoče reproducirati s posebno napravo. Glasbeni zvočni posnetki so shranjeni predvsem na ploščah, trakovah, kasetah, na zvočnih CD-jih, DVD-jih ali v obliki digitalnih datotek.

Podatki o slovenski založniški produkciji nastajajo na osnovi bibliografskih popisov gradiva, ki ga Narodna in univerzitetna knjižnica prejema po Zakonu o obveznem izvodu publikacij (UL RS 96/06). V letnih poročilih se upoštevajo publikacije, ki so izšle oz. izhajajo z letnico izdaja poročevalskega leta. Na spletni strani <http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/knjiga.pdf> so objavljeni podrobni podatki po posameznih vrstah publikacij.

SLOVENSKI ZALOŽNIKI IN NJIHOVE PUBLIKACIJE

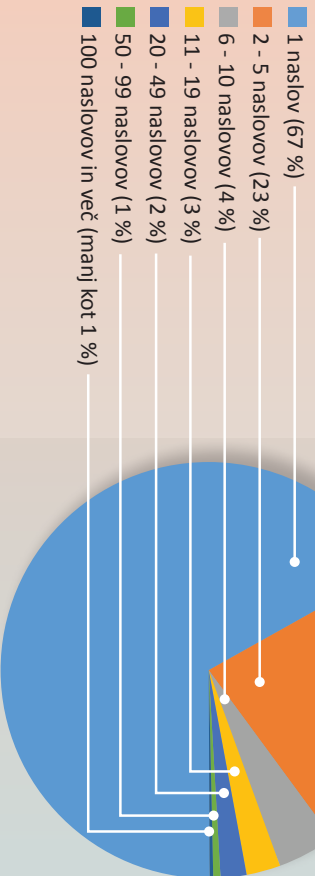
Leta 2018 je tiskane knjige in brošure izdalo 1437 založnikov, od tega 225 samozaložnikov.

Število založnikov tiskanih knjig in brošur 2009-2018

Najnižje število (1394) založnikov v zadnjih desetih letih je bilo zabeleženo leta 2015, v zadnjih treh letih pa se giblje okrog 1440.

Založniki tiskanih knjig in brošur leta 2018 po številu izdanih naslovov (brez samozaložnikov)

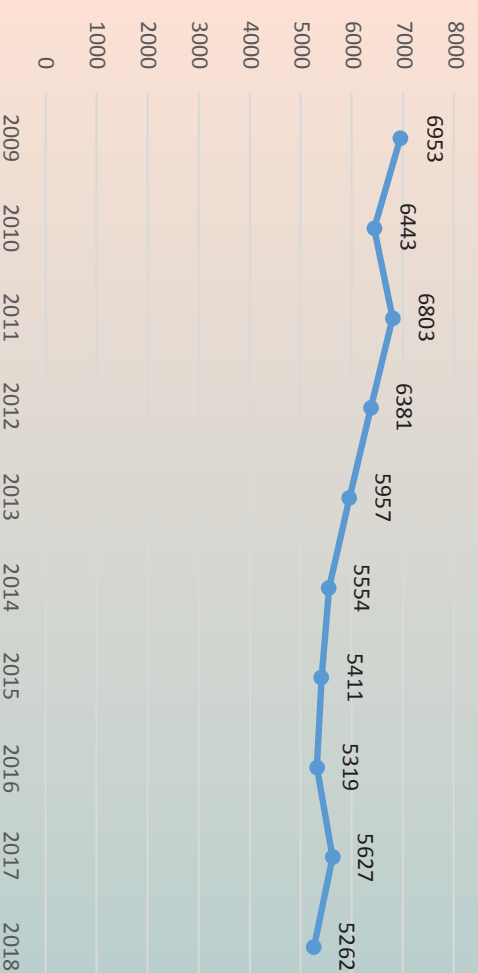

Prevladujejo manjši založniki: 962 (67 %) založnikov je izdalo po 1 naslov, od 2 do 5 naslovov je izdalo 331 (23 %) založnikov. Več kot sto naslovov so istega leta izdali 4 založniki: Mladinska knjiga Založba, Učila International, Rokus Klett in DZS.

Založnik je v skladu z Zakonom o obveznem izvodu publikacij (UL RS 96/06, 2. člen) »pravna ali fizična oseba, ki v Republiki Sloveniji zase ali za drugo osebo izdaja ali objavlja publikacije z namenom, da so dostopne javnosti«. Med založnike sodijo tudi samozaložniki, ki so fizične osebe, ki same izdajo, založijo in distribuirajo neko delo (na primer: avtor svoje lastno delo). Za potrebe tega statističnega pregleda so evidentirani založniki, ki izdajajo tiskane knjige in brošure, ne glede na to ali je založništvo njihova primarna dejavnost ali ne.

KNJIGE IN BROŠURE

Število izdanih naslovov tiskanih knjig in brošur 2009-2018

Trend upadanja števila naslovov tiskanih knjig in brošur se nadaljuje. Leta 2018 je bilo skupaj izdanih 5262 naslovov (kar je 6,5 % manj kot leta 2017), od tega 3610 izvirnih del in 1652 prevodov tujih del. Med izdanimi naslovi jih je bilo 4482 prvih izdaj, 780 pa ponovnih izdaj oz. ponatisov.

Leta 2018 je največ knjig in brošur (1278 naslovov oz. 24 %) izšlo v nakladi od 101 do 300 izvodov, sledijo izdaje v nakladi 301 do 500 izvodov (930 naslovov oz. 18 %), v nakladi od 501 do 1000 izvodov je bilo izdanih 891 naslovov (17 %). V nakladi, večji od 10.000 izvodov, je bilo izdanih zgolj 27 knjig in brošur. Največjo naklado, tj. 35.000 izvodov je leta 2018 dosegel delovni zvezek za verouk Liturgična mavrica, ki ga je izdala založba Družina iz Ljubljane.

Povprečna cena knjige oz. brošure je bila leta 2018 20,88 EUR, najboljši pogosta cena pa 25 EUR. Najvišjo ceno 568 EUR je dosegel Veliki znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika, ki staga je skupaj s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani izdala založba Uradni list RS. S ceno 265 EUR mu je sledil Zakon o upravnem sporu (ZUS-1) s komentarjem, ki je izšel pri založbah Lexpera in GV. Cene knjig naraščajo, saj je bila povprečna cena leta 2015 19,64 EUR.

https://cezar.nuk.uni-lj.si/slo_knjiga/

Bojana Medle
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
bojana.medle@kmj.si

Prejeli priznanje modela kakovosti CAF

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto je kot ena prvih slovenskih splošnih knjižnic prejela priznanje uporabnikom modela kakovosti CAF, ki ga podeljuje Ministrstvo za javno upravo. Novo mesto, 21. januar 2020

■ Direktor Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto Luka Blažič v družbi ministra Rudija Medveda in državne sekretarke Mojce Ramšak Pešec. Fotografija: Ministrstvo za javno upravo.

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto je v letu 2019 pristopila k vzpostavitvi modela kakovosti CAF. Nosilec projekta uvajanja sistemov kakovosti v organizacije javnega sektorja je Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. Slednje še posebej promovira evropski model CAF, ki ga sicer uporablja že preko 4000 organizacij javnega sektorja po Evropi. V Sloveniji je uporabnikov modela trenutno 95, priznanja pa so prejeli tisti, ki so samooceno in akcijski načrt izboljšav CAF izvedli v lanskem letu.

Priznanja je podelil minister za javno upravo Rudi Medved skupaj z državno sekretarko Mojco Ramšak Pešec in

generalnim direktorjem Direktorata za javni sektor Petrom Pogačarjem. Na slovesnosti je minister Medved čestital dobitnikom priznanj in dodal: »Kakovost storitev in zadovoljstvo državljanek in državljanov sta naša temeljna cilja. Do tja nas čaka trnova pot.«

V imenu novomeške knjižnice je priznanje uporabnikom modela kakovosti CAF prejel direktor Luka Blažič, ki je ob tem povedal: »Ponosen sem, da smo skupaj s sodelavci v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto uspešno vzpostavili model kakovosti CAF. S tem smo se tudi formalno zavezali k odličnosti naših knjižničnih storitev in procesu stalnih izboljšav knjižnične javne službe.« ●

Delati s strastjo pomeni delati dobro

Intervju z mag. Heleno Krampfl Nikač

Sabina Šolar

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič
sabina.solar@guest.arnes.si

Helena, na začetku najinega pogovora se nam malo predstavi, prosim.

Sem Gorenjka, celo življenje že živim v Naklem. Po končanem šolanju sem se zaposlila v Javnem gospodarskem zavodu (JGZ) Brdo protokolarne storitve republike Slovenije, kjer sem delala 19 let. Na Brdu sem magistrirala iz državnega in evropskega prava. Skrbela sem za izobraževanja zaposlenih, vzpostavili smo tudi knjižnico za zaposlene. Tito je imel na Brdu svojo knjižnico, s kolegi zgodovinarji sem skrbela tudi za tisto knjižnico.

Kako pa te je potem pot zanesla iz Brda v Mestno knjižnico Kranj, kjer delaš danes?

To je pa dolga pot. Vedno sem bila strastna bralka. Potem, ko sem na Brdu magistrirala, sem začela iskati nove izzive. Službo sem našla v bližnjem Preddvoru na občini, kjer sem pokrivala področje gospodarstva, kmetijstva in turizma. Med drugim smo se ukvarjali tudi z evropskimi projekti, med katerimi je bil projekt izgradnje knjižnice v Preddvoru. V fazi izgradnje nisem sodelovala, ko pa so šla dela h koncu, je župan prišel na idejo, da bi združili knjižnico in turistično informacijsko pisarno. Gre za sicer popolnoma različni zadevi, a ko skušaš z evropskimi sredstvi zgraditi medgeneracijski center, pristaneš tudi na takšno kombinacijo. Naenkrat sem iz občinske uslužbenke postala za polovičen delovni čas krajevna knjižničarka, drugo polovico delovnega časa pa sem delala na Zavodu za turizem Preddvor. Tam sem ostala nekaj let. V tem času je stavba zaživela. Od nekdanj sem si želela biti knjižničarka, zato sem opravila tudi strokovni izpit za bibliotekarko. Sem mnenja, da moraš vse stvari v življenju

delati s strastjo, saj jih le tedaj lahko delaš najbolje, kar lahko.

Preddvorska knjižnica je krajevna knjižnica in je del Mestne knjižnice Kranj. Direktor Viljem Leban in župan občine sta bila zelo zadovoljna z delovanjem preddvorske knjižnice. Odlično smo sodelovali z osnovno šolo in vrtci, izvajali smo bibliopedagoške ure, ne zgolj v Preddvoru, tudi za šolo na Jezerskem in za vrtec na Beli. Uvedli smo pravljíčne urice, predstavitve knjig, literarne večere, predavanja o najrazličnejših temah ...

Nato pa si šla iz Preddvora v Kranj?

Pravzaprav v kranjski knjižnici nisem nikoli delala 8 ur dnevno oziroma dalj časa. V tistem času je direktorica kranjske knjižnice postala Breda Karun in tedaj sem se zaposlila za polni delovni čas. Takrat sem postala krajevna knjižničarka v Krajevni knjižnici Naklo. Krajevne knjižnice so mi namreč veliko bolj pri srcu, saj so bolj domače, bolj pisane ljudem na kožo. Postala sem tudi koordinatorica krajevnih knjižnic za Mestno knjižnico Kranj.

Kdaj pa si postala članica Društva bibliotekarjev Gorenjske (DBG)?

Uh, to pa že takoj, ko sem postala knjižničarka, še v Preddvoru. Tedaj sem organizirala tudi pohod v okviru DBG, ki ga sedaj izvajamo vsako leto spomladi, poimenovali pa smo ga Od literature do fizkulture.

Po tvojem prihodu v Naklo je knjižnica prav zaživela.

Takoj sem se povezala z županom Nakla, s katerim sva odlično sodelovala. Tudi naša direktorica mi je pomagala in me spodbujala. Pri delovanju sem imela dokaj proste roke. Povezali smo se z vrtcem, osnovno šolo. Obisk se je občutno povečal,

tako da je bila knjižnica po dveh letih odprta že ves teden. Sčasoma je knjižnica pridobila nove, modernejšje prostore.

Kako je prišlo do odločitve, da se boš potegovala za mesto predsednice DBG-ja?

Najprej moram pohvaliti svojo predhodnico, Majo Vunšek, prav tako iz Mestne knjižnice Kranj. Društvo je vodila odlično. V bistvu je bila ona tista, ki mi je predlagala, naj jo nasledim. Ker mi je delo resnično veselje, hkrati pa imam ogromno organizacijskih izkušenj, sem se z veseljem spopadla z novim izzivom.

Tudi sama sem dobila občutek, da se je že pod Majinim, še bolj pa pod tvojim vodstvom DBG razcvetel.

Prizadevam si, da je društvo bolj prepoznavno, se odpira navzven. Na tem mestu se moram znova zahvaliti Maji Vunšek, saj je postavila odlične in trdne temelje, tako da se mi ni bilo treba ukvarjati z osnovnimi organizacijskimi zadevami. Maja je še vedno podpredsednica, kar pomeni, da mi še vedno priskoči na pomoč.

Seveda DBG-ja ne sestavljaš zgolj ti. Poleg predsednice je še izvršni odbor in člani. So ti člani odbora v pomoč?

Aktivnosti, ki jih izvajamo, nikakor ne bi mogla načrtovati in izpeljati sama, brez sodelavcev. Imam odlične članice izvršnega odbora in tega sem zelo vesela. Vedno mi stojijo ob strani. Vsako stvar skupaj načrtujemo, se pogovorimo in nato ima pri izpeljavi vsak svojo nalogo. Tudi njim se zahvaljujem za izvrstno delo in pomoč pri izvedbi naših aktivnosti.

Kaj je bil zate največji izziv pri DBG? Kaj te je pri tem morda najbolj presenetilo?

■ **Mag. Heleno Krampčnik Nikač, predsednica Društva bibliotekarjev Gorenjske**

Kako doseči, da bodo knjižničarji, ki so večinoma introvertirani, medse sprejeli izjemno odprto, ekstrovertirano osebo, kakršna sem – to je bil največji izziv. Spraševala sem se tudi, kako bomo knjižničarji sprejeli ta preskok knjižnic, ki se iz tihih, sivih mišk spreminjajo v stavbe, kjer se dogaja življenje.

Kaj si si zastavila za svojo najpomembnejšo nalogo kot predsednica DBG-ja?

Moja prva naloga, ki sem si jo zadala, je bilo izobraževanje, hkrati pa sem želela nadaljevati z druženjem, ki ga je

vpeljala že Maja. Lani smo pripravili prvi izobraževalni dan, letos že drugega in nadaljevali bomo tudi v bodoče, saj so odzivi udeležencev odlični. Na teh dnevih si Gorenjski bibliotekarji izmenjamo znanje in izkušnje, trudim pa se, da povabimo k sodelovanju še predstavnike drugih strok, da izvemo o podobnih izkušnjah z drugih področij. Omenila sem že spomladanske pohode, potem imamo še prednovoletna druženja, strokovne ekskurzije in pa občne zборе. Lani smo si DBG-jevci privoščili tudi abonma Prešernovega gledališča Kranj. V bodoče si želim, da bi bilo teh skupnih obiskovanj kulturnih dogodkov in ustanov še več.

Kakšna pa je tvoja vizija kot predsednica DBG?

Povezati vse Gorenjske bibliotekarje, da bi se spoznali med seboj, razširili znanje, predstavili svoje inovacije, dobre prakse in projekte, ki bi jih zatem lahko vpeljali tudi drugje ... Skratka povezati bibliotekarje v nekakšno družino in tudi na ta način povzdigniti pomen branja, bibliotekarstva, bibliopedagoškega dela, ohranjanje kulturne dediščine itd.

Se DBG povezuje tudi z drugimi društvi?

Da. Skušali smo izobraževanje povezati z mariborskim in ljubljanskim društvom, kar nam zaradi službenim obveznosti članov še ni uspelo. Spomladi bomo na naš pohod, ki se ga udeležujemo DBG-jevci in člani naših družin, poleg povabili še člane drugih društev. Vsi, ki sodelujemo v DBG-ju, smo hkrati aktivni na vsaj dveh področjih. Druženj je morda zaradi službenih obveznosti zato manj.

Kako pa vidiš sebe kot bibliotekarko v bližnji prihodnosti?

Najpomembnejše je, da ostane ta človeški stik z bralci, obiskovalci, uporabniki. Sama imam zelo rada tehnologijo. Ta nam olajša delo, nam dovoli, da se mi pogovarjamo z ljudmi. Ljudje postajamo preveč odtujeni. Knjižnice so ene redkih javnih ustanov, kjer smo ljudem še vedno na razpolago za pogovor. Tu v Naklem imam vedno ogromno obiskovalcem, ravno zato, ker z njimi vzpostavim človeški stik. Ljudi

si skušam zapomniti, jih pozdraviti in poslušati, jim svetovati pri izbiri knjig. V bodoče si želim ta stik ohraniti in ga negovati. Obenem na tako komunikacijo navajam tudi sodelavce, saj smo preveč zatopljeni in obremenjeni z moderno tehnologijo.

Ko nisi bibliotekarka, si mati in žena. Imáš tri otroke. Kaj pa Helena najraje počne v prostem času?

Berem (smeh).

Samo bereš?

Najraje berem. Rada tudi plešem (line dance, klasični plesi), kolesarim, na morju supam ...

Trenutno je tvoja najljubša knjiga ... ?

Omeniti moram kar dve, Mrtvi ne plešejo in Maggie avtorja Charlesa Martina.

Lahko rečeš, da imaš zgolj eno najljubšo knjigo?

Ne. Ugotavljam, da mi je v vsakem obdobju življenja kakšna knjiga najljubša. Spomnim se, da smo imeli za maturitetno branje knjigo Alamut Vladimirja Bartola, ki je tedaj nikakor nisem mogla prebrati. Čez nekaj mesecev pa me je pritegnil in sem potem kar nadaljevala in začela s prebiranjem knjig Iva Andrića. V vsakem obdobju je kakšna knjiga, ki mi je še posebej všeč in se me dotakne.

Imáš svoj življenjski slogan?

Zelo rada imam Immanuela Kanta. Moj moto je njegov izrek: »Ne stori drugim tistega, kar ne bi želel, da drugi storijo tebi.«

Kaj bi ob koncu sporočila bralcem Knjižničarskih novic?

Zaželela bi jim sreče, zdravja in branja polno leto 2020. V naslednjem letu najdete veliko dobrih knjig oziroma naj one najdejo vas. Za letošnje voščilo smo si namreč DBG-jevci izbrali mongolski pregovor, ki pravi takole: »Sončni vzhod prebujajo naravo, branje knjig razsvetljuje glavo.« Knjige niso samo knjige, so življenje.

Helena, hvala za pogovor. Vse dobro v prihodnjem letu ti želim in uspešno vodi DBG tudi v bodoče.

Hvala, srečno tudi tebi. ●

»Naj bo cilj podjetja zdrav in srečen zaposleni.«

Intervju z dr. Antonom Vorino

Mojca Trtnik

Narodna in univerzitetna knjižnica
mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si

Dr. Anton Vorina, v zadnjem času ste veliko raziskovali zavzetost zaposlenih v organizacijah. Nam lahko na kratko razložite, kaj pravzaprav zavzetost je?

Zavzetost je stopnja ljubezni, ki jo zaposleni izraža na fizičnem, čustvenem in duhovnem nivoju na delovnem mestu in zajema širši nivo predanosti: predanost samemu delu, delovni organizaciji in družbeno odgovornem delovanju.

Kateri so ključni pogoji za zavzetost?

Biti zdrav, srečen in zelo izobražen (zavedanje o smislu življenja) ter »brez dolgov oziroma kredita«. Nenehno učenje, radovednost ter raziskovanje so bistvo uspeha posameznika, da se čuti zavzetega pri delu, ne-nazadnje pa ne smemo pozabiti tudi na delovne navade, ki nam jih privzgojijo (ali pa ne), starši. Če bi razdelil zaposlene v Sloveniji v tri nivoje bi rekel: Najnižji delavec bo zelo zavzet za delo, če bo imel minimalno plačo 800 eur neto. Srednji delavec bo zavzet za delo, če bo imel plačo od 800 do 1500 eur neto in bo dobil pohvale s strani vodje. Najvišji delavci bodo zelo zavzeti za delo, če bodo imeli od 1500 do 2500 eur plače in se bodo zavedali, da so vodje zato, ker služijo in pomagajo domovini, za lepši in boljši jutri, v kateri živijo. Potrebno bi bilo razmišljati, da bi v javnem sektorju uvedli razmerje med najvišjo in najnižjo plačo 3:1.

Se zavzetost lahko izmeri? Ali obstajajo tovrstne raziskave v svetu in kakšni so podatki za Slovenijo? Imamo zavzete zaposlene?

V strokovni literaturi se največkrat pojavljata dva povsem različna vprašalnika, ki merita zavzetost zaposlenih. Gallupov inštitut meri zavzetost zaposlenih z dvanajstimi vprašanji oziroma trditvami, medtem,

ko Sak in ostali (UWES-9 vprašalnik) merijo zavzetost z devetimi trditvami. V Sloveniji je malo raziskav o zavzetosti, je pa res, da se v Sloveniji večinoma uporablja Gallupov vprašalnik. Moje mnenje je, da je to napačno, saj Gallupov vprašalnik meri »pogoje oziroma gonilnike«, ki privedejo k večji zavzetosti ali nezavzetosti zaposlenih, le vprašalnik UWES-9 dejansko meri zavzetost.

V svetu je ogromno raziskav na temo vpliv zavzetosti na rezultate dela in poslovanja. Vsem je skupno, da bolj zavzeti zaposleni naredijo več, manj zbolevajo, si ne želijo velikokrat menjavati službe, delajo bolj kakovostno z manj napakami in s tem povečujejo dobiček in uspehe podjetja. Jaz sem in še raziskujem področje zavzetosti zaposlenih zadnjih 15 let, in v zadnjih 6 letih uporabljam za merjenje zavzetosti le vprašalnik UWES-9. Rečem lahko, da smo Slovenci dokaj zavzeti za delo in predani delu - imamo delovne navade in tudi dokaj zadovoljni smo na delovnem mestu. Morda bi lahko v podjetjih izboljšali sisteme napredovanja in se malo manj ukvarjali z »backbiting« oziroma obrekovanjem, kaj kdo dela, kje je, itd.

Kako lahko organizacija oziroma vodje pomagajo zaposlenim, da postanejo bolj zavzeti pri svojem delu?

Moje mnenje je, da vsak sam-zaposleni lahko največ (okoli 80 %) pripomore k dvigu zavzetosti, in sicer tako, da se nenehno izobražuje (vse je v zavedanju! - vsak je svoje sreče kovač) in se veseli življenja. Okoli 20 % pa lahko k dvigu zavzetosti pripomorejo tudi podjetja, tako da zaposlene izobražujejo, jim nudijo kakovostna delovna sredstva in opremo ter prijazno in varno delovno mesto. Potrebno je vzpostaviti zaupanje med delavcem in delodajalcem, zato v prihodnosti vidim »delo na daljavo«

kot normalno obliko dela (npr. 30% dela se lahko opravi od doma, na plaži, itd...) za menedžerje, ekonomiste, raziskovalce. Seveda ne mislim tu na tiste zaposlene, ki morajo zaradi narave svojega dela ostati na svojih delovnih mestih.

V delovnem okolju se ne moremo izogniti odnosom, ki zagotovo vplivajo na delovno vzdušje. Kako lahko delodajalec pomaga pri tem?

Morda ljudje preveč pozornosti posvečamo samo delovnim odnosom. Niso vsa delovna mesta takšna, ki zahtevajo timsko delo. Vsak naj opravi svoje delo kvalitetno, strokovno in naj razmišlja o tem, kako bi še izboljšal svoje rezultate, ki so vezani na njegovo delovno mesto in to je povsem dovolj. Odnosi na delovnem mestu naj bodo predvsem profesionalni. Kjer pa je potrebno timsko delo in je delo enega odvisno od dela drugega, pa je potrebna ODKRITA komunikacija. Vodje morajo poskrbeti za dobre odnose med zaposlenimi, vodje naj si vzamejo čas (ne zgolj 5 minutni sestanek) in se pogovorijo o problemih med zaposlenimi. Vodje naj bodo veseli, ko vidijo, da se njihovi zaposleni veselijo na delovnem mestu in včasih tudi med seboj le sproščeno klepetajo. Vzdušje je odvisno tudi od finančnega stanja podjetja, zato morajo podjetja poskrbeti, da delavci, ki naredijo več, dobijo višje plače oziroma so za to ustrezno nagrajeni. Za vsako podjetje je tudi dobro če svoj dobiček vlaga v raziskave in razvoj ter v izobraževanje zaposlenih, saj so moje 15-letne raziskave pokazale, da je glavni motivator za delo prav znanje, ki ga ima posameznik in ne plača, kot bi morda pričakovali.

Kakšna organizacija je sodobna organizacija in kakšne kompetence ima sodoben vodja?

■ **Dr. Anton Vorina**, zaposlen kot višji predavatelj na Ekonomski šoli v Celju, je leta 1995 končal univerzitetni študij strojništva, leta 1997 univerzitetni študij ekonomije, leta 2005 magistrski študij kakovosti in 2016 doktorski študij poslovnih ved. Poleg nenehnega učenja veliko časa posveča sodelovanju s podjetji, kjer večinoma svetuje na področju človeških virov in zmanjševanju logističnih stroškov ter izvaja delavnice za zaposlene s področja motivacije in nagrajevanja zaposlenih.

Sodobna organizacija naj bi bila predvsem učeča se organizacija. To pomeni, da se zaposleni učijo drug od drugega, se pri učenju zabavajo, kar morajo zagotoviti njihovi vodje. Še vedno sem mnenja, da živimo prehitro in da morda preveč pričakujemo od zaposlenih, kot je npr. dvig produktivnosti, še višja prodaja ... še več, kar pa ne gre. Slovencev ni iz leta v leto več, razen če se usmerimo na druge trge. Naj bo cilj podjetja zdrav in srečen zaposleni pa bodo rezultati prišli sami. Vodje bi morali, imeti veliko razvitih-osvojenih kompetenc (komunikacija, odnosi z javnostjo, tuj jezik, mreženje, ugled v družbi, glasba,

filozofija, ples, končanih več različnih fakultet) in dokazati bi morali, da zmorejo biti preprost Človek. Nič ni narobe, če bi vodje znali malo kmetovati! Po mojem je to osnova, ki da človeku-vodji primarno kompetenco, da živi na realnih tleh in »ne v oblakih«. Sodoben vodja je vodja, ki postavi vizijo in cilje ter usmerja podrejene, da skupno ustvarijo vizijo-cilj. Ne mora biti vedno všečen, kar jaz vidim kot problem pri vodenju javnih zavodov. Vodje javnih zavodov želijo biti bolj všečni podrejenim kot pravi vodje, ki morajo povedati resnico in včasih »onesrečiti« podrejene. Steve Jobs je dejal: »Ne bi rekel, da nisem obziren do ljudi, toda če je nekaj zanič, jim to tudi povem. Moja naloga je, da sem iskren. Vem, o čem govorim, in običajno se izkaže, da imam prav. To je kultura, ki sem jo hotel ustvariti. Med seboj smo kruto iskreni in vsakdo mi lahko reče, da klatim neumnosti, in jaz jim lahko povem isto. Nekajkrat smo se hudo sprli in kričali drug na drugega, a to so bili moji najlepši trenutki.«

Malo za šalo, malo zares: Sodoben vodja bi moral dobiti 2-krat letno najnižjo plačo, ki je izplačana v podjetju, ki ga vodi. Prav tako bi moral sodoben vodja vsaj 1-krat na mesec opravljati delo, ki bi ga določili njegovi podrejeni (npr. čiščenje, pomoč v proizvodnji ...). To bi naj veljalo tudi za sodobnega politika, župana ... Vodje dandanes preveč »letajo v oblakih« in premalo cenijo svoje najnižje podrejene. Saj veste, velja pregovor: Sit človek ne razume lačnega.

Kakšen način vodenja zaposlenih je po vašem mnenju najboljši za dvig motivacije zaposlenih?

V literaturi je toliko stilov vodenja, da jih še jaz težko razumem. Omenjajo se trije najpogostejši modeli vodenja (transakcijsko, transformacijsko in karizmatično vodenje). Po mojem mnenju je najboljši stil vodenja situacijski stil vodenja. Če imamo čas in gre za pomembne dolgoročne odločitve v podjetju, si izberemo demokratičen stil in povprašamo podrejene o možnih rešitvah problema, itd.. Če pa v podjetju gori, ali je nesreča (in se mudi), pa uporabimo avtokratski stil vodenja. Lahko se zgledujemo po gasilcih, kjer vsak ve, kaj mora narediti, če gori. Dandanes pa preveč poudarjamo demokratični stil, ki vodi v

to, da ljudje odločajo o nečem o čemer nimajo veliko podatkov. To je zavajanje in neupravičen prenos odgovornosti vodilnih na podrejene.

Sam razvijam stil vodenja, ki ga imenujem vodenje z LJUBEZNIJO. V praksi ga preizkušam doma v družini, skrbim in vzgajam tri čudovite otroke. Prav tako delim to znanje z direktorji nekaterih podjetij in malo mi že prisluhnejo. Bistvo vodenja je, da uporabi takšen stil vodenja, ki izvabi-prebudi v podrejenih čim več talentov, morda še več, kot si podrejeni lahko predstavljajo. Podrejeni so vir- zakladnica idej, le prebuditi jih moramo v njih! To je uspeh motivacije.

Knjižnice smo ene izmed pomembnih prinašalk znanja v družbi. Kako vi, kot raziskovalec vidite pomen knjižnic in ali ste uporabnik le teh? Kaj menite, Slovenija potrebuje novi NUK2?

Ko sem leta 1997 pisal diplomu iz strojništva, sem vso literaturo pridobil v knjižnici na Fakulteti za strojništvo v Mariboru. Leta 1999 sem diplomiral iz marketinga in vso literaturo sem prav tako dobil v knjižnicah FDV v Ljubljani in EPF v Mariboru. Pri magisteriju iz področja kakovosti leta 2005 sem že uporabil 30 % literature iz svetovnega spleta, pri doktoratu iz poslovnih ved leta 2016 pa le še kakšnih 30% literature iz knjižnic. Večinoma literature sedaj pridobivam preko oddaljenih baz podatkov, kot so Emerald, SpringerLink, Proquest, GoogleScholar itd., knjižnic pravzaprav ne obiskujem. Ker so vse bolj popularne e-knjige, smo se s soavtorji v letu 2020 odločili in izdali e-knjigo z naslovom Od nagrajevanja za plačo do nagrajevanja s plačo (dostopna tudi na naslovu <https://www.researchgate.net/>). Slovenija potrebuje NUK2, prepričan sem, da bo to najboljši kulturni spomenik slovenske državnosti, ki nas bo, Slovence, povezoval naslednjih 1.000 let.

Lahko našim bralcem zaupate slogan, ki vas vodi pri vašem delu in takrat, ko motivacija pade?

Kar nekaj sloganov imam, ki me motivirajo, se dopolnjujejo, prepletajo in vem, da jih bo z leti še več... naj izpostavim dva, ki me pogostokrat vodita pri mojem delu: »Videti eno v različnosti, to je modrost!« in »Ena zvezda umre, da se lahko »rodi« druga.« ●

Obogatitev stroke in znanstveni doprinos magisterijev na področju bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva

Katarina Švab

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Katarina.Svab@ff.uni-lj.si

Število zagovorov magisterijev je bilo v letu 2019, na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, manjše kot leto prej, vendar pa vseeno lahko čestitamo enajstim novim magistricam. V prispevku bomo predstavili njihova magistrska dela in izvedeli več kot 11 novih spoznanj. Vsebinsko so sicer bibliotekarske teme prevladovale nad založniškimi tematikami, te ne bodo ostale prezrte, saj se Jezeru in popularnim televizijskim nadaljevankam ne moremo izogniti.

Magistrska dela nastajajo pod mentorstvi profesorjev in največkrat sta bili kot mentorici navedeni dr. Tanja Merčun Kariž in dr. Eva Kodrič-Dačić, med mentorji pa dr. Andrej Blatnik in dr. Miha Kovač. Glede raziskovalnih metod se jih je največ odločilo za metodo intervjuja in ankete. Kot manj pogoste se pojavita dnevnik branja in ekspertna študija.

Pregled začnemo z bibliotekarskimi temami, in sicer v splošnih knjižnicah. Simona Grdešič (2019) je predstavila primer ugotavljanja primernosti prostorov za knjižnično dejavnost. V ta namen je bila izvedena anketa, na katero je odgovorilo 161 uporabnikov knjižnice Črnomelj, opravljeni so bili intervjuji z zaposlenimi, sledila pa je ekspertna študija na podlagi standardov in pravilnikov. Priloga vključuje tabele, ki jih lahko knjižničarji uporabijo tudi v svoji matični knjižnici. Poznavanje RDA med slovenskimi katalogizatorji je proučevala Andreja Mišič (2019). V spletni anketi 161 katalogizatorjev, jih le 52 % pozna kratico RDA (Resource

Description and Access). Da se potrebuje nov katalogizacijski pravilnik meni 79 % vprašanih, vendar jih je le 43 %, seznanjenih z odločitvijo Strokovne komisije za katalogizacijo pri NUK glede prihodnjih katalogizacijskih sprememb. Določene spremembe pa pričakujejo tudi raziskovalci od visokošolskih knjižnic. Kristina Cvek (2019) je opravila anketo med zaposleni raziskovalci na Filozofski fakulteti. Čeprav so v splošnem zadovoljni s knjižničarji in knjižnico, pa je potrebno razmišljati tudi o tistih 20 procentih, ki pričakujejo več prostora za skupinsko delo in več naprednih IKT tehnologij. Študenti so zahtevna populacija in merjenje njihove uporabniške izkušnje v bibliografskih informacijskih sistemih ni enostavno. Ana Cvek (2019) je kot metodo uporabila anketo, dnevniške zapise in osebne intervjuje. Večinoma so ob uporabi informacijskih sistemov izražali pozitivna čustva (všečnost, veselje, navdušenje), pa tudi negativna čustva (zmedenost, razočaranje, živčnost), na uporabniško izkušnjo pa ima največji vpliv jasno izražena informacijska potreba in

interes za temo. S kvalitativno študijo, v katero je Klara Sabotič (2019) vključila desetih anketirancev in njihovih dnevnikov branja, raziskovala dejavnike (čas, prostor, drža, okoliščine, prisotnost ljudi itd.), ki vplivajo na posameznikove bralne navade. Značilnosti, ki prevladujejo, so: bere se zvečer, ko so opravljene dnevne zadolžitve, najbolj priljubljeno mesto sta kavč in postelja, potreben je mir oz. tišina ter udobje. Prevladuje branje tiskanega gradiva, lahkotnejše besedilo se bere v različnih pozah, medtem ko strokovna in zahtevnejša literatura »zahteva« vzravnano držo za mizo. Glede na vrsto intervjuvanci najraje berejo družbene romane, kriminalke in zgodovinske romane ter družboslovne strokovne knjige, knjige za samopomoč in o prehrani.

Velik interes pa še vedno ostaja za branje (tiskanih) ljubezenskih romanov, 30 % (od 187 anketiranih) prebere na leto več kot 41 ljubezenskih romanov (Jarc, 2019). Kot najpogostejši razlog navajajo, da jih branje spravi v dobro voljo, pozabijo na težave in jih sprosti. Da je lahko slovenska kriminalka tudi uspešnica, kažejo rezultati prodaje in izposoje knjig Tadeja Goloba in Mojce Širok. Urška Anja Levstek (2019) je s pomočjo pridobljenih podatkov in intervjujev z avtorjema, urednicama in tržnikoma, iskala »sestavine« recepta za uspešnico. V zaključku avtorica strne, da

Bere se zvečer, ko so opravljene dnevne zadolžitve, najbolj priljubljeno mesto sta kavč in postelja, potreben je mir oziroma tišina ter udobje. Prevladuje branje tiskanega gradiva, lahkotnejše besedilo se bere v različnih pozah, medtem ko strokovna in zahtevnejša literatura »zahteva« vzravnano držo za mizo.

uspešnice ne nastanejo naključno, veliko dejavnikov pripomore k takšnemu uspehu npr. literarne nagrade, pojavnost v medijih, avtorjeva blagovna znamka, oblikovanost knjige. Koliko je oz. bo k še večjemu uspehu avtorja Tadeja Goloba in tega žanra pripomogla televizijska nadaljevanka *Jezero*, pa bo verjetno predmet prihodnjih raziskav. Pogosto so knjižne uspešnice podlaga za filme in televizijske serije. Staša Kumše (2019) je ugotavljala, kakšen je vpliv na celostno blagovno znamko naslova. V raziskavo je vključila 10 naslovov ekraniziranih knjižnih uspešnic (npr. *Ostrina*, *Snežak*, *Tisto*, *Dekle na vlaku* itd.) in v zaključku zapisala, »da se večje tuje založniške hiše in knjigarne že zavedajo recipročnega učinka, ki ga imajo posnete vsebine po knjižnih predlogah na literarno delo in obratno« (Kumše, 2019, str. 77).

Knjižnične prireditve so bile v preteklosti že proučevane v zaključnih nalogah, vendar pa še ni bilo primerjave med knjižnico in knjigarno. Lea Zaletelj (2019) je ugotavljala značilnosti obiskovalcev na 16 literarnih prireditvah v knjižnici in knjigarni in kako se te prireditve podobne oz. različne po vsebini in izvedbi. Na podlagi 37 intervjujev je bilo oblikovanih 8 person. Knjižničarjem sta dobro poznana »Ivan« in »Zdenka«, manj pa »Organizirana mama Andreja« in »Fokusiran Rok«. In prav persone so koristne pri odkrivanju in doseganju ciljnih skupin, ki so drugače knjižnicam težko dostopne. S pomočjo person se lahko ugotavlja potreba po drugih ali drugačnih knjižničnih storitvah in produktih ter zagotovo pripomorejo k večjemu razumevanju uporabnikov.

Knjižnice imajo še prostor za izboljšave, predvsem glede promocije na socialnih omrežjih in aktualnosti tematik prireditev. Magistrska naloga je vsekakor »obvezno branje« za knjižničarje, ki organizirajo (literarne) prireditve.

Tokratni pregled vsebine magistrstev zaključujemo z zgodovino bibliotekarstva na Slovenskem od leta 1890 do 1914 in v času med obema vojnoma (1918-1940). Ob prelomu stoletja je bilo znanih 77 knjižnic, v podrobno analizo pa je Katarina Berce (2019) izbrala tri knjižnice, pregledala njihove kataloge in jih primerjala tako med seboj kot s priporočilnima seznamoma literature, ki sta ju sestavili takrat prevladujoči politični strani: liberalno in klerikalno usmerjena. Najbolj očitna razlika med njihovimi knjižnicami so bili naslovi naročenih časopisov. V nalogi Neže Molnar (2019) pa k branju pritegnejo »veliki« bibliotekarji, ki so delovali v obdobju med obema vojnoma, med katerimi je predstavljena tudi bibliotekarka

Melita Pivec - Stele. Pa bi znali povedati še kaj o Glozerju, Glonarju, Kidriču, Pirjevcu, Šlebingerju, Krstniku ali Žigonu? Sistematično je predstavljeno takratno strokovno delo v knjižnici, narejena pa je tudi primerjava, koliko se je Pirjevčeva teorija (1940) dejansko uporabljala v času med obema vojnoma.

Ker magistrske naloge niso ljubezenski romani, da bi jih želeli brati v tiskani verziji, jih lahko v toplini doma, na kavču ali v postelji, berete v e-obliki, saj so dostopne v Repozitoriju Univerze v Ljubljani (RUL: <https://repozitorij.uni-lj.si/info/index.php/slo/>).●

Viri:

- Berce, K. (2019). Slovenske društvene knjižnice na prelomu stoletja: 1890–1914
- Cvek, A. (2019). Elementi uporabniške izkušnje v bibliografskih informacijskih sistemih.
- Cvek, K. (2019). Pedagoški delavci kot uporabniki visokošolske knjižnice 21. stoletja: primer Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Grdešič, S. (2019). Primernost prostorov Knjižnice Črnomelj.
- Jarc, K. (2019). Ljubezenski roman v Sloveniji: knjižnična izposoja, bralci in produkcija.
- Kumše, S. (2019). Filmi, televizijske serije in uspešnice : študije primerov.
- Levstek, U. A. (2019). Slovenske kriminalke kot uspešnice.
- Mišič, A. (2019). Seznanjenost slovenskih katalogizatorjev pred uvedbo novega katalogizacijskega pravilnika.
- Molnar, N. (2019). Bibliotekarstvo na Slovenskem med obema vojnoma (1918–1940).
- Sabotič, K. (2019). Branje doma : raziskovanje bralnih navad po metodi individualnih intervjujev.
- Zaletelj, L. (2019). Primerjava obiskovalcev literarnih prireditev v knjigarnah in knjižnicah.

Knjižnica Dravograd kot partner v projektu »Zdravo mesto«

Lidija Štruc
Knjižnica Dravograd
lidija.struc@dra.sik.si

Občina Dravograd se je pridružila projektu Slovenska mreža zdravih mest in evropskemu projektu WHO Zdravje 2020. Koordinacijo zastavljenega programa je Ministrstvo za zdravje RS zaupalo Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje, ki nudi neposredno strokovno sodelovanje in podporo našemu lokalnemu programu. Na lokalnem nivoju pa poteka koordinacija pod okriljem Zdravstvenega doma Dravograd, s strokovno in administrativno podporo občinske uprave. V začetku leta se je oblikoval intersektorski projektни svet, katerega naloga je vzpostaviti podatkovno bazo dejanskega stanja ter letni akcijski in razvojni načrt. Vključuje dvanajst predstavnikov javnega in zasebnega sektorja ter organov upravljanja. K sodelovanju je pristopila tudi Knjižnica Dravograd.

Splošne knjižnice se z leti čedalje bolj zavedajo, da imajo pomembno vlogo tudi na področju zdravstvene pismenosti. Za mnoge so prav splošne knjižnice vstopna točka v iskalnem procesu zdravstvenih informacij. Posredovanje kakovostnih zdravstvenih informacij in skrb za promocijo zdravja prinašajo številne koristi za celotno lokalno skupnost. Sočasno pa je to priložnost za knjižnice, da z raznovrstnimi aktivnostmi povečajo izposajo knjižničnega gradiva ter pridobijo nove člane. Ko smo s strani Občine Dravograd prejeli povabilo k sodelovanju v projektu »Zdrava mesta«, smo bili navdušeni, da so v

lokalni skupnosti ljudje, ki so osveščeni o pomembnosti varovanja zdravja in tudi o tem, da zdravje ni le to, da nismo bolni, ampak je stanje celotnega fizičnega, duševnega in socialnega dobrega počutja. Glavni cilj projekta je, da postane zdravja izrazita skrb vseh, poseben poudarek pa je namenjen načinu življenja in izboljšanju človekovega okolja.

Začetek naših aktivnosti v okviru tega projekta se je začel s **svetovnim dnevom zdravja**, ki ga obeležujemo v mesecu aprilu in kateri že drugo leto zapored poteka pod geslom Univerzalna dostopnost do zdravstvenih storitev za vsakogar, vsepovsod.

Pričeli smo z zdravstvenim predavanjem dr. Natalije Krajnc, spec. otroške nevrologije in predsednice društva Liga proti epilepsiji Slovenije, **Epilepsija niso le napadi**. Predavateljica je predstavila oblike in vzroke epilepsij, kako se potrdi diagnoza, kako ravnati ob epileptičnem napadu ter kakšno je zdravljenje. Povabili smo tudi člane skupine za samopomoč, ki deluje pod okriljem Društva Liga proti epilepsiji Slovenije.

Sledila je **predstavitve knjige *Belo se pere na devetdeset***, kjer smo gostili avtorico knjige Bronjo Žakelj, ki je napisala ganljiv in pretresljiv avtobiografski roman. Je iskrena pripoved o odraščanju, soočanju z izgubo in ukradenem žalovanju, težki bolezni in številnih preizkušnjah, ki jih je življenje postavilo na njeno pot. Avtorica je za ta roman prejela nagrado Kresnik 2019, ki jo podeljuje časnik Delo, za najboljši leposlovni roman preteklega leta.

Tudi na najmlajše nismo pozabili. Pripravili smo **pravljичno uro z zdravstveno tematiko**, kjer so otroci poslušali pravljico ***Ranil sem se, kaj naj***

■ 1 Literarni večer z Bronjo Žakelj; 2 Pravljična ura z zdravstveno tematiko; 3 Predavanje o vitaminu D; 4 Predavanje Epilepsija niso le napadi; 5 Predavanje o jagodah mladosti in zdravilnih učinkih breze; 6 Predavanje o anksioznosti. Foto: Jerneja Ban

storim? Sledila je delavnica, kjer so otroci na zanimiv način spoznali osnove prve pomoči – kako se povije rana, kako ravnati v primeru zloma in zvina, kako zaustaviti krvavitev itd.

Dejavnosti ob svetovnem dnevu zdravja smo zaključili s predavanjem Aleša Novaka in Jerneje Tovšak **Jagode mladosti in zdravilni učinki breze**. Predavateljica sta predstavila zdravilne učinke goji jagod (krepijo imunski sistem, izboljšujejo vid, zmanjšujejo nivo holesterola ...), kaj vse vsebujejo (antioksidante, vitamine) in na kakšen način jih lahko uporabljamo. Prav tako smo spoznali brezov sok, pijačo, ki na naraven način odplakne strupe iz telesa, hkrati pa pomlajuje.

Jesenski del se je nadaljeval s sklopom brezplačnih predavanj **Šole boljšega življenja**. V sodelovanju s Krščansko adventistično cerkvijo smo pripravili predavanja, kjer smo spoznali nekaj sestavin boljšega telesnega, duševnega, socialnega in duhovnega zdravja, ter načine kako dvigniti kakovost življenja na višjo raven. Zakonca Lidija in Tihomir Odorčić, dr. med., sta predavala o vitaminu D in kako okrepiti imunski sistem, mag. Zmago Godina pa o reševanju vsakdanjih konfliktov ter kako in čemu odpustiti, da lažje živimo naprej.

Tudi v zimskem času nismo pozabili na zdrav življenjski slog. Pripravili smo motivacijska predavanja z univ. dipl. politologom Andrejem Peščem, ki nam

je s praktičnimi primeri in zgodbami iz vsakdanjega življenja prikazal, kako premagamo anksioznost in najdemo pravi mir ter zadovoljstvo.

Dragocenosti zdravja se moramo vedno zavedati, ne glede na to, koliko smo obremenjeni in mu postaviti ustrezno mesto v vsakem trenutku. Šele ko zbolimo, se zavedamo, kaj smo imeli in takrat imamo le eno željo, da ozdravimo.

Pričakujemo, da bo uresničevanje ciljev projekta ugodno vplivalo na večanje zdravstvene pismenosti občanov, pri katerih bo tudi spodbujalo skrb za lastno zdravje in večalo sodelovanje pri zdravstvenih odločitvah. ●

Urša Pajk

Smo (še) dovolj spoštljivi do kulture, knjig in jezika?

Tokratna kolumnistka Urša Pajk je po izobrazbi kemijska tehničarka in dipl. umetnostna zgodovinarica s strokovnim bibliotekarskim izpitom. Že več let je zaposlena v Knjižnici Narodnega muzeja Slovenije, dela na izposoji in informacijah. V zadnjih letih vse več piše o knjigah, knjižnicah in bralni kulturi. V prostem času je strastna zbiralka knjig, igrač in nakita.

8. februarja praznujemo kulturni dan, 21. februarja pa obeležujemo mednarodni dan maternega jezika. Praznik kulture je daljnega leta 1945 razglasilo predsedstvo slovenskega narodnoosvobodilnega sveta in obdržali smo ga tudi v samostojni Sloveniji. Mednarodni dan maternega jezika pa so pri Unescu sprejeli leta 1999 kot spomin na protest bengalskih študentov, ki so leta 1952 v Pakistanu zahtevali enakopravnost za svoj jezik. Drugi mesec v letu je torej v znamenju kulture in jezika. Sploh prvega vedno spremlja veliko dogodkov, srečanj, proslav, najrazličnejših prispevkov v medijih in še bi lahko naštevali... Med sprehajanjem po mestu slišimo pesmi, srečamo znane obraze iz kulturnega sveta, vidimo, kako se v kulturne hrame steka kača ljudi, ozremo celo kakšen rdeč nagelj, slovensko zastavo, slovenski grb, v rokah ljudi knjižico Prešernovih poezij ... Na tujca naredijo take stvari močan vtis, saj se mu zdimo zelo zagret narod, ki žareče časti velikega pesnika in materni jezik. Malo bolj strog in izkušen opazovalec pa bo do nas zagotovo bolj kritičen in neprizanesljiv. Meni osebno se v zadnjih letih ob vsem tem zastavlja vprašanje, koliko je pri vsem tem res prave predanosti, iskrenosti, ljubezni... So prazniki in dnevi, povezani z našo kulturo, jezikom, dediščino, res še to kar so bili? Gre bolj za vsakoletno navado, avtomatsko opravilo, razvedrilo, domačo nalogo, ki jo je potrebno na hitro opraviti, ali celo statusni simbol? So časi resničnega, predanega in brezmejnega spoštovanja do slovenskega jezika, knjig, knjižnic, umetnosti res še živi? Morda kot plamenčki gorijo v srcih posameznikov, ki si brez tiskane besede in sporazumevanja v maternem jeziku ne predstavljajo življenja. Pišejo, dihajo, ustvarjajo, se borijo, živijo s slovenskim jezikom. Med njimi so tudi taki, ki životarijo in ob koncu meseca komaj povežejo konec s koncem. Kaj pa tisti, ki usmerjajo našo kulturno politiko, režejo kruh umetnikom, nas vodijo, se včasih odločajo namesto nas in imajo moč za radikalne spremembe na kulturni sceni? No, to je pa že drugo vprašanje ali druga zgodba... Vsem knjižničarjem še dandanašnji ostaja v mislih grenak spomin na novembrsko podpisovanje peticije proti zaprtju (za javnost) knjižnice na Inštitutu za

novejšo zgodovino. Vsi smo se vprašali, kaj se lahko zgodi jutri? O kom bodo razpravljali, odločali, pametovali naslednjič? Kdaj bo na tapeti naslednja knjižnica, kakšen inštitut, dom kulture? Kdaj bomo na vrsti mi? Saj to se je dogajalo že v preteklosti, boste rekli. Res je tako, se je, gotovo! Ampak ali ne drži tudi to, da naj bi človek napredoval, se učil iz preteklih dogodkov, lastnih napak, zablod, zaslepljenosti? Naj ne bi iz slabih izkušenj želeli potegniti najboljše, kar se le da? In to je: spoštovanje, poznavanje, ponižnost do našega jezika in kulturne dediščine. Za kaj bi se morali zavzemati prav vsak dan in ne le ob praznikih? Za naše kulturne vrednote, vendar. Tukaj imamo v rokah močno orožje prav knjižničarji, učitelji, profesorji, pisatelji, pesniki in igralci kot interpreti umetniških del. Nikakor pa niso izključeni posamezniki oziroma vsak državljani republike Slovenije, saj vsak lahko prispeva k mozaiku slovenskosti. Nikakor pa temu ne bomo kos, če ne bomo dovolj številčni, glasni, vztrajni, če ne bomo imeli na široko odprtih vrat kulturnih hramov, in če ne bomo spoštovani s strani vodilnih v državi ter vodilnih v kulturnih ustanovah. Včasih bi se morali res zamisliti nad tem, da smo pomembni pri širjenju znanja in imamo ravno mi pomembno vlogo pri izobraževanju mladih, ki bodo v prihodnosti morali nadaljevati z našim poslanstvom. Čutim, da je zopet prišel čas, ko so nam potrebni zagovorniki- zagovorniki knjižnic, slovenskega jezika, tiskanih knjig in nenazadnje knjižničarjev ter učiteljev. V prvem delu smo omenili dve zadevi, ki najedata našo kulturo – mlačnost do dni, posvečenih kulturi, in vse prevečkrat nerazumevanje oblasti do potreb kulturnih delavcev. Nista pa to edini nevarnosti. Tiskani knjigi in knjižnemu jeziku grozijo svetovni splet, pametni telefoni, moderne tehnologije, vdor tujk v jezik, šibka bralna pismenost, nezainteresiranost mladih za naše kulturne vrline in dosežke. Ni pa vse tako črno, saj mladi vseeno sodelujejo na tekmovanjih iz slovenskega jezika in pouk slovenščine nikakor ni najmanj priljubljen šolski predmet, čeprav mu nove tehnologije včasih režejo peruti. »Elektronski jezik« in »jezik pametnih telefonov« je precej okrnjen,

predelan, osiromašen, spremenjen. Poln je kratic, angleških besed in popačenk. In ravno nezadostno obvladanje maternega jezika je dijakom ovira pri izobraževanju in doseganju boljšega učnega uspeha. Pismenost pa pogojuje tudi uspešnejše življenje izven šole. Kdor ustrezno razume besedilo, je več pisane in se pravilno izraža, je gotovo bolj samozavesten. Prav tako bi se morali starši in šolajoča se mladina zavedati, da je dobro poznavanje slovenskega jezika osnova za učenje tujih jezikov, ki vsem nam predstavljajo okno v svet. Če najprej spoštujemo materinščino, bomo pozneje spoštovali tudi druge jezike. Kaj se da narediti? Knjižničarji in pedagogi moramo še bolj spodbujati mlade k branju ter pisanju, da bodo širili besedni zaklad in spoznali, kako bogat je slovenski jezik in kaj vse lahko izrazimo oziroma opišemo s pomočjo le-tega. Veliko se lahko naučijo skozi igro in na zabaven način. Spoznavanje slovenske književnosti, zgodovine in književnikov skozi strip je gotovo privlačen »didaktični trik«. Treba je vzeti samo pot pod noge in obiskati kakšno knjižnico. Ogedalo nas samih in naših navad so tuji priseljenci. Za njih je slovenščina težko osvojljiv jezik, a zato nič manj zanimiv in občudovanja vreden. Dalje pa knjižničarjem, prosveti in vsem ostalim, ki delajo ali celo ustvarjajo kulturne dobrine, morda škoduje tudi to, da smo med seboj premalo povezani... Poglejmo samo sekcije, bibliotekarska društva in

vsa ostala združenja. Res smo v zadnjem času vse bolj vidni, glasni, kleni, imamo veliko strokovnih srečanj, ampak vseeno nas veliko dela še čaka. Moč je vseeno v povezovanju, harmoniji in slogi. Za začetek pa bi bilo verjetno dobro, če bi se tudi bolje poznali/spoznali. Posamezniki, knjižnice, izvoljeni člani različnih »bibliotekarskih teles«. Poznati pa bi nas morali tudi vodilni; naše delo, vizijo, naloge. Vse pa se začne z vedanjem o tem kaj v bistvu sploh želimo. Vsi bi morali stremeti in se obračati k istemu cilju – ohranjanju vseh stebrov kulture. Za zgled bi nam lahko bili naši ljudje v zamejstvu, ki kljub raznim oblikam sovražnosti, vztrajajo, se borijo, družijo in ohranjajo slovenski jezik in svoje društvene dejavnosti. Vsekakor je materinščina najpomembnejši segment kulturne dediščine in temelj narodove identitete, za katero se spleča dati vse od sebe.

Morda se v človeku, družini, kolektivu, narodu prižge rdeča luč šele takrat, ko jim grozi najhujše? No, upam, da vseeno ne bomo predolgo čakali in se bomo pognali v tek že kar jutri, navsezgodaj jutraj... ●

»In ravno nezadostno obvladanje maternega jezika je dijakom ovira pri izobraževanju in doseganju boljšega učnega uspeha. Pismenost pa pogojuje tudi uspešnejše življenje izven šole. Kdor ustrezno razume besedilo, je več pisane in se pravilno izraža, je gotovo bolj samozavesten. Prav tako bi se morali starši in šolajoča se mladina zavedati, da je dobro poznavanje slovenskega jezika osnova za učenje tujih jezikov, ki vsem nam predstavljajo okno v svet. Če najprej spoštujemo materinščino, bomo pozneje spoštovali tudi druge jezike.«

Društvo bibliotekarjev Maribor – v znano ali neznano

Mojca Markovič

Knjižnica tehniških fakultet UM
mojca.markovic@um.si

Branka Kerec Prekoršek

Društvo bibliotekarjev Maribor, UKM
branka.kerec@um.si

Društvo bibliotekarjev Maribor v zadnjem desetletju že tradicionalno konec koledarskega leta obeležuje z izvedbo decembrskega »izleta v znano« oz. »izleta v neznano«. Gre za že kar dolgo tradicijo prijetnega predprazničnega druženja, ko se podajamo na vnaprej znano ali pa neznano destinacijo, ki se ga članice in člani društva še posebej veselimo.

Tradicijo je vpeljala nekdanja predsednica Društva bibliotekarjev Maribor dr. Sabina Fras Popovič, ki je, skupaj s članico nadzornega odbora DBM Sandro Kurnik Zupanič, l. 2009 organizirala naš prvi »izlet v neznano«. Članom destinacija ni bila znana, znano je bilo le zbirno mesto in ura odhoda ter približna ura povratka. Tega leta smo se tako podali v okolico Maribora, v Jarenino, na ogled znamenite vinske kleti **Dveri Pax**, ki je v lasti benediktinske škofije Admont in kasnejše druženje v Jareninskem dvoru. Kaj vse je bilo takrat na programu organizatoric nismo nikoli izvedeli, saj je bil že prevoz z avtobusom do Jarenine, zaradi obilnega sneženja pravi podvig. Druženje je povsem uspelo in vsem udeležencem ostalo v prelepem spominu kot pravi izlet v neznano, saj v tisti belini in snežnem metežu res nismo vedeli, kam smo sploh prišli. Pravzaprav je bil ta naš prvi izlet v neznano, zaradi res izrednih vremenskih razmer, neznanica tudi za organizatorici, ne samo za udeležence. Z radovednostjo smo tako pričakovali naslednje »izlete v neznano«, ko smo na avtobusu kar tekmovali v ugibanju našega cilja. Obiskali smo prelepe kraje, videli in spoznali kaj novega ter druženje običajno zaključili ob dobri jedaci in pijači v lokalno poznanem gostišču ali kmečkem turizmu.

Vsak izlet v neznano je bil res posebno doživetje.

Tako smo že l. 2010 nadaljevali in obiskali **Gornjo Radgono**. Sprehodili smo se skozi »Alejo velikih«, spominski park s kipi osmih »pomembnih ustvarjalcev, učenjakov, umetnikov, ki so zaznamovali družbeno in kulturno dogajanje«. Med njimi sta tudi dr. Janko Šlebinger (bibliograf, literarni zgodovinar) in dr. Franc Simonič (bibliograf, bibliotekar). Ogledali smo si znamenito vinsko klet Radgonske Gorice. Navdušilo nas je njeno podzemlje s slapom, spoznali smo postopek zorenja Zlate radgonske penine. Ogled pa smo zaključili z ogledom jasic in sicer majhnem in zasebnem, a pravljичno zasneženem in okrašenem vrtu bližnje cvetličarne.

Naslednje leto, l. 2011, nas je pot vodila v **Prekmurje**. V Dobrovniku smo obiskali tropski park – Deželo orhidej, v lončarski vasi Filovci smo spoznavali lončarsko obrt in si ogledali Plečnikovo cerkev v Bogojini.

Leta 2012 je bila naša destinacija **Fala**, naselje ob Dravi, kjer stoji (in še obratuje) najstarejša elektrarna na

slovenskem delu reke Drave. V muzeju HE Fala smo si ogledali prvotno strojnico s turbino ter spoznali delovanje hidroelektrarne. Na Gradu Fala nas je sprejel »graščak«, nam razkazal grajske prostore in nas ob kaminu pogostil s pravo srednjeveško pojedino.

Leta 2013 smo raziskali **Rogaško Slatino**, najprej s postankom v uspešnem podjetju Kozmetika Afroditia. V nadaljevanju smo obiskali Knjižnico Rogaška Slatina in se sprehodili skozi zdraviliški park do Muzeja Anin dvor, kjer smo si ogledali zanimive tematske muzejske zbirke (steklarstvo, termalna voda idr.). Pot smo zaključili v Muzeju na prostem Rogatec.

Leto 2014 smo zaključili pohodniško, saj smo se odpravili na priljubljeno razgledno točko nad Mariborom, na **pohod na Urban**.

Sčasoma smo zaznali, da nekaterim članom bolj ustreza, da jim je destinacija vnaprej znana, zato zadnjih pet let prakticiramo »Izlet v znano«. V »veselem decembru« se tako podajamo na božične sejme v bližnji in malo manj bližnji okolici. Oglede praznično okrašenih mest združimo z obiskom ene izmed kulturnih znamenitosti ali s knjižnicami in knjižničarstvom povezanih ustanov.

L. 2015 smo tako izbrali **adventni Graz**. Obiskali smo Slovensko čitalnico, ki

■ Slovenska čitalnica v Grazu (Foto: Arhiv DBM)

domuje v tamkajšnji Štajerski deželni knjižnici. Pod čarobnimi lučkami smo se sprehodili do Ledenih jaslic, otoka na reki Muri in se vzpeli na znameniti Schlossberg. L. 2016 smo se odpravili v **adventni Zagreb**, obiskali knjižnico Ekonomske fakultete ter občudovali pestro in bogato praznično okrasitev. V letu 2017 je bila na vrsti prelepa **adventna Ljubljana**. V Plečnikovem letu smo si ogledali Plečnikovo hišo, zvečer pa na slovesnosti ob podelitvi Čopovih nagrad z veseljem zaploskali vsem dobitnikom nagrad. L. 2018 nas je pot vodila v **adventni Varaždin**, mesto angelov, z znamenitim pokopališčem. Občudovali smo božični park okoli dvorca Stari grad, se sprehodili skozi

praznično okrašeno mesto in obiskali Muzej angelov.

Nazadnje smo se lani podali v **adventno Celje**. Obiskali smo nekoliko manj poznano specialno knjižnico, »Oazo miru in modrosti v centru mesta«, Teozofsko knjižnico in bralnico Alme M. Karlin (tkbak). V prijetnem, prav domačem ambientu in vzdušju, smo na udobnih zofah prisluhnili prijaznemu osebju, ki nam je izčrpno predstavilo poslanstvo in delovanje te edinstvene knjižnice. V dnevni sobi je pestra in bogata zbirka knjig s področja filozofije, teozofije, religij, psihologije, sociologije, književnosti, umetnosti, nad pianinom pa dragocena knjižnica svetovljanke,

teozofinje Alme Karlin. Imajo tudi polico vinilnih plošč, ne manjka niti Alan Ford. Ni računalnikov, COBISS kataloga in COBISS izposoje, ni varovalnega sistema, ... kot bi se čas ustavil daleč nekeje v prejšnjem stoletju.

Takšna sproščena stanovska družjenja nas povezujejo, prinašajo nova spoznanja in nas notranje izredno bogatijo. ●

Obisk Teozofske knjižnice in bralnice Alme M. Karlin in božičnega Celja

Fanika Krajnc-Vrečko
Društvo bibliotekarjev Maribor

Člani Društva bibliotekarjev Maribor in nekaj simpatizerjev smo se 5. decembra 2019 popoldne odpravili na tradicionalni decembrski »izlet v znano« z ogledom znamenitosti in božičnega sejma v Celje. Po poti so se nam pridružile kolegice iz Slovenske Bistrice in tako dopolnile skupino osemindvajsetih radovednih in dobro razpoloženih udeležencev, ki smo se podali dogodivščinam naproti. Tokrat smo za strokovni del našega druženja izbrali Teozofsko knjižnico in bralnico Alme M. Karlin, ki je v neposredni bližini osrednje celjske knjižnice, z njo si celo deli Muzejski trg.

■ Posebno vzdušje, ki ponuja občutek za sprostitve in priložnost za meditacijo. Foto: Arhiv DBM

V knjižnici so nas prijazno sprejeli vodja Teozofskega društva in vodja knjižnice Domen Kočevar in mladi kolegici Kristina Kovačević ter Aleksandra Smole, ki sta v knjižnici zaposleni preko javnih del. Mnoge od nas je presenetil že prvi stik z gostitelji in s prostorom, saj nas je ob prihodu objela neka posebna domačnost, ki se je stopnjevala med predstavitvijo Teozofskega društva in knjižnice. Prostori sami z opremo ustvarjajo neko posebno vzdušje, ki ponuja občutek za sprostitve in priložnost za meditacijo. Ko smo se udobno namestili v osrednjem

prostoru knjižnice, nam je Domen Kočevar predstavil društvo in knjižnico, ki v Celju deluje že od leta 2009. Spregovoril je o njihovem poslanstvu, ki je utemeljeno v nudenju prostora za raziskovanje, poglobljanje in spoznavanja vsega, kar je v srčiki življenja vseh živih bitij. To si prizadeva predvsem knjižnica, ki nosi ime po celjski teozofinji Almi M. Karlin, in ki je prva in sedaj edina tovrstna knjižnica na Slovenskem. Na voljo je preko 10.000 knjig s področja vseh religij, filozofije, teozofije, ezoterike, psihologije, družbenih ved, književnosti, umetnosti.

Poznavalec lahko ob bežnem pogledu na police ugotovi, da je to široka religiološka in humanistična knjižnica. Knjige so razvrščene po posebnem sistemu, obiskovalci pa lahko ob skodelici čaja v prijetnih prostorih študirajo, prebirajo knjige in revije, iz gradiva lahko tudi fotokopirajo ali se enostavno družijo. Članom in drugim obiskovalcem knjižnica nudi širok program različnih dogodkov: predavanja, delavnice, študijske skupine, meditacije, vikend delavnice, na katerih se odzivajo na različne filozofije, na umetnost ali znanost, govorijo o ekologiji in

psihologiji. Tu se je moč sprostiti z zabavo in ustvarjalnostjo ter si ogledati dober film. Spletna stran Teozofske knjižnice in bralnice Alme M. Karlin (<https://www.jivatma.si/tk-bak-2/>) ponuja različne vsebine, ki obiskovalcem omogočajo vzpostaviti stik z zanimivimi predavatelji z bogatim znanjem in osebnimi izkušnjami na različnih področjih, ki lahko pomagajo odstreti neznan košček sebe in sveta.

Ob našem obisku je na vprašanje, kaj je teozofija, naš gostitelj Domen Kočevar povedal: »Osnovno načelo teozofije se glasi 'Ni višje religije od resnice', in že beseda sama pomeni božansko modrost. Teozofija je filozofija, ki je stara kot čas, a enako sodobna kot zadnje odkritje v znanstvenem laboratoriju; ni učenje, ampak je način življenja, bivanja, razmišljanja, čutenja v svetu, ki ga je potrebno izkušati. Resničnega teozofa označujejo predanost resnici, ljubezen do vseh živih bitij, zavezanost življenju dejavnega altruizma in iskrenega razmišljanja in čutenja v svetu.«

Najzanimivejše odkritje za mnoge udeležence tokratne ekskurzije je vsekakor bila ponujena priložnost, da se podrobneje seznanimo z življenjem in delom Alme M. Karlin, ki je med drugim predstavljeno tudi na povezavah s spletnega mesta knjižnice. Ta zanimiva celjska svetovna popotnica in avtorica številnih knjižnih del je že leta 1923 bila članica ameriškega teozofskega združenja. V svojem delu *Angel na zemlji* je zapisala: »Zakaj so duše v človeškem toku tako brezupno osamljene? Ker se manj kot duše drugih tokov zavedajo velike povezanosti vsega ustvarjenega. Srce in oči zapro in ne slutijo, da hodijo obkrožene s prijatelji.«

Tako prijateljsko se je nadaljevalo tudi naše prednovoletno potepanje po svečano okrašenem celjskem mestnem središču, ki je pričaralo praznično vzdušje in nas dodatno obogatilo po prijetnem srečanju v Almini knjižnici. ●

Tereza Poličnik-Čermelj
Narodna in univerzitetna knjižnica
tereza.policnik-cermelj@nuk.uni-lj.si

V NUK iščemo nadomestila za naslednje knjige, ki so poškodovane:

TRETJE slovensko berilo / sestavila Hafner Kristina in Ločniškar Franc ; [izvirne slike Ksenija Prunkova, slike pesnikov in pisateljev Francè Podrekar]. - 3., nespremenjena izd. - Ljubljana : Pokrajinska šolska založba, 1944 (v Ljubljani : Delniška tiskarna). - 125 str. : ilustr. ; 23 cm

JAMNIK, Rajko, 1924-1983 Matematika / Rajko Jamnik ; [slike narisal Miha Štalec]. - Ljubljana : Partizanska knjiga, 1981 ([s. l.] : Kresija). - 567 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Matematika - fizika : zbirka univerzitetnih učbenikov in monografij ; 16)

ODAR, Alojzij, 1902-1953 Cerkevno javno pravo / Alojzij Odar. - Ljubljana : [s. n.], 1945. - 155 f. ; 34 cm

Če imate doma katero izmed teh, vam bomo zelo hvaležni. Iščemo pa samo te izdaje in ne novejših.

Knjige prinesete osebno ali pošljete na naslov:

Tereza Poličnik-Čermelj
NUK - Oddelek za pridobivanje gradiva
Leskoškova 12
1000 Ljubljana

Budimpešta

Helena Krampč Nikač
Mestna knjižnica Kranj
helena.krampc.nikac@mkk.si

Strokovna ekskurzija Društva bibliotekarjev gorenjske

■ Veličasten pogled na številne palače, cerkve,...

Društvo bibliotekarjev Gorenjske (v nadaljevanju DBG) povezuje gorenjske bibliotekarje. Še posebno pozornost namenja področju dodatnega izobraževanja in povezovanja svojih članov. Enkrat letno se v organizaciji DBG člani in prijatelji društva odpravimo na strokovno ekskurzijo v tujino, na kateri si ogledamo vsaj dve knjižnici ter druge znamenitosti.

Lani smo se vprašali: »Kam gremo leta 2019 na strokovno ekskurzijo?«.

Skoraj enoglasen odgovor je bil v Budimpešto.

Obiskali smo že prvo mesto izmed trojke najveličastnejših mest habsburške monarhije Prago, letos je bila na vrsti Budimpešta in naslednje leto gremo na Dunaj.

Vremenska napoved je napovedovala čudovit, topel sončen konec tedna. V sončnem in lepem vremenu je vsako potovanje lepše in tudi potniki smo takoj boljše volje. V petek popoldan smo se odpravili na pot. Avtobus se je v Radovljici, Trzinu, Kranju in Ljubljani napolnil z nasmejanimi in na potovanje pripravljenimi knjižničarji.

Zastopali smo bolj ali manj vse gorenjske knjižnice, bili vseh starosti od študentk, do upokojencev in upokojenk, ter seveda še

vse generacije vmes. Pozdravil nas je naš vodnik Andrej in kmalu začel s pripovedjo o bogati zgodovini Madžarske, preseljevanju narodov, zgodovinskih povezavah in navezavah. V tej pripoved so imeli pomemben delež tudi Celjski grofi.

Madžarska ima sicer podoben kulturni in zgodovinski prostor kot Slovenija, vendar pa se državi kljub sosesčini razlikujeta tako po zemljepisnih lastnostih kakor tudi po političnem in gospodarskem razvoju v 20. stoletju ter upravni ureditvi države.

Uradni jezik Madžarske je madžarski, ki pripada ugrofinski jezikovni skupini. Slovenski jezik spada k južnoslovanski jezikovni skupini. Tako na slovenski kakor tudi na madžarski jezik so vplivali sosednji jeziki (nemščina, latinščina). Oba jezika sta dobila svojo današnjo podobo že v 19. stoletju. Prvi slovenski zapis (Brižinski spomeniki) je nastal sredi 9. stoletja, prvi madžarski (Nagrobni govor) pa šele v 13. stoletju (Veliki splošni leksikon, 1997).

Madžarska je od leta 1950 razdeljena na 19 županij, ki bi jih lahko primerjali z nekdanjimi okraji v Sloveniji, in glavno mesto (Budimpešta), ki ima upravno poseben status. Slovenijo pa upravno sestavlja 212 občin.

Obe državi sta bili po družbenopolitični ureditvi socialistični. Vodilna politična sila v obeh državah je bila komunistična partija (na Madžarskem tako imenovana Madžarska socialistična delavska stranka).

1 Čudoviti študijski prostori v Szabo Ervin splošni knjižnici.; 2 Notranjost bazilike Sv. Štefana. Foto: Helena Krampf Nikač

V 90 letih 20. stoletja, pa je prišlo do sprememb. Danes sta državi neodvisni, parlamentarni in demokratični, Madžarska od leta 1989, Slovenija pa od decembra 1991.

Budimpešta (madžarsko Budapest) je glavno mesto Madžarske in glavno politično, industrijsko, trgovsko in prometno središče države. Mesto leži na obeh bregovih reke Donave. Nastalo je z združitvijo Budima in Obude na desni (zahodni) in Pešte na levi (vzhodni) obali Donave. Ima več kot 1,7 milijona prebivalcev, kar je manj kot sredi 1980 let, ko je imela 2,1 milijona prebivalcev.

Vožnja nam je ob zanimivi vodnikovi pripovedi in prijetnem klepetu hitro minila. Ob prihodu v hotel smo takoj spoznali neprijaznost receptorja, a se je ob naši dobri volji zadeva lepo uredila in odšli smo na zaslužen počitek.

Soboto smo pričeli z ogledom menjave straže pred kraljevo palačo na Grajskem griču. Prvi grad so na tem mestu zgradili že leta 1255, sledila je preureditev leta 1458, v času kralja Matija I.

Dejansko je grad sestavljen iz več zgradb. Večino le-teh so zgradili v 18. stoletju v času vladanja Marije Terezije. Pred tem sta na tem mestu že stala dva gradova in ena plača.

Palačo so po poškodbah, ki so nastale med 2. svetovno vojno, obnovili. Nekateri deli so bili zgrajeni popolnoma na novo. Palačo so po vojni namenili za muzejsko in galerijsko dejavnost.

Od tu nas je pot vodila na ogled prve knjižnice. Obiskali smo **Szabo Ervin Splošno knjižnico**, ki ima zaradi bližine številnih fakultet in univerze tudi univerzitetno poslanstvo. Vodič nas je popeljal po knjižnici, nam predstavil njeno zgodovino in oddelke.

Ervin Szabó, ki je bil rojen 22.8.1877 v kraju Szlanica, živel in deloval je v Budimpešti, kjer je 30.9.1918 umrl. Bil je sociolog, direktor knjižnice in bibliograf. Knjižnica ima poseben poudarek na sicoologiji.

Knjižnica Szabó Ervin Budimpešta (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) je bila ustanovljena leta 1904. Knjižnica, je državna specialna knjižnica in jo najdemo na priloga zakona iz leta 1997 prinaša poimenski seznam državnih specialnih knjižnic.

Državne specialne knjižnice imajo nenadomestljivo vlogo v knjižničnem sistemu, pri njegovem delovanju, pri preskrbi s strokovnimi in znanstvenimi dokumenti ter posredovanju informacij.

Državna je lahko tista knjižnica, ki je svoje usluge sposobna nuditi na območju cele države in ima svoja proračunska sredstva. V letu 204 so praznovali 100-letnico obstoja. V sedanjo palačo so se preselili leta 1931.

Na razpolago imajo 13.000 m² in sicer imajo posebne lokacije za iskanje gradiva, 15 čitalnic, internetne sobe in koticke, odprti dostop do gradiva, otroški oddelek, kavarnico, okrog 1.000 sedežev je namenjeno za študij in branje, 160 računalnikov. V knjižnici potekajo razstave in številni programi, ki so namenjeni najrazličnejšim skupinam uporabnikov.

Vodič nam je povedal, da knjižnica razpolaga s preko 2 milijona knjigami, preko 100.000 serijskimi publikacijami, preko 5.500 kartografskimi dokumenti, notnim gradivom, ... Ena izmed nalog, ki jo opravljajo je tudi skrb za Budimpeštansko zbirko – za upravljanje in večanje gradiva o lokalni zgodovini, kar je njihova naloga že od leta 1912. Večino gradiva hranijo v 6 nadstropju, ki pa ga žal nismo obiskali.

Ogledali pa smo si otroški oddelek. Navdušili so nas s toplino, pristopnostjo in odlično opremljenostjo. Ko smo vstopili vanj smo se takoj spomnili na Malega princa in vodič je potrdil, da je bilo to delo

inspiracija za vizualno podobo oddelka. Dva zmaja sta stražila notranje dvorišče in ju občasno uporabljajo za prireditve, pa tudi kot bralni kotiček.

Sprehod po salonih in sobanah te knjižnice, ki jih študentje uporabljajo za branje in študij, je bila prava paša za oči.

Prekrasno pohištvo, naslonjači, ogledala, keramične peči in seveda police s knjigami (stare in sodobne) nudijo uporabnikom udobje in odličen izbor gradiva.

Vodnik Andrej nam je povedal, da je bil Trg junakov (Hősök tere), postavljen leta 1896 ob tisočletnici prihoda Madžarov v Panonsko nižino, na kar spominja spomenik, dokončan leta 1929. Pred spomenikom stoji spomenik neznanemu junaku. Sredi trga je 36 m visok steber s kipom nadangela Gabrijela na vrhu in kipi madžarskih plemenskih knezov ob vznožju. V polkrožnih kolonadah so kipi pomembnih madžarskih kraljev, sedmograških knezov in borcev za svobodo.

Na kratko smo pogledali tudi v Mestni park (Városliget), ki leži za Trgom junakov, kjer stoji kopija sedmograškega gradu Vajdahunyad. V njem je kmetijski muzej. V parku so še znamenito kopalnišče Széchenyi Fürdő, živalski vrt, cirkus in zabavišni park.

Čas nam seveda ni dopuščal obiska vseh teh znamenitosti.

Obiskali in ogledali pa smo si baziliko svetega Štefana, ki ima 96 m visoko kupolo in je vidna iz vseh delov mesta. Hrani pa najbolj nenavadno mestno rekvizijo – mumificirano roko kralja Stefana. Sprehod po ulici Váci utca, je žal minil brez možnosti nakupov. Ulica je bila več stoletij središče madžarske trgovine. V natrpanih uličnih gostilnah in trgovinah, so se srečavali, trgovci, ugledni gospodje, goljufi,.. Na severnem delu še danes najdemo številne lokale s hrano in pijačo, na južnem pa je veliko možnosti za nakupe. Po sredini jo seka prekrasen Elizabetin most. V Budimpešti nam dih jemlje tudi ogled mogočnih sedmih mostov. 375

metrov dolg Szechenyijev verižni most, je leta 1849, ko so ga dokončali, veljal za pravo čudo modernega sveta. Most, ki je združil mesti Buda in Pestó v Budimpešto, je posebej lep ponoči, ko romantično osvetljen odseva v rečni gladini.

Našo pozornost je budila Ribiška trdnjava (Halászbástya) je v neoromantičnem slogu nastala leta 1901. Trdnjava je dobila ime po cehu ribičev, ki so v srednjem veku branili tukaj stoječe mestno obzidje, ter po ribji tržnici v bližini. Grajski grič je poln znamenitih stavb in utrd in sprehod nam je nudil tudi lepe poglede na mesto.

Zvečer smo se odpravili na Citadelo, ki stoji na Gellértovem hribu (Gellérthegy), kjer so Habsburžani leta 1851 na mestu nekdanje zvezdarne zgradili to trdnjavo. Namenjena je, dušenju nemirov po porazu Madžarov v boju za neodvisnost v letih 1848-1849. Leta 1947 so tam postavili spomenik svobode, delo Zsigmonda Kisfaludy Strobla, v spomin na sovjetske vojake, ki so osvobodili mesto. Po političnih spremembah v 90. letih so odstranili napise v ruščini in kipe vojakov ter spomenik preimenovali v spomenik neodvisnosti.

Dneva nismo mogli zaključiti brez obiska čarde, kjer smo se ob dobri hrani, glasbi in plesu sprostiti in se poveseleli.

Naslednje jutro smo se takoj odpravili k Donavi. Čakala nas je namreč ladja, ki nas je popeljala panoramsko vožnjo z ladjico, na ogled Budimpešte z drugega zornega kota. Sončno jutro nam je omogočilo pogled na prekrasne palače ob Donavi, peljali smo se mimo 2,5 kilometra dolgega Margaretinega otoka s številnimi parki in možnostmi za rekreacijo. Donava sicer ni več modra, ima bolj barvo bele kave, ampak pogled na vseh 7 mostov, otok in številne palače, ki so bile obsijane s soncem je bil vseeno prekrasen.

Avtobus nas je že čakal in pot smo nadaljevali proti Blatnemu jezeru. Najprej smo se ustavili v cistercijanski opatiji Zirc, kjer hranijo eno najpomembnejših zgodovinskih zbirk v Srednji Evropi. Poleg knjižnice smo si ogledali še arboretum in opatijsko cerkev.

Čas za daljši postanek je bil na polotoku Tihany na severni strani jezera, kjer stoji istoimenska vasica, ki je pravi muzej na prostem. Med ogledom vasice smo spoznali tradicionalno balatonsko arhitekturo in lahko smo obiskali številne delavnice in prodajalne spominkov. Privoščili smo si pravi madžarski golaž, da smo se lažje poslovili od Madžarske.

Vožnjo proti domu smo si skrajšali s tradicionalnim kvizom. Tudi tokrat sta nas Jure in Maja navdušila s šaljivimi in iskrivimi vprašanji ter z izvirnimi možnostmi odgovorov.

V dobri družbi čas hitro miniva in tudi pot proti domu je hitro minila. Ostali so nam lepi vtisi, čudoviti spomini in udi nekaj novih spoznanj in vedenj o Madžarski in Budimpešti. (DBG:jev MAGYAR KVIZ).

Naslednje leto, bo čas za novo strokovno ekskurzijo in takrat bo na vrsti zadnje izmed treh veličastnih mest Habsburške monarhije - Dunaj. ●

»Na obisku pri prvih Goropevškovih nagrajencih«

■ Prva prejemnica Goropevškovega priznanja – Nataša Kokošinek

V Sekciji za domoznanstvo in kulturno dediščino pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) smo se ob drugem razpisu za podelitev Goropevškovih priznanj in listin v letu 2020 odločili, da »obiščemo« prve Goropevškove nagrajence. ZBDS je Goropevškove nagrade za izjemne uspehe na področju domoznanstva in kulturne dediščine prvič podelila na 5. festivalu domoznanstva - Domfestu, ki je potekal v organizaciji Mestne knjižnice Ljubljana leta 2018. Goropevškove nagrade so poimenovane po velikem slovenskem domoznancu in bibliotekarju ter prvem predsedniku Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS, zgodovinarju in nekdanjem direktorju celjske knjižnice, mag. Branku Goropevšku (1966-2012). Prvo Goropevškovo priznanje za leto 2018 je prejela gospa Nataša Kokošinek iz Občinske knjižnice Jesenice za prispevek k razvoju in prepoznavnosti domoznanstva na jeseniškem območju in širše. Z gospo Natašo, po izobrazbi profesorico zgodovine in diplomirano etnologinjo, v jeseniški knjižnici zaposleno od 1. aprila 2006, sva obujali spomin na čas, ko je postala prva nagrajenka Goropevškovega priznanja, in tudi sicer spregovorili o njenem delu v domoznanski dejavnosti. Je članica Društva bibliotekarjev Gorenjske in članica Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS, kar je tudi pogoj pri kandidaturi na razpis za podelitev Goropevškovih priznanj. (Nataša Kokošinek ob prejemu Goropevškovega priznanja leta 2018; ob njej moderator Domfesta, Rok Dežman.)

Klaudija Sedar

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
klaudija.sedar@ms.sik.si

Nataša, lepo pozdravljeni. Pomudiva se najprej pri domoznanski dejavnosti v Občinski knjižnici Jesenice, kjer ste zaposleni dobro desetletje. S čim se trenutno ukvarjate, proučujete, morda pripravljate?

Čas res hitro teče in ob vašem vprašanju sem se zavedla, da je minilo že štirinajst let, odkar se mi je ponudila priložnost za zaposlitev v Občinski knjižnici Jesenice, kjer sem prevzela domoznansko dejavnost. Pred tem sem bila zaposlena v jeseniškem muzeju in nabrano znanje je bilo dobra podlaga za moje delo na področju domoznanstva. Trenutno še vedno z veseljem odgovarjam na odzive na izid knjige *Vas Srednji Vrh skozi*

*čas, ki je izšla v zadnjih dneh lanskega leta. V sodelovanju s kolegicami iz Gornjesavskega muzeja Jesenice in Ljudske univerze Jesenice pa pripravljam razstavo *Kako so se na Jesenicah včasih zabavali*, v okviru katere bo predstavljena vsebina brošure, ki je izšla konec decembra 2019.*

Da v svojem delu uživate, dokazujete vedno znova skozi različne aktivnosti v sklopu domoznanstva, poleg tega ste tudi sicer vpeti v različne programe, s katerimi še dodatno krepite domoznanstvo na vašem območju in tudi širše, tako npr. vodite program kulturne dediščine na Univerzi za tretje življenjsko obdobje pri Ljudski univerzi Jesenice, sodelujete pri študijskem krožku Raziskovanje kulturne dediščine v lokalni skupnosti, kjer ste izredno aktivni. Kaj vas motivira pri delu in na katero področje bi v prihodnje želeli poseči, ga raziskati?

Po več kot dveh desetletjih dela na območju lokalnih skupnosti Jesenice, Kranjska Gora in Žirovnica naši projekti živijo in dihaajo z okoljem, v katerem delamo. Krajanje poznajo naše delo in z veseljem aktivno sodelujejo pri naših novih načrtih in strokovnih izzivih ter projektih. To nas strokovne delavce sodelujočih institucij motivira, da nadaljujemo z domoznanskim delom in si zastavljamo vedno nove naloge in cilje. Podpora našemu delu izkazujejo tudi matične ustanove in občine na območju katerih delujemo. Naše delo nam je tako res lahko v veselje, rezultati pa so dobri. Študijski krožek *Kako so včasih živeli?* je leta 2015 dobil priznanje Andragoškega centra Slovenije za promocijo učenja in znanja odraslih, sekcija za kulturno dediščino na Univerzi za tretje življenjsko obdobje pri Ljudski univerzi Jesenice pa je odlično obiskan program, ki ga v tem šolskem letu obiskuje čez osemdeset udeležencev. Naši

udeleženci in slušatelji so zelo aktivna ter hvaležna publika, zato mi je delo z njimi v veliko zadovoljstvo.

Ostaniva na kratko še pri študijskem krožku, katerega rezultat je tudi vsakoletna publikacija, ki nam vsem daje vpogled v poznavanje preteklega časa, hkrati pa s tamkajšnjimi domoznanskimi vsebinami in tudi sicer z drugimi objavami prispevate k prepoznavnosti jeseniškega območja. Zakaj je pomembno oz. bom rekla neizogibno, da poznamo preteklost kulturne krajine in kaj nam to védenje daje?

Poznavanje preteklosti okolja in kulturne krajine, kjer živimo in delamo, je po mojem mnenju velikega pomena za razumevanje sedanjosti. Najbrž to še toliko bolj velja za nas, ki smo se priselili in nam poznavanje preteklosti pomaga razumeti aktualna dogajanja. Vsak kraj ima svojo identiteto, svojo dušo, ki jo lahko razumemo le, če poznamo njegov razvoj v preteklosti. Dobro poznavanje kraja nam omogoča tudi, da se lažje vključimo v dogajanje in navežemo pristen stik s krajani, ki je temelj za dobro in uspešno sodelovanje.

Za svoje ustvarjalno, kreativno in nasploh aktivno delo na področju domoznanstva ste na 5. festivalu domoznanstva – Domfestu leta 2018 prejeli prvo Goropevškovo priznanje. Kako gledate sedaj že z neke časovne oddaljenosti na to potrditev vašega izjemno produktivnega dela, vam je dala še dodaten zagon za delo, prinesla nove izzive in priložnosti, kaj vam pomeni?

Novica, da sem prejemnica prvega Goropevškovega priznanja, me je res presenetila. S spoštovanjem spremljam delo kolegic in kolegov, zato sem se ob tej novici znašla v zadregi, saj nisem imela občutka, da sem s svojim delom toliko prispevala na področju domoznanstva. V knjižničarske vrste sem vstopila kot nekdanja muzealka relativno pozno, a moram posebej poudariti, da sem bila kot novinka deležna lepega in kolegialnega sprejema. Zelo sem hvaležna sodelavkam in sodelavcem matične in regijske knjižnice kot tudi vsem ostalim, ki so mi nesebično strokovno pomagali pri mojih začetkih na področju

domoznanstva. Goropevškovo priznanje mi pomeni potrditev, da sem na pravi poti in mi je dalo nov zagon za delo na področju domoznanstva. Pomeni pa to priznanje tudi zavezo in odgovornost za kvalitetno strokovno delo tudi v prihodnje.

Domoznanska dejavnost je v slovenskih splošnih knjižnicah postala zelo prepoznavna, tudi izven knjižničnih zidov lahko rečeva, prav tako s pomočjo spletnih portalov, publicistične in že omenjene založniške dejavnosti ter drugih projektov. Kot strokovnjakinja na tem področju in kar sami odlično delate, kaj menite, na čem je pa je še premajhen poudarek in kaj bi po vašem mnenju prispevalo k večjemu razvoju in prepoznavnosti domoznanske dejavnosti?

Popolnoma se strinjam z vami, da domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah postaja vse bolj prepoznavna, saj se vse več uporabnikov obrača na nas z različnimi vprašanji, prošnjami, željami pa tudi informacijami. Zagotovo so k prepoznavnosti v širši javnosti zelo pripomogli tudi spletni portali s pomočjo katerih naše vsebine dosežejo zainteresirane uporabnike širom po svetu. Tako so se na naše objave že odzvali uporabniki iz držav po Evropi, pa tudi iz Amerike in Kanade. Ob tem ne smemo pozabiti, da je potrebno vse te vsebine vnesti na portale in jih sproti dopolnjevati. Pri tem moram omeniti neprecenljiv prispevek moje tesne sodelavke, ki skrbi za obdelavo, vnos in objavo domoznanskih vsebin. Po mojem mnenju je prihodnost slovenskega domoznanstva v povezovanju s sorodnimi institucijami, predvsem muzeji in arhivi ter izobraževalnimi ustanovami, pa tudi z organizacijami s področja turizma. Zahtevnejši gost si danes želi spoznati deželo in ljudi, ki tam živijo, domoznanstvo pa ponuja prav te vsebine.

Tudi pri domoznanstvu je dobro imeti tako kratkoročne kot dolgoročne cilje. Kje se vidite vi osebno v domoznanstvu in v katero smer menite, da se bo razvijala domoznanska dejavnost? Kaj si želite in koliko lahko k temu prispeva

Sekcija za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS?

Med kratkoročnimi cilji bi vsekakor na prvo mesto postavila načrtovano izdajo monografije Kako so na Jesenicah včasih živeli, v kateri bodo predstavljeni kraji jeseniške občine in izbrane zgodbe iz projekta. Knjigi bo priložen tudi dvd z video posnetki pričevalcev v njihovem domačem okolju. Pri tem projektu bomo sodelovali z Gornjesavskim muzejem Jesenice in Ljudsko univerzo Jesenice, pri snemanju pričevanj pa se bomo povezali tudi z dijaki in profesorji Gimnazije Jesenice. Med dolgoročnimi cilji oziroma željami pa bi izpostavila novo knjižnico s sodobnim domoznanskim oddelkom. Sekcija za domoznanstvo pri ZBDS lahko k našim prizadevanjem veliko prispeva predvsem s strokovno in organizacijsko podporo domoznanski dejavnosti ter oblikovanjem enotnih strokovnih izhodišč in meril, ki so nam posameznim strokovnim delavcem v oporo in pomoč pri našem delu. Takšna podpora omogoča tudi večjo povezanost in enoten nastop na področju domoznanstva, kar je pogoj za uspešen napredek slovenskega domoznanstva.

In za konec, kaj bi želeli sporočiti vsem domoznankam in domoznancem v slovenskih splošnih knjižnicah na splošno in kaj pred drugo podelitvijo Goropevškove nagrad na Domfestu, ko se bomo domoznanci zbrali v Mestni knjižnici Kranj, torej na vašem območju?

Vsem domoznankam in domoznancem v slovenskih splošnih knjižnicah bi se želela še enkrat zahvaliti za podeljeno priznanje, ki mi veliko pomeni, in potrudila se bom, da izkazano zaupanje upravičim. Kolegicam in kolegom z Gorenjske pa hvala za podporo in prijetno strokovno sodelovanje, ki ga bodo letos deležni vsi udeleženci Domfesta v Kranju. Naj zaključim s sporočilom, da je naše delo lepo in zanimivo pa tudi pomembno z vidika naših uporabnikov, lokalnih skupnosti in regij, v katerih delujemo, ter celotnega slovenskega prostora.

Nataša, hvala za vaš čas in obilo domoznanskih uspehov še v prihodnje.

■ **Mag. Matjaž Neudauer** prejemnik *Goropevškove listine* za velik prispevek k razvoju domoznanstva v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj in v slovenskem prostoru ter dvigu njegove prepoznavnosti. (Foto: Boris Farič)

■ **Marijan Breclj** prejemnik *Goropevškove listine* za prispevek k razvoju in prepoznavnosti domoznanstva na Goriškem in preko slovenskih državnih meja. (Foto: Knjižničar Marijan Breclj v mladih letih na obisku pri Francetu Bevku. Hrani Goriška knjižnica Franceta Bevka)

Mira Petrovič

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
mira.petrovic@knjiznica-ptuj.si

Domoznanska dejavnost ima v Knjižnici Ivana Potrča na Ptujju zelo dolgo tradicijo. V zadnjem desetletju pa je s številnimi projekti pod vodstvom direktorja mag. Matjaža Neudauerja na tem področju naredila še posebej velik korak naprej. Mag. Matjaž Neudauer je vodenje knjižnice prevzel leta 2006 in s sodelavci začrtal vizijo razvoja in delovanja knjižnice. V času njegovega vodenja je bilo zaključenih več ključnih projektov, ki so odmevali v splošni in strokovni javnosti. Posebej velja izpostaviti projekte digitalizacije domoznanskega gradiva, več odmevnih domoznanskih razstav s katalogi ali monografijami, ureditev osebnih knjižnih zapuščin pomembnih rojakov, vzpostavitev biografskega leksikona znanih osebnosti Spodnjega Podravja, uredništvo portala Kamra za spodnjepodravsko območje, projekt priprave faksimila in študijske izdaje *Gratae posteritati* (1560) ipd. Pod vodstvom mag. Matjaža Neudauerja je knjižnica pridobila ugled tako v lokalni skupnosti kot tudi v širši strokovni javnosti, kar se je leta 2018 potrdilo z dogovorom med osrednjimi območnimi knjižnicami, da ptujška knjižnica prevzame nosilno vlogo na področju koordiniranja domoznanske dejavnosti. Za svoje delo na področju knjižničarske stroke je leta 2018 prejel tudi Čopovo priznanje ter nagradi oljenka (2013) in velika oljenka (2020), ki ju za izjemne dosežke na kulturnem področju podeljuje Mestna občina Ptuj.

Irena Tul

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica
irena.tul@gkfb.si

Marijan Breclj je bil najvidnejši predstavnik in pionir knjižničarske stroke na Goriškem po drugi svetovni vojni. Leta 1952 se je zaposlil v Goriški knjižnici kot prvi strokovni delavec in kasneje postal dolgoletni vodja študijskega oddelka. Za svoje delo je že leta 1967 prejel Čopovo diplomu, leta 1978 pa novogoriško občinsko nagrado. Od leta 1978 pa vse do upokojitve leta 1990 je bil zaposlen v knjižnici Goriškega muzeja. Knjižnicam ni bil predan le službeno, saj je v svojem prostem času več kot 50 let skrbel in urejal Škrabčevo knjižnico v frančiškanskem samostanu na Kostanjevici v Novi Gorici, ki je razglašena za kulturni in zgodovinski spomenik državnega pomena. Kot je zapisala Komisija za Goropevškove nagrade, je Marijanu Breclju podelila Goropevškovo listino za »prispevek k razvoju in prepoznavnosti domoznanstva na Goriškem in preko slovenskih nacionalnih meja. (...) Neprecenljiv je njegov prispevek k proučevanju in medsebojnemu spoznavanju goriškega multietničnega prostora, kjer se srečuje slovenski, italijanski in furlanski življenjski svet.« Breclj namreč ni bil le pionir knjižničarstva, ampak tudi mednarodnih povezovanj med kulturnimi institucijami na Goriškem. Objavljal je v slovenskih in italijanskih strokovnih revijah, da bi kolege knjižničarje opozoril na delo sosedov in prirejal mednarodne razstave. V zamejstvu ga poznajo tudi kot neutrudnega urednika, bibliografa in leksikografa. Marijan Breclj ni presegal le nacionalnih meja, presegal je enoznačne usmeritve in ozkoglednost strokovnih znanj. Bil je pesnik, izdajatelj in prevajalec. V zadnjih letih se je posvečal slovarjem. Enciklopedist torej in težko, nemogoče, je njegovo bogato vseobsegajoče delo strniti v nekaj stavkov. V Goriški knjižnici ga kot strokovnega delavca najbolj cenimo pri zbiranju gradiva in urejanju domoznanskega oddelka ter posebnih zbirk. Tu je še vidna njegova skrb za ohranitev primorske besede ter zgodovine, saj so posebne zbirke še danes urejene po njegovih smernicah. V lanskem letu, novembra 2019, smo se poslovili od njega. V Goriški knjižnici se bomo še naprej trudili negovati spomin nanj in, če bo le možnost, vzpostavili Brecljevo knjižnico. ●

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Na podlagi Pravilnika o podeljevanju Goropevškovih priznanj in Goropevškovih listin (v nadaljevanju Pravilnik), sprejetega na občnem zboru Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (v nadaljevanju Zveza), dne 13. maja 2016, objavlja Komisije za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine (v nadaljevanju Komisija) naslednji

RAZPIS ZA PODELITEV GOROPEVŠKOVIH PRIZNANJ IN GOROPEVŠKOVIH LISTIN V LETU 2020

Goropevškove nagrade so nagrade za izjemne uspehe na področju domoznanstva in kulturne dediščine, ki so širšega družbenega pomena in prispevajo k napredku domoznanske dejavnosti v knjižnicah.

Goropevškovo priznanje se podeli članom Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino (v nadaljevanju Sekcija) pri Zvezi, ki so s svojim strokovnim odnosom in delom pomembno prispevali k razvoju domoznanske dejavnosti (v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju) ter h krepitvi ugleda domoznanske dejavnosti.

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi in njenih članov oziroma imajo posebne zasluge za popularizacijo in napredek domoznanske dejavnosti.

- Število Goropevškovih nagrad je omejeno. V razpisnem obdobju se podelita največ dve priznanji in dve listini.
- Če ni ustreznih predlogov, se lahko podeli manjše število nagrad ali pa se nagrade sploh ne podelijo.
- Goropevškovo priznanje lahko posameznik prejme le enkrat.
- Goropevškovo listino lahko posameznik ali organizacija prejmeta večkrat.
- Kandidati za Goropevškovo priznanje in Goropevškovo listino se ne morejo predlagati sami.
- Nagrade se ne podeljujejo posthumno.
- Član Komisije v času trajanja mandata ne more biti predlagan za Goropevškovo nagrado.
- V primeru nejasnosti se smiselno uporabljajo določbe Pravilnika.

Predloge z vso potrebno dokumentacijo pošljite v zaprti kuverti z oznako »RAZPIS – GOROPEVŠKOVE NAGRADE 2020« najkasneje do **do 14. avgusta 2020** na naslov:

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Komisija za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine
Srečko Maček, predsednik
Turjaška 1
1000 Ljubljana

Komisije za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine si pridržuje pravico, da nepopolnih vlog ne obravnava. Komisija odloči o izbiri kandidatov v roku 30 delovnih dni po poteku razpisa, predsednik Komisije pa o izbiri obvesti Upravni odbor Zveze najkasneje 30 dni pred predvidenim datumom podelitve. Upravni odbor Zveze obvesti prejemnike o nagradah najmanj 15 dni pred izročitvijo le teh.

Goropevškove nagrade bodo podeljene predvidoma 22. oktobra 2020.

Komisija za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine
predsednik: Srečko Maček

Priloge:

- Predlog za Goropevškovo priznanje
- Predlog za Goropevškovo listino

KOMISIJA ZA GOROPEVŠKOVA PRIZNANJA IN GOROPEVŠKOVE LISTINE

KANDIDAT ZA GOROPEVŠKOVO PRIZNANJE

Goropevškovo priznanje se podeli članom Sekcije za domoznansko in kulturno dediščino pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, ki so s svojim strokovnim odnosom in delom pomembno prispevali k razvoju domoznanske dejavnosti (v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju) ter h krepitvi ugleda domoznanske dejavnosti.

Predlagatelj(-ica) (naziv in naslov):
Kandidat(-ka) (ime in priimek):
Zaposlen(-a) v/na (naziv ustanove):
naslov ustanove:
delovno mesto:
stalni naslov :
Član(-ica) društva bibliotekarjev (naziv društva): od leta:
Član(-ica) Sekcije za domoznansko in kulturno dediščino pri ZBDS od leta:
plačana članarina za leto 2018 ☐ DA ☐ NE
kontaktni podatki: telefon: _____ faks: _____ e-pošta:

Osebni podatki o kandidatu bodo uporabljeni za potrebe vodenja postopka izbora nagrajenca, in sicer v skladu z zakonodajo s področja varovanja osebnih podatkov.

SPREMNA DOKUMENTACIJA:

1. kratek življenjepis z opisom delovanja posameznika na področju domoznanstva in njegovo strokovno bibliografijo;
2. opis kandidatovih dosežkov z utemeljitvijo njihovega vpliva na lokalno oziroma širšo strokovno in družbeno javnost;
3. obrazložitev, iz katere je razvidno v kolikšni meri kandidat ustreza razpisnim kriterijem (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih kriterijev).

Žig

Kraj in datum:

Podpis odgovorne osebe predlagatelja:

Kandidati za prejem **Goropevškovega priznanja** morajo izpolnjevati najmanj dva od naslednjih kriterijev:

- prispevek kandidata k razvoju in prepoznavnosti domoznanstva, ki se izkazuje z njegovim uspešnim delom na področju vodenja in razvoja domoznanske dejavnosti, publiciranjem ter z drugimi oblikami promocije v lokalnem in širšem okolju;
- prispevek k razvoju teorije domoznanstva, ki se izkazuje z znanstvenimi in strokovnimi objavami v domači in tuji strokovni literaturi;
- prispevek kandidata h krepitvi ugleda domoznanec v strokovni in širši javnosti;
- prispevek kandidata k prenosu znanj in izkušenj na mlajše generacije domoznanec ter usposabljanje uporabnikov za uporabo domoznanskih virov;
- prispevek kandidata h krepitvi sodelovanja in povezovanja domoznanec, ki se izkazuje z organizacijo skupnih projektov in strokovnih srečanj;
- razvijanje sodelovanja s knjižnicami, muzeji, arhivi in drugimi organizacijami ter posamezniki na področju ohranjanja lokalne in nacionalne kulturne dediščine;
- uvajanje inovacij in izboljšav v domoznanski dejavnosti.

Predlogi za podelitev priznanja morajo izkazati delo in dosežke predlaganega nagrajenca v daljšem časovnem obdobju.

Kandidate za Goropevškovo priznanje lahko Komisiji predlagajo člani Sekcije pri Zvezi, knjižnice ter druge organizacije s področja knjižničarstva.

Predlagatelj poda predlog kandidata za nagrado na obrazcu, ki je priloga tega razpisa.

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi. Prejemniki listine so lahko posamezniki in ustanove.

Komisija upošteva pri odločanju o izboru prejemnikov **Goropevškove listine** predloge za kandidate, ki izpolnjujejo najmanj enega od naslednjih kriterijev:

- večletno sponzoriranje delovanja Sekcije ali njenih posameznih akcij;
- sponzoriranje ali donatorstvo pri posameznih projektih s področja domoznanstva in kulturne dediščine, ki jih izvajajo knjižnice;
- posameznikom, ki so s svojim delovanjem prispevali k razvoju in uveljavljanju domoznanstva in ohranjanju kulturne dediščine ter delu Sekcije;
- posameznikom, ki so s svojim delovanjem prispevali k promociji domoznanske dejavnosti na lokalnem, državnem in mednarodnem področju;
- prispevek k razvoju domoznanstva, ki se izkazuje z uvajanjem inovacij in izboljšav s sodelovanju s knjižnicami;
- prispevek k izboljšanju pogojev za delovanje domoznanstva ter njegove prepoznavnosti v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju;
- večletno partnerstvo pri prizadevanju za boljšo prepoznavnost domoznanstva in kulturne dediščine v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju.

Kandidate za Goropevškove listine lahko Komisiji predlagajo člani Sekcije pri Zvezi, knjižnice ter druge organizacije s področja knjižničarstva.

Predlagatelj poda predlog kandidata za nagrado na obrazcu, ki je priloga tega razpisa.

KOMISIJA ZA GOROPEVŠKOVA PRIZNANJA IN GOROPEVŠKOVE LISTINE

KANDIDAT ZA GOROPEVŠKOVO LISTINO - posameznik

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi in njenih članov oziroma imajo posebne zasluge za popularizacijo in napredek domoznanske dejavnosti.

Predlagatelj(-ica) (naziv in naslov):
Kandidat(-ka) (ime in priimek)
Zaposlen v/na (naziv ustanove):
Naslov ustanove:
Delovno mesto:
Stalni naslov kandidata:
Kontaktne podatki: Telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

Osebnosti podatki o kandidatu bodo uporabljeni za potrebe vodenja postopka izbora nagrajenca, in sicer v skladu z zakonodajo s področja varovanja osebnih podatkov.

SPREMNA DOKUMENTACIJA:

1. opis kandidatov in dosežkov z utemeljitvijo njihovega vpliva na domoznansko dejavnost na lokalnem oziroma širšem strokovnem področju, za ustanove opis delovanja ustanove;
2. obrazložitev, iz katere je razvidno, v kolikšni meri kandidat ustreza razpisnim kriterijem (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih kriterijev).

Žig

Kraj in datum:

Podpis odgovorne osebe predlagatelja:

KOMISIJA ZA GOROPEVŠKOVA PRIZNANJA IN GOROPEVŠKOVE LISTINE

KANDIDAT ZA GOROPEVŠKOVO LISTINO - organizacija

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi in njenih članov oziroma imajo posebne zasluge za popularizacijo ter napredek domoznanske dejavnosti.

Predlagatelj(-ica) (naziv in naslov):
Predlagani(-a) kandidat(-ka) - društvo oz. organizacija (uradni naziv):
Naslov društva oz. organizacije:
Odgovorna oseba društva oz. organizacije:
Društvo oz. organizacija je redni ali pridružen član Zveze bibliotekarskih društev Slovenije: ☐ DA ☐ NE
Kontaktne podatki: Telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

SPREMNA DOKUMENTACIJA:

1. opis kandidatov in dosežkov z utemeljitvijo njihovega vpliva na domoznansko dejavnost na lokalnem oziroma širšem strokovnem področju, za ustanove opis delovanja ustanove;
2. obrazložitev, iz katere je razvidno, v kolikšni meri kandidat ustreza razpisnim kriterijem (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih kriterijev).

Žig

Kraj in datum:

Podpis odgovorne osebe predlagatelja:

**30 let
v stiku**